

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Τμήμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών

Π.Μ.Σ. στις Ευρωπαϊκές Πολιτικές Νεολαίας, Επιχειρηματικότητας,
Εκπαίδευσης και Πολιτισμού

Διπλωματική Εργασία

Αφγανιστάν: Η σύγχρονη ιστορία της χώρας, τα αίτια της προσφυγικής και ανθρωπιστικής κρίσης και η στρατηγική της ΕΕ για τη διαχείρισή τους.

Φοιτήτρια: Καρακινάρη Αθανασία (Αρ. μητρώου: ΜΥΡ21023)

Επιβλέπων καθηγητής: κος Νίκας Χρήστος

Επιβλέπων καθηγητής Β΄ : κος Κιόχος Απόστολος

Περιεχόμενα

Περίληψη.....	σελ 3
Συνοπτομογραφίες.....	σελ 4
Πίνακες.....	σελ 5-6
Εισαγωγή.....	σελ 7-8
Κεφάλαιο 1	
Τα σύνορα του σύγχρονου Αφγανιστάν.....	σελ 9
Οι λόγοι που δεν έχουν επιτρέψει τη δημιουργία ισχυρού κεντρικού κρατικού συστήματος στο σύγχρονο Αφγανιστάν.....	σελ 10-18
Κεφάλαιο 2	
Εισαγωγή.....	σελ 19
Πολιτικές εξελίξεις και 1 ^ο μεταναστευτικό κύμα.....	σελ 20-23
Πολιτικές εξελίξεις και 2 ^ο μεταναστευτικό κύμα.....	σελ 23-27
Πολιτικές εξελίξεις και 3 ^ο μεταναστευτικό κύμα.....	σελ 27-33
Πολιτικές εξελίξεις και 4 ^ο μεταναστευτικό κύμα.....	σελ 33-38
Καταπάτηση ανθρωπίνων δικαιωμάτων	σελ 39-46
Φυσικές καταστροφές και μετανάστευση.....	σελ 47-49
Πλημμύρες.....	σελ 49-51
Σεισμοί.....	σελ 51-54
Παρατεταμένες ξηρασίες.....	σελ 54-59
Κεφάλαιο 3	
Η στρατηγική της ΕΕ για τη διαχείριση της προσφυγικής και ανθρωπιστικής κρίσης στο Αφγανιστάν.....	σελ 60-62
Συμπεράσματα.....	σελ 63-65
Βιβλιογραφία.....	σελ 66-71

Περίληψη

Στις 15 Αυγούστου 2021, οι Ταλιμπάν μπήκαν στην Καμπούλ και σε λιγότερο από 24 ώρες την κατάλαβαν αφού προηγουμένως είχαν καταλάβει τις περισσότερες από τις 34 επαρχιακές πρωτεύουσες του Αφγανιστάν με ιδιαίτερη ευκολία. Τα γεγονότα που αναμεταδίδονταν εκείνες τις ημέρες αφορούσαν κυρίως την επέλαση των Ταλιμπάν στη χώρα και τις προσπάθειες να απομακρυνθούν τα αμερικανικά και συμμαχικά στρατεύματα, οι ξένοι πρέσβεις και όσοι Αφγανοί συνεργάστηκαν με τους νατοϊκούς τα τελευταία 20 χρόνια. Το Αφγανιστάν ήταν και πάλι στο προσκήνιο.

Η επάνοδος του ισλαμιστικού κινήματος των Ταλιμπάν είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την ιστορία της χώρας και ιδιαίτερα με αυτή των τελευταίων 50 ετών. Σ' αυτό το χρονικό διάστημα το Αφγανιστάν αποτέλεσε ένα μόνιμο πεδίο συγκρούσεων διαφόρων φυλών και ομάδων που στην προσπάθειά τους να εκδιώξουν τους ξένους κατακτητές τη δεκαετία του '70, δηλαδή τους Σοβιετικούς, οδήγησαν τον αδύναμο κρατικό μηχανισμό και την οικονομία της χώρας σε πλήρη κατάρρευση. Οι συνεχείς εμφύλιες διαμάχες υποκινούμενες από ξένα κράτη σε συνδυασμό με τις συνέπειες της κλιματικής αλλαγής, τις οποίες βιώνει το Αφγανιστάν τα τελευταία 40 με 50 χρόνια προκάλεσαν σοβαρή επισιτιστική ανασφάλεια στους κατοίκους της χώρας. Οι παρατεταμένες ξηρασίες που δεν μπορούν να αντιμετωπιστούν, οι ξαφνικές πλημμύρες που προκαλούν συχνά κατολισθήσεις στα ορεινά μέρη και οι μεγάλοι σεισμοί κυρίως στην περιοχή του Hindu Kush δημιουργούν ένα αφιλόξενο περιβάλλον επιβίωσης ακόμη και για τους σκληροτράχηλους Αφγανούς. Οι αδιάλειπτες εμφύλιες συγκρούσεις, οι σοβαρές συνέπειες της κλιματικής αλλαγής και η καταπάτηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και κυρίως αυτών των γυναικών, των κοριτσιών και των μειονοτήτων έχουν προκαλέσει ανθρωπιστική και προσφυγική κρίση, καθώς εκατομμύρια άνθρωποι εγκαταλείπουν τη χώρα αναζητώντας καταφύγιο σε άλλες χώρες.

Οι πλειονότητα των προσφύγων έχει βρει καταφύγιο στις γειτονικές χώρες του Αφγανιστάν, και κυρίως στο Πακιστάν και το Ιράν. Όμως αρκετοί είναι εκείνοι που φτάνουν στην ΕΕ.

Η ΕΕ προσπαθεί να διαχειριστεί την ανθρωπιστική και προσφυγική κρίση θέλοντας να αποφύγει τα λάθη που έγιναν το 2015, όταν ανεπιτυχώς προσπάθησε να διαχειριστεί τα καραβάνια των προσφύγων που έφταναν στην Ευρώπη κυρίως από τη Συρία. Η νέα προσέγγισή της επικεντρώνεται κυρίως στο να ανακόψει τα προσφυγικά ρεύματα πριν αυτά δημιουργηθούν κυρίως μέσω χρηματοδοτήσεων.

Συντομογραφίες

ΑΕΠ : Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν

ΔΝΤ : Διεθνές Νομισματικό Ταμείο

ΕΕ : Ευρωπαϊκή Ένωση

ΕΟΚ : Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα

ΟΗΕ : Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών

ΛΟΑΤ+ : Λεσβία, Ομοφυλόφιλος, Αμφιφυλόφιλος και Τρανς

Frontex: Οργανισμός Ευρωπαϊκής Συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής

GDI: Gender Development Index

GDP: Gross Domestic Product

HDI: Human Development Index

IFRC: International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies

IPC: Integrated Food Security Phase Classification

OIC: Organization of Islamic Cooperation

PDPA: People's Democratic Party of Afghanistan

UNHCR: United Nations High Commissioner for Refugees

Πίνακες

Πίνακας 1 : Οι μεταναστευτικές ροές το 1990,1995, 2000, 2005,2010,2015 και 2020.

Πίνακας 2: Οι μεταναστευτικές ροές Αφγανών προσφύγων προς το Πακιστάν και το Ιράν

Πίνακας 3 : Οι μεταναστευτικές ροές Αφγανών προσφύγων και μεταναστών προς τη Γερμανία από το 1967 έως το 2009.

Πίνακας 4: Οι μεταναστευτικές ροές προς το Πακιστάν και το Ιράν από το 1989 έως το 1996.

Πίνακας 5: Οι μεταναστευτικές ροές των Αφγανών στο Πακιστάν από το 1979 έως το 2001.

Πίνακας 6: Ο αριθμός των καταγεγραμμένων Αφγανών προσφύγων στο Πακιστάν από το 2002 έως τον Αύγουστο του 2021.

Πίνακας 7: Ο αριθμός των Αφγανών προσφύγων στην Ισλαμική Δημοκρατία του Ιράν από το 1993 έως το 2012.

Πίνακας 8 : Οι αριθμοί των Αφγανών που εισέρχονταν στη Γερμανία κάθε χρόνο από το 1991 έως το 2011.

Πίνακας 9: Οι αριθμοί των Αφγανών που εγκαταστάθηκαν στην Ολλανδία από το 1996 έως το 2013.

Πίνακας 10: Οι συνολικοί επαναπατρισμοί Αφγανών κατά έτος από το 2002 έως το 2021.

Πίνακας 11: Οι νέες αφίξεις Αφγανών στις γειτονικές χώρες Ιράν, Πακιστάν, Ουζμπεκιστάν και Τατζικιστάν (2022).

Πίνακας 12: Οι νέες αφίξεις Αφγανών στο Πακιστάν μηνιαίως από το Μάιο του 2021 έως τον Ιανουάριο του 2022.

Πίνακα 13: αναφέρονται οι καταγεγραμμένοι Αφγανοί πρόσφυγες στις γειτονικές χώρες του Αφγανιστάν : Πακιστάν, Ιράν, Τατζικιστάν, Ουζμπεκιστάν και Τουρκμενιστάν.

Πίνακας 14: δείχνει τις περιοχές που είχαν υπό τον έλεγχό τους οι Ταλιμπάν, τις περιοχές που ήλεγχε η κυβέρνηση Ghani και τις αμφισβητούμενες περιοχές στις 9 Ιουλίου 2021 και στις 15 Ιουλίου 2021.

Πίνακας 15: Ο ρυθμός ανεργίας στο Αφγανιστάν από το 2011 έως το 2021.

Πίνακας 16: Ο Δείκτης Ανθρώπινης Ανάπτυξης (Human Development Index, HDI) στο Αφγανιστάν και σε παγκόσμιο επίπεδο.

Πίνακας 17: Ο Δείκτης Έμφυλης Ανάπτυξης (Gender Development Index, GDI) στο Αφγανιστάν και σε παγκόσμιο επίπεδο.

Πίνακας 18: Ο WPS Index (Women, Peace and Security Index).

Πίνακας 19: Τάση στις φυσικές καταστροφές (1970-2016).

Πίνακας 20: Ο συνολικός αριθμός φυσικών καταστροφών ανά τύπο που έπληξαν το Αφγανιστάν από το 1970 έως το 2016.

Πίνακας 21: Οι περιοχές στις οποίες οι πλημμύρες έχουν μεγάλη επίπτωση στον πληθυσμό και το ΑΕΠ, σχετικά μεγάλη επίπτωση στον πληθυσμό και σχετικά μεγάλη επίπτωση στο ΑΕΠ.

Πίνακας 22: Ο πληθυσμός που ζει σε περιοχές επικίνδυνες να πληγούν από πλημμύρες.

Πίνακας 23: Οι σεισμογενείς περιοχές του Αφγανιστάν.

Πίνακας 24: Οι πιο ισχυροί σεισμοί -άνω των 5,9 της κλίμακας Ρίχτερ- που έπληξαν τη χώρα από το 1991 έως το 2022.

Πίνακας 25: Τα σπίτια που καταστράφηκαν από τους σεισμούς και τις πλημμύρες από το 2014 έως το 2018 στο Αφγανιστάν.

Πίνακας 26: Οι περιοχές με τη μεγαλύτερη έλλειψη νερού στο Αφγανιστάν έως το 2015.

Πίνακας 27: Η κατάσταση επισιτιστικής (αν)ασφάλειας κατά το 1^ο μισό του 2021 στο Αφγανιστάν όπως προκύπτει από το IPC.

Πίνακας 28: Οι τρεις πιο πολυπληθείς εθνικότητες μεταναστών που αιτούνται άσυλο για 1^η φορά στην ΕΕ την περίοδο από το 2018 έως το 2021.

Ο Πίνακας 29: Οι 15 πιο πολυπληθείς εθνικότητες που ζήτησαν άσυλο για 1^η φορά στην ΕΕ το 2021.

Εισαγωγή

Ο τρόπος με τον οποίο οι δυτικοί συνηθίζουμε να αντιλαμβανόμαστε το Αφγανιστάν είναι ως ένα ενιαίο κράτος και τους Αφγανούς ως λαό με διαμορφωμένη ενιαία εθνική ταυτότητα. Όμως αυτή η οπτική δεν ταυτίζεται με την αντίστοιχη της πλειοψηφίας των ανθρώπων που ζουν στην περιοχή για τους οποίους η εθνοτική ομάδα ή η περιοχή στην οποία διαμένουν είναι ο τρόπος με τον οποίο προσδιορίζουν τους εαυτούς τους για αιώνες. Επίσης, θα πρέπει να έχουμε υπόψιν μας ότι παρά τις οικονομικές και κοινωνικές αλλαγές που έχουν συντελεστεί σε παγκόσμιο επίπεδο λόγω της βιομηχανικής επανάστασης κατά τους προηγούμενους αιώνες το Αφγανιστάν παραμένει κατά βάση μία από-βιομηχανοποιημένη αγροτική οικονομία και κοινωνία όπου οι πολιτικοί θεσμοί και οι πολιτισμικές αξίες δεν έχουν αλλάξει για εκατοντάδες χρόνια.

Στη σύγχρονη ιστορία του, το Αφγανιστάν βιώνει συνεχείς πολιτικές συγκρούσεις και κοινωνικές αναταραχές. Πολλά από τα αίτια αυτών ανάγονται στο μακρινό παρελθόν ενώ άλλα στο σχετικά κοντινό. Όλα όμως συντέλεσαν στο να καταρρεύσει η επίσημη κρατική δομή και να έρθουν οι Ταλιμπάν για δεύτερη φορά στην εξουσία.

Με την παρούσα διπλωματική εργασία επιχειρώ να παρουσιάσω τη σύγχρονη ιστορία της χώρας, με επικέντρωση στον 20^ο αιώνα. Ειδικότερα, επιχειρώ να αποσαφηνίσω τα στοιχεία εκείνα που συντέλεσαν στην κατάρρευση του κεντρικού κράτους, αναζητώ τα αίτια της πρωτοφανούς ανθρωπιστικής κρίσης που ανάγκασε και αναγκάζει εκατομμύρια Αφγανούς να εγκαταλείπουν τη χώρα τους και που φυσικά προκάλεσε ένα νέο προσφυγικό ρεύμα και, τέλος, ερευνώ τα σχέδια της ΕΕ για τη διαχείριση των προσφυγικών ρευμάτων προς το έδαφός της.

Ειδικότερα, στο 1^ο κεφάλαιο προσπαθώ να αναλύσω τους λόγους που δεν επέτρεψαν τη δημιουργία ισχυρού κεντρικού κρατικού συστήματος και κατά συνέπεια τη δημιουργία ισχυρής εθνικής ταυτότητας στο σύγχρονο Αφγανιστάν. Βέβαια, για να γίνουν κατανοητοί ορισμένοι λόγοι θα πρέπει να ανατρέξω στο μακρινό παρελθόν καθώς όπως ήδη έχει αναφερθεί στο Αφγανιστάν οι θεσμοί και οι αξίες που επικρατούν σήμερα είναι οι ίδιοι που επικρατούσαν και πριν από εκατοντάδες χρόνια, έως και αιώνα. Σ' αυτό το κεφάλαιο, λοιπόν, μελετάται ο τρόπος οργάνωσης της αφγανικής κοινωνίας που διαφέρει κατά πολύ από αυτόν των δυτικών κοινωνιών καθώς πρόκειται για μία πολυφυλετική κοινωνία όπου η κάθε φυλή έχει το δικό της σύστημα λήψης αποφάσεων και το δικό της σύστημα αξιών. Αυτή η δύναμη ορισμένων φυλών ήταν καθοριστικός παράγοντας υπονόμησης του κεντρικού κρατικού συστήματος που προσπάθησε να εδραιωθεί κατά τον 20^ο και 21^ο αιώνα. Επίσης, μελετώνται ο παράγοντας της γεωγραφίας, ο ρόλος των πολεμάρχων στις φυλές, η βαθιά ριζωμένη έχθρα ανάμεσα σε ορισμένες εξ αυτών, η ύπαρξη τριών διαφορετικών νομικών συστημάτων, το ζήτημα του ποιος είχε το δικαίωμα να κυβερνήσει τη χώρα κατά τον 20^ο αιώνα, η αδυναμία του βασιλιά να αντιμετωπίσει την επισιτιστική κρίση της δεκαετίας του '70 και η

εμπλοκή των ξένων δυνάμεων στα εσωτερικά ζητήματα της χώρας ως πιθανοί λόγοι που υπονόμισαν τη οικοδόμηση ισχυρού κεντρικού κρατικού συστήματος.

Στο 2^ο κεφάλαιο επιχειρώ να αναλύσω τις βασικές αιτίες που οδήγησαν τους Αφγανούς στο να εγκαταλείπουν μαζικά τη χώρα τους κατά τα τελευταία 40 με 50 χρόνια. Εστιάζω κυρίως στις πολιτικές εξελίξεις που προκάλεσαν έντονες και παρατεταμένες συγκρούσεις, στην καταπάτηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και κυρίως αυτών των γυναικών, των κοριτσιών και των θρησκευτικών και εθνοτικών μειονοτικών ομάδων και στις φυσικές καταστροφές με βασικότερες τις πλημμύρες, τους σεισμούς και τις ξηρασίες που έπληξαν τον αφγανικό λαό και τον οδήγησαν σε πρωτοφανή επισιτιστική κρίση.

Στο 3^ο κεφάλαιο, επικεντρώνομαι στις δράσεις της ΕΕ για τη διαχείριση του νέου προσφυγικού κύματος προς το έδαφός της. Θέλοντας να αποφύγει τα σοβαρά λάθη του παρελθόντος, όπως την κακοδιαχείριση της προσφυγικής κρίσης του 2015, η ΕΕ προσπαθεί μέσα από μία σειρά δράσεων να αποφύγει τη μαζική εισροή Αφγανών προσφύγων και, βέβαια, να βοηθήσει ένα λαό που βιώνει επισιτιστική κρίση πρωτοφανή για τα παγκόσμια δεδομένα.

Η μεθοδολογία που χρησιμοποιώ είναι η έρευνα γραπτών κειμένων κυρίως βιβλίων, ερευνητικών εργασιών και άρθρων έγκριτων εφημερίδων και περιοδικών καθώς επίσης κάνω χρήση πρωτογενούς βιβλιογραφίας σε θέματα που αφορούν την ΕΕ. Ορισμένοι από τους πίνακες που χρησιμοποιήθηκαν πάρθηκαν αυτοτελείς από έγκυρα βιβλία και ερευνητικές εργασίες ή δημιουργήθηκαν έπειτα από έρευνα σε βάσεις δεδομένων.

Κεφάλαιο 1

Τα σύνορα του σύγχρονου Αφγανιστάν

Τα σύνορα του σύγχρονου Αφγανιστάν καθορίστηκαν τον 19^ο αιώνα από τη Βρετανική και Σοβιετική Αυτοκρατορία, όταν βασιλιάς του Αφγανιστάν ήταν ο Amir Shir Ali. Για τους Βρετανούς αποικιοκράτες το Αφγανιστάν θεωρούνταν ανεξάρτητο κράτος, του οποίου όμως την εξωτερική πολιτική ήλεγχαν οι ίδιοι οι Βρετανοί μέχρι το 1919, οπότε και υπογράφετε η Συνθήκη του Rawalpindi, με την οποία το Αφγανιστάν γίνεται ανεξάρτητο κράτος τελειώνοντας την κυριαρχία της Βρετανικής αυτοκρατορίας στη χώρα (Hille, 2020).

Οι Βρετανοί σύναψαν αρκετές διεθνείς συνθήκες για την οριοθέτηση των βόρειων και βορειοανατολικών συνόρων με τη Σοβιετική Αυτοκρατορία. Στα νότια όπου το Αφγανιστάν γειτονεύει με το Πακιστάν, στα τέλη του 19^{ου} αιώνα, και συγκεκριμένα το 1896, ιδρύεται η Durand Line, η οποία αναγνωρίζεται σήμερα από το Πακιστάν ως το νόμιμο διεθνές σύνορό του αλλά όχι από το Αφγανιστάν του οποίου όλες οι κυβερνήσεις είτε ήταν βασιλικές είτε κομμουνιστικές είτε δημοκρατικές το αμφισβητούν (Barfield, 2010, σελ.60· Hille, 2020). Η επιβολή της Durand Line θεωρήθηκε από τους Αφγανούς αυθαίρετη καθώς είχε ως αποτέλεσμα να χωρίσει τον πληθυσμό των διαφόρων φυλών Pashtun που ζούσαν στην περιοχή για αιώνες έως και χιλιετία (Barfield, 2010,σελ. 60). Παρά το διαχωρισμό, οι άνθρωποι αυτών των φυλών συνεχίζουν να βλέπουν τους εαυτούς τους ως μέλη μιας ενιαίας εθνοτικής ομάδας, αυτής των Pashtun, με αποτέλεσμα να δημιουργούνται πολλά προβλήματα καθώς οι φυλές διασχίζουν τα σύνορα χωρίς χαρτιά, όπως έκαναν οι πρόγονοί τους για εκατοντάδες χρόνια και πολλές από αυτές δεν λογοδοτούν στην κυβέρνηση του Πακιστάν (Barfield, 2010, σελ. 60,70).

Στα ανατολικά και νοτιοανατολικά, περί το 1893 ιδρύθηκαν τα επίσημα διεθνή σύνορα μεταξύ του Αφγανιστάν και της Βρετανικής Ινδίας, αρκετά χρόνια μετά τη μονομερή επιβολή των συνόρων από την Κυβέρνηση της Ινδίας, η οποία προέβη σε απλή ενημέρωση του αρχηγού της ευρύτερης περιοχής ότι συγκεκριμένες περιοχές αποτελούν πλέον δικό της έδαφος (Hille, 2020). Τέλος, η οριοθέτηση των συνόρων με το γειτονικό Ιράν παραμένει προβληματική καθώς δεν έχει βρεθεί λύση κατά τους τελευταίους δύο αιώνες ώστε να συμφωνηθούν επίσημα σύνορα μεταξύ τους (Hille, 2020).

Σήμερα, η χώρα στα βόρεια συνορεύει με το Τουρκμενιστάν, το Ουζμπεκιστάν και το Τατζικιστάν, στα βορειοανατολικά με την περιοχή Σιντζιάνγκ, που αποτελεί αυτόνομη περιοχή της Κίνας, στα ανατολικά και νότια με το Πακιστάν και στα δυτικά με το Ιράν.

Οι λόγοι που δεν έχουν επιτρέψει τη δημιουργία ισχυρού κεντρικού κρατικού συστήματος στο σύγχρονο Αφγανιστάν

Ο ίδιος ο τρόπος οργάνωσης της πολυεθνотικής αφγανικής κοινωνίας δεν επέτρεψε τη δημιουργία ισχυρού κεντρικού κρατικού συστήματος στο Αφγανιστάν. Οι εθνοτικές ομάδες που την απαρτίζουν διακρίνονται σε φυλετικές, που είναι οι περισσότερες, και σε μη φυλετικές. Οι φυλές αποτελούνται από ανθρώπους που έχουν έναν κοινό πρόγονο από την πλευρά του άνδρα 7με 8 γενιές πίσω, ενώ οι μη φυλετικές εθνοτικές ομάδες είναι ομάδες που οι άνθρωποι δεν έχουν καμία συγγενική σχέση (Barfield, 2010, σελ.27-28). Η μεγαλύτερη εθνοτική ομάδα με φυλετική δομή είναι η Pashtun, η οποία έχει κυριαρχήσει σχεδόν αδιαλείπτως στη χώρα από τον 18^ο αιώνα μέχρι το 1978, όταν αντικαταστάθηκε από την κομμουνιστική κυβέρνηση λίγο πριν τη Σοβιετική Εισβολή κατά το ίδιο έτος (Barfield, 2010, σελ. 6 · Hille, 2020).

Οι φυλές αποτελούν τη βάση του αφγανικού κράτους. Μέσα σ' αυτές οι άνθρωποι δεν μοιράζονται μόνο έναν κοινό πρόγονο αλλά και έναν κοινό αρχηγό. Ζουν στην ίδια περιοχή και αλληλεπιδρούν πολύ συχνά ο ένας με τον άλλο ενώ είναι συχνό το φαινόμενο να καλλιεργούν αρνητική στάση απέναντι σε μέλη άλλων φυλών και σίγουρα διάκεινται αρνητικά απέναντι σε ανθρώπους άλλων εθνοτικών ομάδων (Hille, 2020). Κάθε φυλή έχει το δικό της παραδοσιακό σύστημα λήψης αποφάσεων και τη δική της στρατιωτική οργάνωση, γι' αυτό και στο Αφγανιστάν λειτουργούσε καλύτερα το αποκεντρωμένο κρατικό σύστημα, στο οποίο οι φυλές και οι περιοχές στις οποίες κατοικούσαν αυτές είχαν έναν υψηλό βαθμό αυτονομίας (Barfield, 2010, σελ 7 · Hille, 2020). Το αποκεντρωμένο κρατικό σύστημα που καταργήθηκε λίγο πριν την ανατολή του 20^{ου} αιώνα, το 1880, από τον Abdur Rahman, ήταν μία προσπάθεια αποδυνάμωσης των φυλών με στόχο την ενδυνάμωση της κεντρικής κρατικής εξουσίας. Όμως ο συγκεντρωτισμός της εξουσίας οδήγησε σε ταραχές και αυτές με τη σειρά τους σε εξεγέρσεις καθώς η ενσωμάτωση των φυλών διά της βίας στο νομικό και πολιτικό σύστημα του κράτους έρχονται σε αντιδιαστολή με τα φυλετικά συστήματα αξιών, και θεωρήθηκαν ξένα (Barfield, 2010, σελ 7 · Hille, 2020). Οι εξεγέρσεις που ξέσπασαν καταπνίγηκαν με αιματηρό τρόπο και οδήγησαν στον μικρής διάρκειας εμφύλιο πόλεμο του 1929.

Οι φυλές του Αφγανιστάν είναι πολυάριθμες και έχουν επηρεαστεί σε πολύ μεγάλο βαθμό από τον παράγοντα της γεωγραφίας. Οι πολύ ψηλές οροσειρές- από τις ψηλότερες στον κόσμο- καθιστούν τη μετακίνηση από τις πεδινές προς τις ορεινές περιοχές και το αντίστροφο ιδιαίτερα δύσκολη. Η δυσκολία μεγαλώνει λόγω της έλλειψης δρόμων που μπορούν να χρησιμοποιηθούν από μέσα μεταφοράς. Οι φυλές, λοιπόν, που κατοικούν στα ορεινά τμήματα του Αφγανιστάν είναι απομονωμένες για μεγάλα διαστήματα, ιδιαίτερα κατά τη χειμερινή περίοδο, από τους ανθρώπους και τις φυλές που ζουν στα αστικά κέντρα και γενικότερα σε μέρη με χαμηλότερο υψόμετρο. Αυτή η έλλειψη επικοινωνίας δημιούργησε μέσα στους αιώνες διαφορετικές τοπικές κουλτούρες. Συνεπώς, η κοινωνία του Αφγανιστάν αποτελείται από εκατοντάδες φυλές που η καθεμιά έχει τη δική της ιδιαίτερη

κουλτούρα, γεγονός που δυσχέραινε τη διαδικασία οικοδόμησης ενός ενιαίου κράτους (Barfield, 2010, σελ. 12, 53, 56).

Η γεωγραφία στο Αφγανιστάν δε δημιούργησε απλώς μία πολυπολιτισμική κοινωνία αλλά πολύ περισσότερο δύο διαφορετικούς κόσμους επιβίωσης και κοινωνικής οργάνωσης για τους οποίους έγινε λόγος για πρώτη φορά τον μεσαίωνα από τον Άραβα κοινωνικό ιστορικό Ibn Khaldun. Αυτοί είναι οι λεγόμενοι "πολιτισμός της ερήμου" και "καθιστικός πολιτισμός" (Barfield, 2010, σελ. 13). Στον πρώτο συμπεριλαμβάνονται κοινωνίες που κατοικούν σε περιθωριοποιημένες περιοχές. Οι άνθρωποι εδώ είναι συνήθως νομάδες της ερήμου και της στέπας ή φυλές που ζουν στα ορεινά τμήματα του Αφγανιστάν και ασχολούνται κατά βάση με τη γεωργία και την κτηνοτροφία για να επιβιώσουν. Μέσα σε αυτές τις κοινωνίες οι οικογένειες είναι ίσες μεταξύ τους και έχουν διαμορφώσει ισχυρή κοινωνική αλληλεγγύη. Στις ομάδες αυτές το ατομικό συμφέρον επισκιάζεται από το ομαδικό. Αυτό σημαίνει ότι μία οικογένεια θα υποστηρίξει μία απόφαση που έχει παρθεί από την ομάδα ακόμη και αν αυτή η απόφαση δεν είναι καθόλου επωφελής για την ίδια την οικογένεια (Barfield, 2010, σελ.13, 21, 73, 77). Στο δεύτερο συμπεριλαμβάνονται κοινωνίες που κατοικούν σε αστικά κέντρα και στις περιοχές γύρω από αυτά και στις οποίες υπάρχει ιεραρχία στις κοινωνικές τάξεις με βάση τον πλούτο. Οι άνθρωποι μέσα σ' αυτές τις κοινωνίες είναι οικονομικά εξαρτώμενοι και χαρακτηρίζονται από περιορισμένη κοινωνική αλληλεγγύη. Βέβαια, μέσα σε μία τέτοια κοινωνία το ενδιαφέρον της ομάδας επισκιάζεται από το ατομικό ενδιαφέρον (Barfield, 2010, σελ. 13, 74, 82). Αυτή η βαθιά διάκριση της αφγανικής κοινωνίας που συντελέστηκε πριν από αιώνες και συνεχίζει να υφίσταται αποτέλεσε σοβαρό σκόπελο για τη δημιουργία ισχυρού κεντρικού κρατικού συστήματος.

Η κάθε φυλή έχει το δικό της αρχηγό φυλής ο οποίος μπορεί να είναι και πολέμαρχος. Οι πολέμαρχοι έχουν εμποδίσει τη διαδικασία οικοδόμησης ισχυρού κεντρικού κρατικού συστήματος κατά τη διάρκεια το 20^{ου} και 21^{ου} αιώνα (Hille, 2020). Πρόκειται για άνδρες με επιρροή μέσα στη φυλή τους στους οποίους υπάρχει αφοσίωση λόγω συγγένειας ή/ και λόγω εκφοβισμού του πληθυσμού. Κίνητρό τους είναι η απόκτηση και διατήρηση της εξουσίας και του πλούτου (Hille, 2020). Η αφγανική κυβέρνηση που σχηματίστηκε μετά το 2001, αναγνώρισε κάποιο βαθμό αυτονομίας στους πολεμάρχους και τους αρχηγούς φυλών που είχαν αντισταθεί στους Ταλιμπάν ως έναν τρόπο ενίσχυσης της ασφάλειας έξω από την πρωτεύουσα Καμπούλ αλλά και ως έναν τρόπο να σχηματιστεί κυβέρνηση όσο το δυνατόν πιο συμπεριληπτική όσον αφορά τις φυλετικές κοινωνίες. Αυτή την περίοδο αρκετοί πρώην πολέμαρχοι διορίστηκαν ως Υπουργοί στο Αφγανικό Κοινοβούλιο που συστάθηκε. Συνεπώς, άνθρωποι οι οποίοι είχαν διαπράξει παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων στο πρόσφατο παρελθόν και που στόχευαν στη διατήρηση της εξουσίας ες αεί έπαιρναν μέρος στην οικοδόμηση του κράτους (Hille, 2020). Όπως τελικά απεδείχθη, η συμμετοχή πολεμάρχων στην κεντρική κυβέρνηση λειτούργησε ως αποσταθεροποιητικός παράγοντας για την ίδια την κυβέρνηση.

Από την άλλη, οι αρχηγοί φυλών είχαν ως κύριο μέλημά τους τη διαμεσολάβηση στις εκάστοτε διαμάχες μεταξύ των μελών της φυλής τους, δηλαδή λειτουργούσαν κατά κάποιον τρόπο σαν "τοπικοί δικαστές" ώστε να βρεθούν όσο το δυνατό πιο δίκαιες λύσεις για όλα τα μέλη που έπαιρναν μέρος στη σύγκρουση (Hille, 2020). Η επίλυση των αντιπαραθέσεων σε τοπικό επίπεδο είναι η συνηθέστερη πρακτική στο Αφγανιστάν για αιώνες, ιδιαίτερα για τις φυλές που ζουν στα ορεινά τμήματα της χώρας. Αυτή η πρακτική αντί να αποδυναμωθεί μέσα στα χρόνια ενισχύθηκε ακόμη περισσότερο, έτσι οι άνθρωποι έτειναν στην πλειοψηφία τους να εμπιστεύονται - μέχρι τουλάχιστον την κατάληψη της χώρας από τους Ταλιμπάν τον Αύγουστο του 2021- τα παραδοσιακά νομικά συστήματα των φυλών ή των εθνοτικών τους ομάδων παρά τα επίσημα δικαστήρια (Hille, 2020). Το πιο γνωστό παραδοσιακό νομικό σύστημα είναι το Pashtunwali. Πρόκειται για ένα κώδικα συμπεριφοράς που διέπει όλες τις πτυχές της καθημερινής ζωής των Pashtun (Barfield, 2010, σελ.13, 78). Βέβαια, παρά το γεγονός ότι οι περισσότεροι Ταλιμπάν είναι Pashtun, αυτοί υπακούν στο νόμο της Sharia. Η ύπαρξη, λοιπόν, τριών διαφορετικών νομικών συστημάτων ταυτόχρονα υπονόμωσε σε μεγάλο βαθμό, το επίσημο νομικό σύστημα.

Στην πολυεθνική κοινωνία του Αφγανιστάν με τις χιλιάδες φυλές, εκ των οποίων οι περισσότερες είναι φορείς διαφορετικής κουλτούρας και διαφορετικών αξιακών συστημάτων οι συγκρούσεις είναι συνεχείς και σε πολλές περιπτώσεις ιδιαίτερα βίαιες. Οι συγκρούσεις μπορεί να είναι τόσο ανάμεσα σε εθνοτικές ομάδες όσο και μεταξύ της ίδιας εθνοτικής ομάδας, δηλαδή μεταξύ των φυλών που την απαρτίζουν (Hille, 2020). Οι πιο σφοδρές συγκρούσεις ιστορικά έχουν καταγραφεί μεταξύ της εθνοτικής ομάδας των Pashtun και αυτής των Hazaras. Οι βιαιότητες εναντίον των Hazaras έφτασαν στο σημείο της εθνοκάθαρσης δύο φορές, μία στα τέλη του 18^{ου} αιώνα και μία στα τέλη του 19^{ου} αιώνα, αλλά και κατά τον 20^ο αιώνα πολεμήθηκαν από τους αιώνιους αντιπάλους τους τους Pashtun και έγινε συντεταγμένη προσπάθεια να συρρικνωθεί ο πολιτισμός τους (Hille, 2020). Οι Hazaras, που σήμερα αποτελούν το 15% του συνολικού πληθυσμού, είναι το χαρακτηριστικότερο παράδειγμα θρησκευτικής προκατάληψης στο Αφγανιστάν, καθώς ένας λόγος- ίσως ο σημαντικότερος- για τον οποίο κυνηγήθηκαν τόσο πολύ είναι ότι είναι Σίτες Μουσουλμάνοι σε αντίθεση με τους Pashtun και τις περισσότερες φυλετικές και μη φυλετικές ομάδες που είναι Σουνίτες Μουσουλμάνοι (Barfield, 2010, σελ.33).

Μέσα στην εθνοτική ομάδα, οι συγκρούσεις των φυλών είναι εξίσου βίαιες. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η πολύ μεγάλη έχθρα μεταξύ των Durrani Pashtun με τις υπόλοιπες φυλές Pashtun. Η έχθρα έχει τις ρίζες της στο 1747, όταν οι ηγέτες των Durrani πήραν την εξουσία στο Αφγανιστάν και κυβέρνησαν απολυταρχικά για να καταφέρουν να τη διατηρήσουν τελικά έως το 1978 (Barfield, 2010, σελ. 4). Παρά το Σύνταγμα του 2004, με το οποίο αναγνωρίστηκε η νομιμότητα των πρακτικών των Σιτών και η ανάγκη για επίτευξη ισότητας μεταξύ των εθνοτικών ομάδων, οι διαφορές φυλών και εθνοτικών ομάδων παρέμειναν βαθιά ριζωμένες αποσταθεροποιώντας την αφγανική εθνική κυβέρνηση μέχρι

τουλάχιστον το 2021, όταν ολόκληρη η χώρα κατελήφθη από τους Ταλιμπάν (Barfield, 2010, σελ.33).

Καθ' όλη τη διάρκεια του 20^{ου} αιώνα το ζήτημα της νομιμοποίησης της εξουσίας δίχασε την αφγανική κοινωνία. Από την αρχή της διακυβέρνησης της δυναστείας των Durrani τον 18^ο αιώνα, στο Αφγανιστάν υπήρχε ένα αποκλειστικό πολιτικό σύστημα στο οποίο το δικαίωμα διακυβέρνησης ήταν κληρονομικό και το είχαν μόνο άνθρωποι που προέρχονταν από τη δυναστική ελίτ. Πρόκειται για μία πολιτική δομή που δεν ήταν ανοιχτή στον ανταγωνισμό γι' αυτό και οι κυβερνώντες μπορούσαν να διατηρήσουν την εξουσία τους με σχετική ευκολία καθώς ο αριθμός των διεκδικητών ήταν μικρός (Barfield, 2010, σελ.3- 4). Χαρακτηριστικό αυτού του αποκλειστικού πολιτικού συστήματος ήταν η παροχή ασφάλειας στη ζωή και στην περιουσία των ανθρώπων με αντάλλαγμα την υπακοή τους στο βασιλιά (Barfield, 2010, σελ.8).

Κατά τη διάρκεια του 19^{ου} αιώνα πραγματοποιήθηκαν δύο Αγγλο- αφγανικοί πόλεμοι, ο πρώτος από το 1839 έως το 1842 και ο δεύτερος από το 1878 έως το 1880. Και στους δύο πολέμους οι Αφγανοί κατάφεραν να νικήσουν τους Βρετανούς εξαιτίας των αγροτικών πολιτοφυλακών, που αποτελούνταν από πολεμιστές φυλών, οι οποίοι ζούσαν στα ορεινά, απομακρυσμένα τμήματα του Αφγανιστάν όπου η επιρροή της δυναστικής ελίτ ήταν είτε περιορισμένη είτε ανύπαρκτη. Οι άνθρωποι αυτοί αφού νίκησαν τους Βρετανούς ζήτησαν μερίδιο στην εξουσία, όμως η δυναστική ελίτ αρνήθηκε να τους το παραχωρήσει. Έτσι, με τα χρόνια άρχισε να δημιουργείται ένας αντίθετος πόλος από αυτόν της κρατικής κυβέρνησης του οποίου η δύναμη μεγάλωνε σε κάθε επόμενη κρίση και η αποκατάσταση της κρατικής εξουσίας γινόταν όλο και δυσκολότερη ενώ οι συγκρούσεις ανάμεσα στη δυναστική ελίτ, που θεωρούσε ότι έχει το αποκλειστικό δικαίωμα διακυβέρνησης, και στους πολεμιστές των φυλών γινόταν βιαιότερες (Barfield, 2010, σελ.5). Αυτές οι συγκρούσεις προστίθενται στις ήδη πολλές που λάμβαναν χώρα μεταξύ των εθνοτικών ομάδων και των φυλών. Το ήδη τεταμένο κλίμα επιδεινώθηκε με την κατάρρευση της κομμουνιστικής κυβέρνησης το 1992, δηλαδή περίπου 3 χρόνια μετά την αποχώρηση των Σοβιετικών από το Αφγανιστάν και περίπου ένα χρόνο μετά την πλήρη κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης και, άρα, τη διακοπή της χρηματοδότησης της κομμουνιστικής κυβέρνησης του Αφγανιστάν (Barfield, 2010, σελ.6).

Οι διάφορες φυλές πιο δυνατές από ποτέ ενισχύονται στρατιωτικά και πολιτικά και αρχίζει η καθεμιά να διεκδικεί την εξουσία πολεμώντας τις υπόλοιπες. Αυτή είναι η αρχή του εμφύλιου πολέμου. Οι μέχρι τώρα συγκρούσεις αν και πολλές και συνεχείς δεν είχαν ποτέ τη μαζικότητα που υπήρξε τη δεκαετία του '90.

Ανταγωνισμός και συγκρούσεις για την απόκτηση της εξουσίας υπήρχαν και μέσα στην ίδια την κυβερνώσα ελίτ και διαδραμάτισαν σημαντικό ρόλο στην αποσταθεροποίηση της αφγανικής μοναρχίας. Το 1919, ο Amanullah, που ανήκε στην εθνοτική ομάδα των Pashtun, γίνεται βασιλιάς. Κατά την περίοδο της διακυβέρνησής του έγιναν σημαντικά βήματα εκσυγχρονισμού της χώρας, τα οποία

όμως οδήγησαν σε περεταίρω συγκρούσεις. Η σημαντικότερη μεταρρύθμιση αφορούσε τον εκπαιδευτικό τομέα καθώς επί της βασιλείας του η χώρα απέκτησε για πρώτη φορά στην ιστορία της εκπαιδευτικό σύστημα, με τη στοιχειώδη εκπαίδευση να γίνεται υποχρεωτική και να κατοχυρώνεται με συνταγματικό νόμο το 1923. Το εκπαιδευτικό σύστημα παρείχε δωρεάν εκπαίδευση ενώ τον έλεγχο τον είχε πλέον η επίσημη κυβέρνηση παραγκωνίζοντας του θρησκευτικούς αρχηγούς που παραδοσιακά ασκούσαν αυτό το δικαίωμα. Ένα άλλο βασικό χαρακτηριστικό του εκπαιδευτικού συστήματος που σήκωσε θύελλες αντιδράσεων ήταν ότι έγινε πιο συμπεριληπτικό, δηλαδή περισσότερα νεαρά κορίτσια είχαν δικαίωμα στην εκπαίδευση. Βέβαια, η εκπαίδευση δεν ήταν ποτέ μικτή. Η δημιουργία εκπαιδευτικού συστήματος μαζί με τις προσπάθειες εκσυγχρονισμού του στρατού, της οικονομίας, των κρατικών δομών και με μία σειρά εκκοσμηκευμένων μέτρων που προώθησε όπως η προτροπή να μη φορούν οι γυναίκες μαντήλες και η επιβολή ευρωπαϊκής ενδυμασίας για τους εργαζομένους στις κρατικές δομές οδήγησαν σε συγκρούσεις και αυτές στον μικρό εμφύλιο πόλεμο το 1929. Ο βασιλιάς Amanullah ανατρέπεται στις 14 Ιανουαρίου του 1929 από φυλές Pashtun οι οποίες καθοδηγούνταν από ισλαμιστές θρησκευτικούς αρχηγούς που αντιτίθενται σε κάθε προσπάθεια εκσυγχρονισμού της χώρας (Ruttig, 2013). Οι θρησκευτικοί ηγέτες φαίνεται ότι έχουν την υποστήριξη των Βρετανών που θέλουν να εκδικηθούν τον Amanullah για τον μικρής έκτασης και έντασης πόλεμο που διεξήγαγε το 1919 παίρνοντας ορισμένες περιοχές από τη Βρετανική αυτοκρατορία και προσαρτώντας τις μονομερώς στο Αφγανιστάν (Ruttig, 2013). Τη θέση του Amanullah παίρνει ο Habibullah II ή αλλιώς Habibullah Kalakani. Τατζίκος ως προς την καταγωγή δεν ανήκε στην κυβερνώσα ελίτ δηλαδή στους Pashtun και γι' αυτό έμεινε στο θρόνο μόλις 9 μήνες. Κατά τη διάρκεια της ολιγόμηνης βασιλείας του ανέστειλε πολλές από τις ρυθμίσεις του Amanullah και κυρίως αυτές που αφορούσαν την εκπαίδευση των κοριτσιών (Barfield, 2010, σελ. 4 ` Hille, 2020). Το Νοέμβριο του 1929 ανατρέπεται από τον Nadir Khan , ο οποίος ανήκε στους Pashtun , δηλαδή στη δυναστική ελίτ και υποστηρίχθηκε από το σύνολο της εθνοτικής του ομάδας (Hille, 2020). Κατά τη διάρκεια της διακυβέρνησής του αν και κατήργησε τις περισσότερες από τις μεταρρυθμίσεις του Amanullah επανέφερε το εκπαιδευτικό σύστημα που είχε εγκαθιδρύσει ο προκάτοχός του ανοίγοντας μάλιστα περισσότερα σχολεία και κάνοντας πιο εύκολη την πρόσβαση στη βασική εκπαίδευση ακόμη και για τα κορίτσια. Η βασιλεία του τερματίστηκε το 1933 όταν και δολοφονήθηκε (Ruttig, 2013 ` The British Museum). Τον Nadir Khan διαδέχτηκε στο θρόνο την ίδια χρονιά ο γιος του Zaher Shah που έμελλε να είναι ο τελευταίος βασιλιάς του Αφγανιστάν.

Ο Zaher Shah διακυβέρνησε για 40 συναπτά έτη. Κατά τη διάρκεια της τεσσαρακονταετούς διακυβέρνησής του υπήρξαν έντονες πολιτικές ζυμώσεις που ανέδειξαν τα πρώτα κόμματα στη χώρα. Το πρώτο κύμα κομμάτων αναδύθηκε το 1951 έπειτα από τις συστηματικές κινητοποιήσεις εργατών του βιομηχανικού τομέα που ξεκίνησαν στα τέλη της δεκαετίας του '40 και μορφωμένων νέων που διαμαρτύρονταν για ελλείψεις θέσεων εργασίας στους ελάχιστα αναπτυγμένο δευτερογενή τομέα και στις κυβερνητικές δομές αντίστοιχα. Ειδικά για τους

αποφοίτους πανεπιστημίων οι κρατικές θέσεις ήταν η μόνη επαγγελματική διέξοδος, στις οποίες όμως η πρόσβαση ήταν δύσκολη καθώς τις θέσεις αυτές κατείχαν μέλη της δυναστικής ελίτ που δεν σκόπευαν να τις αφήσουν. Στα κόμματα αυτά συμμετείχαν, επίσης, πολλοί νέοι μειονοτικών εθνοτικών ομάδων όπως Σιίτες Μουσουλμάνοι που παραγκωνιζόταν συστηματικά από την κυβερνώσα ελίτ, τους Pashtun που ήταν Σουνίτες Μουσουλμάνοι. Το δεύτερο κύμα πολιτικών κομμάτων αναδύθηκε το 1964 και μαζί μ' αυτό αναδύθηκε ένας πολιτικός πλουραλισμός βασιλικών, φιλελεύθερων, δημοκρατικών, Μαρξιστών και Ισλαμιστών που όμως τελικά δεν ενσωματώθηκαν στο άκαμπτο πολιτικό σύστημα οδηγώντας σε διαδηλώσεις και εξεγέρσεις τα επόμενα χρόνια (Ruttig, 2013).

Ένα ακόμη ορόσημο της διακυβέρνησης του Zaher Shah που τελικά οδήγησε σε αποσταθεροποίηση της μοναρχίας ήταν η αλλαγή του συντάγματος από απόλυτη σε συνταγματική μοναρχία με το Σύνταγμα του 1964 (Ruttig, 2013). Επρόκειτο για ένα περιορισμένο κοινοβουλευτικό σύστημα που όμως διεύρυνε την πολιτική συμμετοχή (Barfield, 2010, σελ. 5,16). Το νέο σύνταγμα εισήγαγε ένα δημοκρατικό σύστημα όπου το 1/3 των εκπροσώπων διοριζόταν από το βασιλιά, το 1/3 από το λαό και το 1/3 από τις συνελεύσεις των επαρχιών και απαγόρευε στα μέλη της βασιλικής οικογένειας να έχουν θέσεις στην κυβέρνηση. Επίσης, το νέο σύνταγμα κατοχύρωνε το δικαίωμα του συνεταιρίζεσθαι δίνοντας το δικαίωμα σχηματισμού πολιτικών κομμάτων (Hille, 2020 · Ruttig, 2013). Τελικά ο νόμος που υπερψηφίσθηκε από το Κοινοβούλιο δεν υπογράφηκε ποτέ από το βασιλιά οδηγώντας σε μία σειρά μαζικών διαδηλώσεων από τους φοιτητές τα επόμενα χρόνια. Τα αριστερά και ισλαμιστικά κόμματα δυσσαρεστημένα από το βασιλιά αρχίζουν να πιστεύουν ότι η ανατροπή του είναι η μοναδική λύση για αλλαγή της υπάρχουσας κατάστασης και αποφασίζουν να εισχωρήσουν στις τάξεις του στρατού (Ruttig, 2013).

Η εξωτερική πολιτική του βασιλιά Zaher Shah κατά τη δεκαετία του '50 διαμόρφωσε τις σχέσεις με τις ΗΠΑ και τη Σοβιετική Ένωση μέχρι τις αρχές του 21^{ου} αιώνα. Το Αφγανιστάν όντας ουδέτερο στους δύο Παγκόσμιους Πολέμους θέλησε να κρατήσει τη στάση των ίσων αποστάσεων και κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου που ξεκίνησε το 1947 (Ruttig, 2013). Έτσι, αρνήθηκε στις ΗΠΑ την προσχώρησή του στο Σύμφωνο της Βαγδάτης το 1955, το οποίο αποτελούσε στρατιωτική συμμαχία εναντίον της Σοβιετικής Ένωσης κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου (Βενέτης, 2013 · Ruttig, 2013). Την ίδια χρονιά, το Αφγανιστάν πήρε μέρος στη Bandung Conference και έγινε ιδρυτικό μέλος μαζί με την Ινδία, την Ινδονησία και τη Γιουγκοσλαβία του Κινήματος Αδεσμεύτων Χωρών. Οι σχέσεις με τις ΗΠΑ διαταράσσονται με αποτέλεσμα το Αφγανιστάν να μην λάβει τη στρατιωτική βοήθεια που ζήτησε από τους Αμερικανούς τη δεκαετία του '50. Αντιθέτως την ίδια περίοδο, η κυβέρνηση του Αφγανιστάν συνάπτει στρατιωτική συνεργασία με τη Σοβιετική Ένωση. Στα χρόνια που ακολουθούν δημιουργείται ένας πυρήνας Αφγανών στρατιωτικών μέσα στις ένοπλες δυνάμεις που ενστερνίζονται αντι-δυτικές, κομμουνιστικές απόψεις. Οι όλο και πιο στενές σχέσεις με τη Σοβιετική Ένωση και η ενδυνάμωση των αριστερών κομμάτων εξόργισε τους θρησκευτικούς

αρχηγούς οι οποίοι στα τέλη της δεκαετίας του '50 ιδρύουν ένα ισλαμιστικό αντιπολιτευτικό κίνημα, το Jamiat- e Islami, του οποίου οι συμμετέχοντες αποτέλεσαν τους προγόνους των mujahedin. Οι μαζικές διαδηλώσεις που υποκίνησε το κίνημα αντιμετωπίστηκαν βιαιώς με αποτέλεσμα αντί να διαλυθεί να ριζοσπαστικοποιηθεί έτι παραπάνω ασκώντας μεγαλύτερη πίεση και τελικά αποσταθεροποιώντας τη μοναρχία (Ruttig, 2013).

Οι πολιτικές και κοινωνικές συγκρούσεις από την αρχή του αιώνα είχαν συμβάλλει στη σταδιακή αποσταθεροποίηση της αφγανικής μοναρχίας, η οποία αντί να προσπαθεί να αντιμετωπίζει τα προβλήματα με δυναμικό τρόπο έδειχνε αδυναμία και παθητικότητα όπως συνέβη με τη στάση της στην αντιμετώπιση της επισιτιστικής κρίσης στις αρχές της δεκαετίας του '70 (Ruttig, 2013). Αυτό είχε ως αποτέλεσμα το 1973 ο Daud Khan, ο οποίος είχε διοριστεί από το βασιλιά Πρωθυπουργός το 1953 και απελύθει από τον ίδιο το 1963, σε συνεργασία με την αριστερή παράταξη PDPA να σχεδιάσουν και να εκτελέσουν πραξικόπημα (Hille, 2020 · Ruttig, 2013). Το πραξικόπημα του 1973 ανακήρυξε το Αφγανιστάν δημοκρατία και αποτέλεσε την πρώτη βίαιη αλλαγή καθεστώτος μετά από 40 χρόνια ανοίγοντας το δρόμο για μία σειρά βίαιων αλλαγών δικτατορικών καθεστώτων στα επόμενα χρόνια (Hille, 2020 · Ruttig, 2013). Κατά τη διάρκεια της διακυβέρνησής του, ο Daud πήρε αυστηρότερα μέτρα για τον περιορισμό των ισλαμιστικών ομάδων, τα οποία όμως απέτυχαν ενώ ταυτόχρονα παραγκώνισε την παράταξη Parcham δημιουργώντας προβλήματα μέσα στην ίδια τη συμμαχία και αποσταθεροποιώντας τελικά την κυβέρνησή του (Ruttig, 2013). Η προεδρία του διήρκεσε τελικά μόλις 5 χρόνια καθώς το 1978 δολοφονείται από τρεις κομμουνιστές πολιτικούς (Hille, 2020). Με το στρατιωτικό πραξικόπημα του 1978 που είναι γνωστό και ως Απριλιανή Επανάσταση η εξουσία ήρθε στα χέρια της κομμουνιστικής παράταξης PDPA. Ένα χρόνο αργότερα, το 1979, η Σοβιετική Ένωση εισβάλλει στο Αφγανιστάν (Ruttig, 2013).

Κατά τον 19^ο αιώνα, το Αφγανιστάν υπήρξε το μήλον της έριδος για τους Βρετανούς αποικιοκράτες και τη Σοβιετική Ένωση. Από τότε ξένες δυνάμεις παρεμβαίνουν συστηματικά στα εσωτερικά ζητήματα της χώρας αποσταθεροποιώντας το ήδη αδύναμο κεντρικό κρατικό σύστημα (Barfield, 2010, σελ. 1). Η εμπλοκή ξένων δυνάμεων είχε είτε τη μορφή χρηματοδότησης είτε ακόμη και την αποστολή ξένων στρατευμάτων στο Αφγανιστάν.

Το 1929, οι Βρετανοί σε μία πράξη εκδίκησης υποστήριξαν τις φυλές Pashtun και τους θρησκευτικούς ηγέτες τους ώστε να ανατρέψουν τον βασιλιά Amanullah , ο οποίος 10 χρόνια νωρίτερα επωφελούμενος της βρετανικής δυσχέρειας λόγω των απωλειών της κατά τον 1^ο Παγκόσμιο Πόλεμο κατάφερε να κερδίσει ορισμένες περιοχές στα σύνορα του Αφγανιστάν με τη Βρετανική Ινδία (Ruttig, 2013). Στον 20^ο αιώνα, οι δύο μεγάλες δυνάμεις θέλησαν να διευρύνουν τη σφαίρα επιρροής τους στο Αφγανιστάν. Η Σοβιετική Ένωση κατάφερε να επεκτείνει την επιρροή της στις χώρες της Κεντρικής Ασίας, μεταξύ αυτών και στο Αφγανιστάν. Οι προσπάθειές της ήταν ιδιαίτερος καρποφόρες καθώς σύναψαν στρατιωτική συνεργασία με την

κυβέρνηση της χώρας τη δεκαετία του '50 απομακρύνοντας έτσι τις ΗΠΑ που αναγκάστηκαν να στραφούν στο Πακιστάν (Ruttig, 2013). Η Σοβιετική Ένωση με την εισβολή της στο Αφγανιστάν το 1979 πυροδότησε έναν πόλεμο μέσω αντιπροσώπων ανάμεσα στην ίδια και στις ΗΠΑ καθώς η Σοβιετική Εισβολή στο Αφγανιστάν οδήγησε τους Αμερικανούς να στηρίξουν με χρήματα και όπλα τις διάφορες αντιπολιτευόμενες ομάδες mujahedin (Kamran, 2013 · Ruttig, 2013). Η Σοβιετική Ένωση ακόμη και μετά την αποχώρησή της από το Αφγανιστάν συνέχισε να χρηματοδοτεί την κομμουνιστική κυβέρνηση μέχρι το 1992, επεμβαίνοντας στα εσωτερικά ζητήματα της χώρας (Barfield, 2010, σελ.6). Η ανάμιξη των ΗΠΑ και της Σοβιετικής Ένωσης στο Αφγανιστάν οδήγησε σε διεθνοποίηση των συγκρούσεων, οι οποίες μέχρι πριν είχαν τοπικό χαρακτήρα. Όταν οι μεγάλες δυνάμεις σταμάτησαν να ανταγωνίζονται για το Αφγανιστάν και αποχώρησαν, τα γειτονικά κράτη άρχισαν να ενδιαφέρονται να αναμειχθούν περισσότερο στα εσωτερικά ζητήματά του προς ίδιον όφελος (Barfield, 2010, σελ.13). Το Πακιστάν, το Ιράν και η Σαουδική Αραβία στήριξαν επίσης τις ομάδες mujahedin και τους τοπικούς αρχηγούς των φυλών. Η αντιπαλότητα και οι προσπάθειες ανάμιξης του Πακιστάν στο Αφγανιστάν και το αντίστροφο έχουν τις ρίζες τους στο 1947, έτος κήρυξης της Ανεξαρτησίας του Πακιστάν από τη Βρετανική Ινδία (Ruttig, 2013). Στο Πακιστάν κληροδοτήθηκαν ορισμένες περιοχές της Βρετανικής Ινδίας που στο παρελθόν ανήκαν στο Αφγανιστάν. Συγκεκριμένα, η περιοχή που είναι γνωστή ως Pashtunistan και στην οποία κατοικούν κυρίως φυλές Pashtun χωρίστηκε σε δύο τμήματα με τη Συμφωνία Durand, το 1893 (Ruttig, 2013). Έτσι, στο νότιο σύνορο του Αφγανιστάν με το Πακιστάν βρίσκεται η Durand Line, η οποία αναγνωρίζεται από το Πακιστάν ως το νόμιμο εξωτερικό σύνορο με το Αφγανιστάν. Αντιθέτως, το Αφγανιστάν θεωρεί άκυρο το Σύμφωνο Durand. Οι κακές διμερείς σχέσεις τους οδήγησαν το Πακιστάν να προσφέρει καταφύγιο και στρατιωτική εκπαίδευση στα μέλη των ισλαμιστικών ομάδων που πήραν μέρος στην αποτυχημένη ένοπλη εξέγερση εναντίον του Daud τον Ιούλιο του 1975 (Ruttig, 2013). Αυτή η ενέργεια του Πακιστάν ήρθε ως εκδίκηση για την υποστήριξη που είχε προσφέρει το Αφγανιστάν στους Pashtun που εξεγείρονταν μέσα στο Πακιστάν (Ruttig, 2013). Το Ιράν που γειτονεύει με το Αφγανιστάν θέλει να εμπλακεί στα εσωτερικά πολιτικά ζητήματά του ώστε να αυξήσει την ισχύ του ως περιφερειακή δύναμη. Τέλος, η Κίνα και η Ινδία προσπαθούν να αποκομίσουν οφέλη με την εμπλοκή τους στα εσωτερικά ζητήματα του Αφγανιστάν (Hille, 2020). Όλα αυτά, βέβαια, έως τον Αύγουστο του 2021, όταν κατελήφθη η χώρα από τους Ταλιμπάν. Οι παρεμβάσεις των ξένων δυνάμεων αποτέλεσαν σημαντικό αποσταθεροποιητικό παράγοντα της εκάστοτε κεντρικής κυβέρνησης καθ' όλη τη διάρκεια του 20^{ου} αιώνα και, βέβαια, οδήγησαν στην γιγάντωση της δύναμης των Ταλιμπάν που το 1996 κατάλαβαν την εξουσία στο Αφγανιστάν.

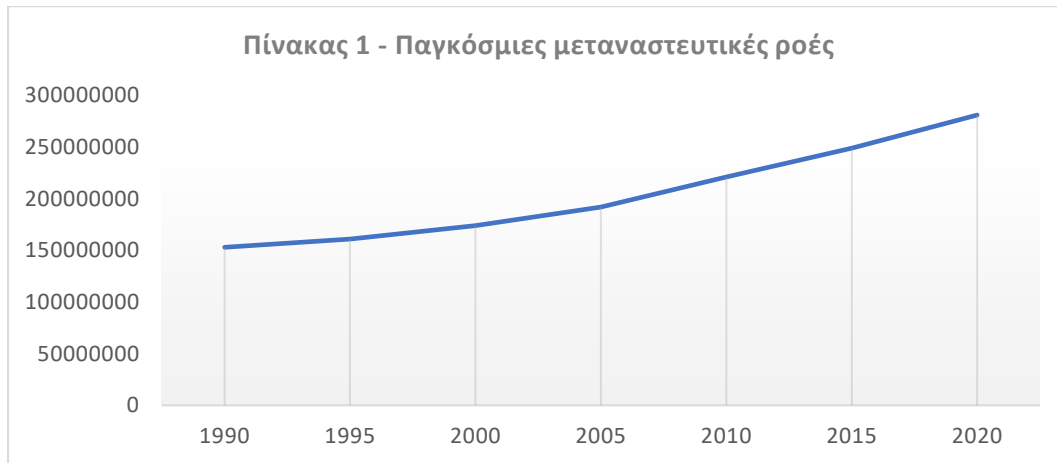
Μετά το 2001, οι ΗΠΑ έδωξαν τους Ταλιμπάν από την εξουσία και προσπάθησαν μαζί με άλλους διεθνείς δρώντες να ανοικοδομήσουν τη χώρα, όμως, όπως απεδείχθη εκ του αποτελέσματος, υπέπεσαν σε σοβαρά λάθη που φαλκίδευσαν τις προσπάθειές τους. Ένα από αυτά ήταν το νέο Σύνταγμα του 2004 που προσπάθησε

να αποκαταστήσει θεσμούς του παρελθόντος που είχαν σχεδιαστεί να εξυπηρετούν τα συμφέροντα των ηγεμόνων. Η διεθνής κοινότητα θεώρησε ότι ένα τέτοιο σύστημα θα μπορούσε να νομιμοποιηθεί μέσω της διεξαγωγής εκλογών, πολιτικής παράδοσης που όμως δεν υπήρχε στην κουλτούρα της αφγανικής κοινωνίας (Barfield, 2010, σελ.9, 18).

Κεφάλαιο 2

Τα τελευταία 50 χρόνια οι μεταναστευτικές ροές σε παγκόσμιο επίπεδο αυξάνονται σταθερά. Το 1990, η διεθνής μετανάστευση κατέγραψε 153.000.000 ανθρώπους, που αποτελούσαν το 2,87% του παγκόσμιου πληθυσμού, να μετακινούνται σε άλλη χώρα από αυτή που γεννήθηκαν για να ζήσουν. Το 2000, αυτός ο αριθμός έφτασε τους 174.000.000 ανθρώπους, δηλαδή το 2,83% του παγκόσμιου πληθυσμού ενώ το 2010 ανήλθε στους 221.000.000 ανθρώπους που αντιστοιχούσαν στο 3,17% του παγκόσμιου πληθυσμού. Το 2020, οι μεταναστευτικές ροές έφτασαν τους 281.000.000 ανθρώπους, οι οποίοι αποτελούσαν το 3,60% του παγκόσμιου πληθυσμού (International Organization for Migration, 2022).

Στον **Πίνακα 1** αποτυπώνονται οι μεταναστευτικές ροές το 1990,1995, 2000, 2005,2010,2015 και 2020.

Η μετανάστευση αποτελεί πολύπλοκο φαινόμενο και γι' αυτό τα αίτια που οδηγούν τους ανθρώπους να αφήσουν την πατρίδα τους είναι συνήθως πολύ σύνθετα. Παρά το ότι η μετανάστευση αφορά όλες τις χώρες του κόσμου υπάρχουν ορισμένα κράτη κυρίως της Υποσαχάριας Αφρικής και της Κεντρικής, Νότιας και Ανατολικής Ασίας από όπου οι εκροές μεταναστών και προσφύγων είναι ιδιαίτερα μεγάλες.

Μία τέτοια χώρα με μεγάλη ιστορία στις μαζικές μεταναστευτικές εκροές είναι το πολύπαθο Αφγανιστάν. Τα τελευταία τουλάχιστον 40 χρόνια, οι συστηματικές πολιτικές αναταραχές οδήγησαν σε αλλεπάλληλες συγκρούσεις- μικρής ή μεγάλης έκτασης και διάρκειας- και σε πολιτικό και εδαφικό κατακερματισμό της χώρας. Μέσα σε αυτό το πολιτικό σκηνικό επιδεινώθηκε το πρόβλημα της καταπάτησης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων ειδικά για τις πιο ευάλωτες ομάδες της κοινωνίας. Τέλος, οι πολυάριθμες ακραίες φυσικές καταστροφές και η αναποτελεσματική αντιμετώπισή τους από πλευράς κράτους οδήγησαν σε περιόδους παρατεταμένης επισιτιστικής κρίσης και σε λιμό. Όλα αυτά αναγκάσαν τους Αφγανούς πολίτες να εγκαταλείψουν τη χώρα τους -μαζικά κατά περιόδους- και να αναζητήσουν καταφύγιο και μια καλύτερη ζωή σε άλλες χώρες, κυρίως γειτονικές που είναι

συνήθως το Ιράν και το Πακιστάν, αλλά και σε πιο μακρινές όπως είναι αυτές τις Ευρώπης, με βασικούς προορισμούς συνήθως τη Γερμανία, την Ολλανδία και το Ηνωμένο Βασίλειο (International Organization for Migration, 2014, σελ. 59,61,63,64,67,68).

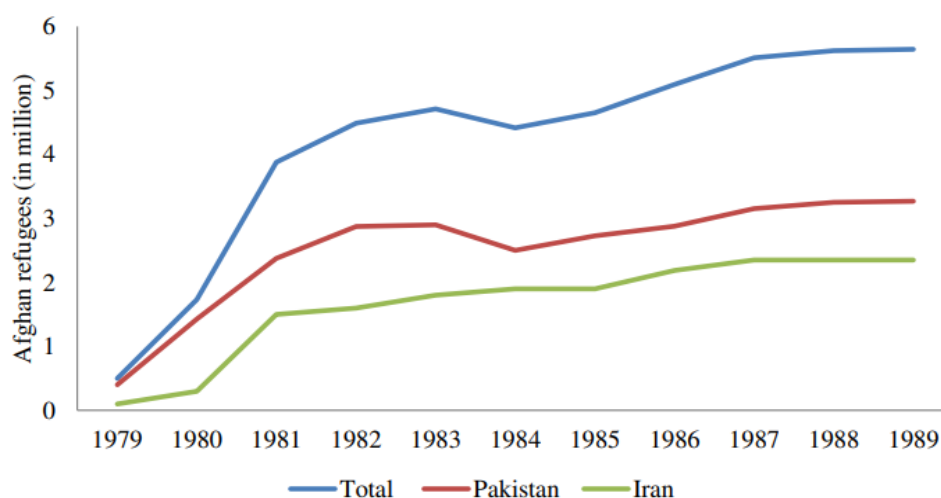
Πολιτικές εξελίξεις και 1^ο μεταναστευτικό κύμα

Το πρώτο κύμα μετανάστευσης προέκυψε μετά την εισβολή της Σοβιετικής Ένωσης στο Αφγανιστάν το Δεκέμβριο του 1979. Η εισβολή είχε ως στόχο να υποστηρίξει την κομμουνιστική κυβέρνηση της χώρας που παρέπαιε καθώς αντιμετώπιζε πολύ μεγάλη αντίσταση από τις ισλαμιστικές φατρίες, τους mujahedeen, που εναντιώνονταν στις βιαιότητες του κομμουνιστικού καθεστώτος, οι οποίες είχαν ήδη τρέψει σε φυγή μέρος της μορφωμένης ελίτ της χώρας προκαλώντας σοβαρό brain drain. Η αντίσταση των mujahedeen οδήγησε σε συνεχείς εξεγέρσεις μέσα στη χώρα και οι Σοβιετικοί έκριναν αναγκαίο να εμπλακούν άμεσα. Η Σοβιετική εισβολή που διήρκεσε περίπου μία δεκαετία χαρακτηρίστηκε από συνεχείς συγκρούσεις ανάμεσα στην κομμουνιστική αφγανική κυβέρνηση και στις ομάδες mujahedeen και οδήγησαν στο 1^ο μαζικό κύμα μετανάστευσης των Αφγανών πολιτών (Jackson, 2009, σελ. 7). Υπολογίζεται ότι την περίοδο 1979 - 1989 από 2.600.000 έως 2.900.000 άνθρωποι έφυγαν από το Αφγανιστάν και μετανάστευσαν στο Ιράν και περισσότεροι από 1.500.000 Αφγανοί μετανάστευσαν στο Πακιστάν κατά τον πρώτο χρόνο της Σοβιετικής κατοχής (International Organization for Migration, 2014, σελ. 30, 62).

Συνολικά, υπολογίζεται ότι περισσότεροι από 5.000.000 Αφγανοί εγκατέλειψαν τη χώρα τους από το 1979 έως το 1989, αριθμός που αποτελούσε περίπου το 1/5 του πληθυσμού της χώρας. Επίσης, υπολογίζεται ότι κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου 2.000.000 άνθρωποι εκτοπίστηκαν εσωτερικά καθώς εγκατέλειπαν τα σπίτια τους στις περιοχές που γινόταν οι συγκρούσεις και μετακινούνταν σε άλλες για να επιβιώσουν, περίπου 870.000 άνθρωποι σκοτώθηκαν και περίπου 1.200.000 έμειναν ανάπηροι (Jackson, 2009, σελ.8).

Ο παρακάτω πίνακας- Πίνακας 2- παρουσιάζει τις μεταναστευτικές ροές Αφγανών προσφύγων προς το Πακιστάν και το Ιράν. Σύμφωνα με τον Πίνακα 2, οι προσφυγικές ροές είχαν μεγάλη αύξηση αμέσως μετά τη Σοβιετική εισβολή ενώ στα μέσα της δεκαετίας του '80, το Πακιστάν φιλοξενούσε περίπου 3.000.000 Αφγανούς πρόσφυγες και το Ιράν περίπου 2.000.000 Αφγανούς πρόσφυγες (Barlas, 2022).

Πίνακας 2

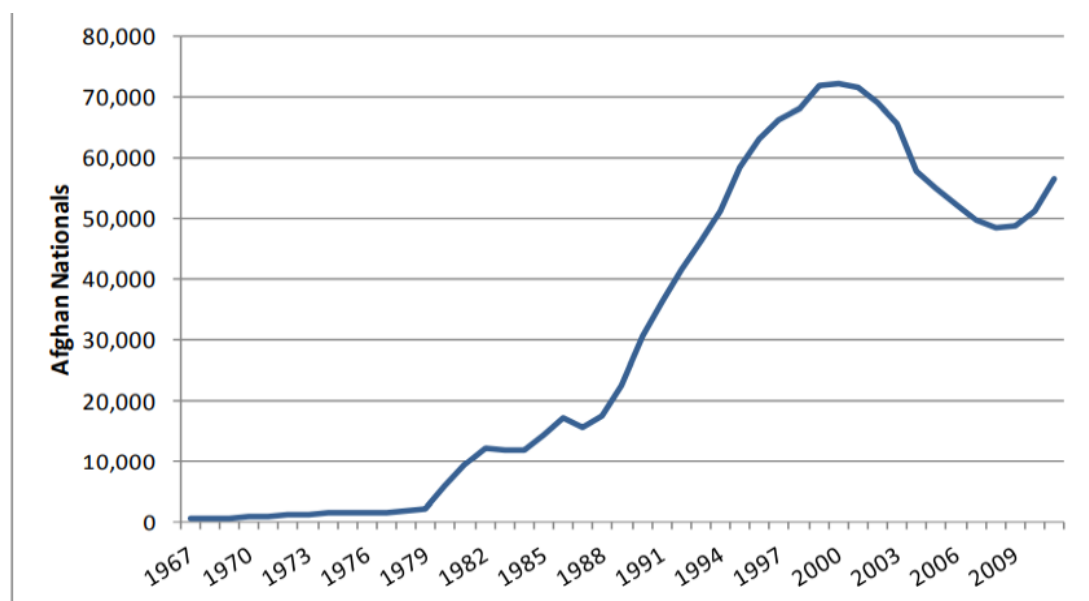

Source: UNHCR, 2022b

Αύξηση των Αφγανών μεταναστών παρατηρήθηκε και στην Ευρώπη εκείνη την περίοδο και ιδιαίτερα στη Γερμανία που από το 1979 άρχισε να δέχεται συστηματικά περισσότερους Αφγανούς πρόσφυγες (International Organization for Migration, 2014, σελ.64-65).

Ο Πίνακας 3 δείχνει τις μεταναστευτικές ροές Αφγανών προσφύγων και μεταναστών προς τη Γερμανία – τον σημαντικότερο ευρωπαϊκό προορισμό για αυτούς- από το 1967 έως το 2009.

Πίνακας 3

Source: Statistisches Bundesamt Deutschland, 2013a.

Ο κύριος όγκος των Αφγανών μεταναστών βρήκε καταφύγιο στις γειτονικές χώρες του Πακιστάν και του Ιράν. Ο βασικός λόγος ήταν η γεωγραφική εγγύτητα καθώς-όπως συμβαίνει και στις περισσότερες περιπτώσεις μετανάστευσης- η μετάβαση σε μία γειτονική χώρα φαντάζει ευκολότερη για τους ανθρώπους που αφήνουν την πατρίδα τους. Επιπλέον, οι δύο αυτές χώρες μοιράζονται κοινό πολιτισμό και θρησκεία με το Αφγανιστάν και έχουν ομοιότητες όσον αφορά τη γλώσσα (International Organization for Migration, 2014, σελ. 30). Συγκεκριμένα στην περίπτωση του Πακιστάν, οι περισσότεροι Αφγανοί πρόσφυγες βρήκαν καταφύγιο στη άλλη πλευρά της Durand Line στα Πακιστανο- Αφγανικά σύνορα. Συνεπώς πάρα πολλοί Σουνίτες Pashtun του Αφγανιστάν κατέφυγαν στους συγγενείς τους Σουνίτες Pashtun του Πακιστάν. Το ίδιο συνέβη και με την εθνοτική ομάδα Baloch που ζούσε και στις δύο πλευρές της Durand Line (European Union Agency for Asylum, 2022 σελ.15' International Organization for Migration, 2014, σελ. 30). Ακόμη και οι Σίτες Hazara κατέφυγαν στους συγγενείς τους στο Πακιστάν (International Organization for Migration, 2014, σελ.30). Γι' αυτό το λόγο, οι περισσότεροι Αφγανοί πρόσφυγες εγκαταστάθηκαν κατά μήκος των Πακιστανο- Αφγανικών συνόρων σε προσφυγικούς καταυλισμούς.

Για τη διατήρηση των προσφυγικών καταυλισμών το Πακιστάν έλαβε ιδιαίτερα μεγάλη ανθρωπιστική βοήθεια από τη διεθνή κοινότητα και ειδικά από τις ΗΠΑ που από το 1980 έως το 1989 προσέφερε 3 δισεκατομμύρια δολάρια οικονομική και στρατιωτική βοήθεια στις ομάδες mujahedeen που ζούσαν σ' αυτούς του καταυλισμούς (International Organization for Migration, 2014, σελ. 30-31' Jackson, 2009, σελ 9).

Η ύπαρξη αυτών ήταν ζωτικής σημασίας για τις ΗΠΑ και τους συμμάχους της καθώς αποτέλεσαν φυτώρια νέων μαχητών mujahedeen, καθώς οι προσφυγικοί καταυλισμοί είχαν μετατραπεί σε πολιτικοποιημένους χώρους με τη συμβολή της κυβέρνησης του Πακιστάν, που βέβαια αποτελούσε μεσάζοντα των ΗΠΑ (Jackson, 2009, σελ 8). Έτσι, λοιπόν, για να μπορεί ένας Αφγανός να πάρει την ιδιότητα του πρόσφυγα στους καταυλισμούς θα έπρεπε να εγγραφεί σε ένα από τα 7 αναγνωρισμένα από την Πακιστανική κυβέρνηση επίσημα κόμματα mujahedeen και αυτό του εξασφάλιζε πρόσβαση σε βασικές υπηρεσίες όπως η υγεία, η εργασία, η εκπαίδευση και η διατροφή (European Union Agency for Asylum, 2022, σελ. 17-18, 20). Με το πέρασμα των χρόνων οι προσφυγικοί καταυλισμοί εξελίχθηκαν σε ολόκληρα χωριά, με την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες να αναφέρει ότι τη δεκαετία του '90 υπήρχαν πάνω από 300 τέτοια χωριά στα Πακιστανο- Αφγανικά σύνορα (European Union Agency for Asylum, 2022, σελ 24).

Η έτερη γειτονική χώρα που υπήρξε βασικός προορισμός για τους Αφγανούς μετανάστες, η Ισλαμική Δημοκρατία του Ιράν, δέχτηκε χωρίς προβλήματα αυτό το 1^ο μαζικό μεταναστευτικό κύμα από το Αφγανιστάν – το μεγαλύτερο που έχει δεχθεί ιστορικά- θέλοντας να βοηθήσει έναν αδελφό λαό του οποίου η χώρα βρισκόταν υπό Σοβιετική κατοχή. Τόσο το Πακιστάν όσο και το Ιράν επωφελήθηκαν ιδιαίτερα από το φθινό εργατικό δυναμικό των Αφγανών μεταναστών που

δέχθηκαν να εργαστούν ως χαμηλόμισθοι εργάτες σε δουλειές που τόσο οι Πακιστανοί όσο και οι Ιρανοί απέρριπταν (International Organization for Migration, 2014, σελ.29-30).

Έπειτα από 10 χρόνια έντονων μαχών, οι mujahedeen με τις τακτικές ανταρτοπόλεμου στις αγροτικές περιοχές και την υποστήριξη των συγγενών τους στα σύνορα του Πακιστάν κέρδισαν έδαφος και ανάγκασαν τη Σοβιετική Ένωση, που βρισκόταν γενικότερα σε παρακμή εκείνη την περίοδο, να υπογράψει τη Συμφωνία της Γενεύης τον Απρίλιο του 1988 και σε λιγότερο από ένα χρόνο να αποσυρθεί από το Αφγανιστάν (Jackson, 2009, σελ 9).

Πολιτικές εξελίξεις και 2^ο μεταναστευτικό κύμα

Αν και τα Σοβιετικά στρατεύματα έφυγαν το 1989, η εξουσία έμεινε στο κομμουνιστικό καθεστώς του Dr. Najibullah Ahmendzai μέχρι τον Απρίλιο του 1992 (Jackson, 2009, σελ 9). Παρά την απόσυρση των Σοβιετικών οι συγκρούσεις συνεχίστηκαν αυτή τη φορά ανάμεσα στις διάφορες φατρίες mujahedeen που διεκδικούσαν την εξουσία με αποτέλεσμα οι μεταναστευτικές εκροές να αυξηθούν εκ νέου και να προκληθεί ένα 2^ο κύμα μετανάστευσης από το Αφγανιστάν (European Union Agency for Asylum, 2022, σελ. 18; Liakhovsky, 2000, σελ. 203). Συγκεκριμένα υπολογίζεται ότι κατά το ξέσπασμα της εμφύλιας σύγκρουσης το 1990 πάνω από 6.000.000 Αφγανοί εκτοπίστηκαν αποτελώντας εκείνη την περίοδο τη μεγαλύτερη ομάδα εκτοπισμένων σε παγκόσμιο επίπεδο, η οποία αντιπροσώπευε περίπου το μισό από το συνολικό αριθμό των προσφύγων (International Organization for Migration, 2014, σελ. 31). Επίσης, υπολογίζεται ότι μόνο το 1991, 3.000.000 Αφγανοί μετανάστευσαν στο Ιράν (International Organization for Migration, 2014, σελ.62).

Το 1992, κάποιες από τις φατρίες mujahedeen παίρνουν την εξουσία στην πρωτεύουσα Kabul συμφωνώντας σε μία κυβέρνηση με διαδοχικές προεδρίες. Όμως πολύ σύντομα η άτυπη συμφωνία κατέρρευσε καθώς ο Rabbani, αρχηγός της φατρίας Jamiat-e-Islami, ο οποίος πήρε δεύτερος στη σειρά την προεδρία της νέας Ισλαμικής Κυβέρνησης αρνήθηκε να παραιτηθεί (Jackson, 2009, σελ 9; Khalilzad, 1995). Οι υπόλοιπες φατρίες εξεγέρθηκαν και η όποια ενότητα είχε επιτευχθεί διαλύθηκε. Κάποιες άλλες φατρίες mujahedeen που είχαν υπό τον έλεγχό τους τμήματα της πρωτεύουσας ή άλλες περιοχές της χώρας μάχονταν και αυτές για να παγιώσουν και να επεκτείνουν την εξουσία τους. Το αποτέλεσμα ήταν ότι το Αφγανιστάν αυτή την περίοδο ήταν διαιρεμένο σε ζώνες όπου διαφορετικές φατρίες mujahedeen εξουσιάζουν διαφορετικά μέρη (Liakhovsky, 2000). Οι συγκρούσεις οδηγούσαν πολύ συχνά σε αλλαγή της εξουσίας σε πολλές περιοχές και η κάθε νέα φατρία που έπαιρνε τον έλεγχο εκδικούνταν τον τοπικό πληθυσμό. Οι απαγωγές γυναικών και κοριτσιών, οι βιασμοί, και η σεξουαλική κακοποίησή τους χρησιμοποιούνταν από τους mujahedeen για να τρομοκρατήσουν τους τοπικούς πληθυσμούς και να μην εξεγερθούν. Ληλασίες και καταστροφές

δημόσιων και ιδιωτικών περιουσιών, αυθαίρετες φυλακίσεις και εκτελέσεις ανθρώπων, επιβολή παράνομων "φόρων" σε σημεία κομβικών δρόμων ήταν τακτικές όλων των φατριών mujahedeen που τελικά καλλιέργησαν ένα κλίμα φόβου και αβεβαιότητας που οδήγησε τους τοπικούς πληθυσμούς στο να μεταναστεύσουν και πάλι (Jackson, 2009,σελ 9-10).

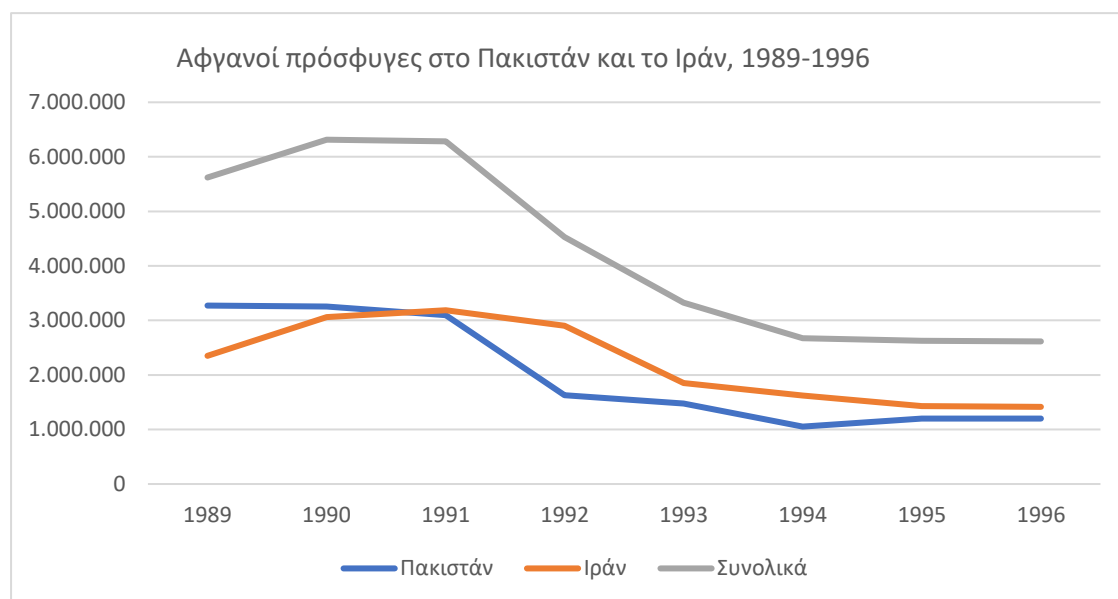
Αυτό το 2^ο κύμα μετανάστευσης κατά τη διάρκεια του εμφύλιου πολέμου αφορά κυρίως τους πληθυσμούς των πόλεων και λιγότερο αυτούς της υπαίθρου καθώς το επίκεντρο των συγκρούσεων είναι πλέον οι πόλεις με βασικότερη την πρωτεύουσα Καμπούλ (Qamar, 2013,σελ.35). Οι δύο μεγάλες φατρίες που μάχονται για να την εξουσιάσουν, του Rabbani από τη μία και των Hekmatyar και Dostum από την άλλη, επιδεινώνουν τις ήδη δύσκολες συνθήκες διαβίωσης των κατοίκων της που αντιμετωπίζουν επισιτιστική κρίση, αύξηση των τιμών των προϊόντων και μόνιμη διακοπή του ηλεκτρισμού. Οι δυσχερείς πλέον οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες τους οδηγούν σε μαζική εγκατάλειψη της πόλης που το 1994 φτάνει τους 600.000, οι περισσότεροι εκ των οποίων- περίπου οι 250.000 -κατέφυγαν στη Jalalabad, πόλη του Αφγανιστάν κοντά στα σύνορα με το Πακιστάν καθώς τον Ιανουάριο του '94 το Πακιστάν έκλεισε τα σύνορά του για το Αφγανιστάν(Barlas, 2022,σελ.6` Khalilzad, 1995,σελ.148-149,152).

Συνολικά μέχρι το 1994 περισσότεροι από 1.000.000 Αφγανοί ζουν πλέον στο Πακιστάν και λίγο κάτω από 1.000.000 στο Ιράν, και αυτοί είναι μόνο οι καταγεγραμμένοι πρόσφυγες καθώς υπολογίζεται ότι οι αριθμοί είναι κατά πολύ μεγαλύτεροι (Jackson, 2009, σελ 10). Ο βασικός λόγος που οι πρόσφυγες αποφασίζουν να μη δηλωθούν είναι ότι δεν είναι πλέον ευπρόσδεκτοι τόσο από το Πακιστάν όσο και από το Ιράν και φοβούνται την πολιτική απέλασης που ακολουθείται αυτή την περίοδο (International Organization for Migration, 2014, σελ.31).

Ο Πίνακας 4 παρουσιάζει τις μεταναστευτικές ροές προς το Πακιστάν και το Ιράν από το 1989, έτος αποχώρησης των Σοβιετικών έως και το 1996.

Πίνακας 4

Όπως φαίνεται στον Πίνακα 4, η αποχώρηση της Σοβιετικής Ένωσης δεν ανέκοψε τις μεταναστευτικές ροές προς τις δύο αυτές γειτονικές χώρες, καθώς αν και έφυγαν οι Σοβιετικοί από τη χώρα άφησαν πίσω τους το καθεστώς του Najibullah, το οποίο τελικά έφυγε από την εξουσία το 1992, χρονιά που αρχίζουν να μειώνονται αισθητά οι μεταναστευτικές ροές (Barlas, 2022,σελ.6).

Παρά τις εμφύλιες διαμάχες οι μεταναστευτικές εκροές μειώθηκαν μέχρι το 1996, έτος κατάληψης της πρωτεύουσας Καμπούλ από το Ισλαμικό Κίνημα των Ταλιμπάν, των οποίων οι συγκρούσεις με τη Βόρεια Συμμαχία για την κατάληψη του Βορείου Αφγανιστάν προκάλεσαν αναζωπύρωση του 2^{ου} κύματος μεταναστευτικών εκροών.

Οι Ταλιμπάν εμφανίστηκαν ως οργανωμένο κίνημα στα τέλη του 1994, όταν μετά από μία αποτρόπαια πράξη - κατά την οποία μία ομάδα mujahedeen σκότωσε αναίτια τα μέλη μίας οικογένειας αφού πρώτα παρενοχλήθηκαν τα αγόρια και βιάστηκαν τα κορίτσια- αποφάσισαν ότι πρέπει να "καθαρίσουν τη χώρα από τη βία, τους φόνους και την ανομία" όπως ήταν το σλόγκαν τους (Liakhovsky, 2000,σελ.203-204· Qamar, 2013,σελ.36· Ruttig, 2012,σελ.19). Αυτό ήταν που είχαν διδαχθεί στα θρησκευτικά σχολεία, γνωστά ως madrassa, στους προσφυγικούς καταυλισμούς του Πακιστάν, ότι δηλαδή η δημιουργία ενός Ισλαμικού Κράτους με αυστηρούς νόμους και κανόνες θα εξαλείψει τις παράνομες δραστηριότητες και θα φέρει ειρήνη στη χώρα (Ruiz, 2002). Οι Ταλιμπάν αποτελούνταν κυρίως από Αφγανούς, νέους σε ηλικία άνδρες που γεννήθηκαν ή/και μεγάλωσαν ως πρόσφυγες στο Πακιστάν και η μόνη τυπική εκπαίδευση που έλαβαν ήταν μέσω των madrassa, όπου διδάσκονταν κυρίως τον Ισλαμικό νόμο και ζητήματα θρησκείας. Έτσι, όταν το 1994 κατέλαβαν την Kandahar επέβαλαν το νόμο της Sharia στην πιο ακραία ερμηνεία του (Jackson, 2009, σελ.11).

Στα μέσα του 1995 αριθμούσαν 25.000 μαχητές και είχαν καταλάβει το μεγαλύτερο μέρος του νότιου και ανατολικού Αφγανιστάν (Ruiz, 2002). Στις 27 Σεπτεμβρίου του

1996, κατέλαβαν την Καμπούλ και η μόνη περιοχή που δε βρισκόταν ακόμη υπό τον έλεγχό τους ήταν το Βόρειο Αφγανιστάν, όπου πολλές φατρίες παρά τα αντικρουόμενα συμφέροντά τους, ενώθηκαν μεταξύ τους σχηματίζοντας τη Βόρεια Συμμαχία για να τους αντιμετωπίσουν (Qamar, 2013, σελ.40 και Ruiz,2002). Οι μάχες που δόθηκαν από το 1996 έως το 1998, όταν τελικά κατελήφθη η Mazar-e-Sharif, βάση της Βορείου Συμμαχίας, ήταν που οδήγησαν σε αναζωπύρωση του 2^{ου} μεταναστευτικού ρεύματος (Ruiz,2002). Η κατάληψη του μεγαλύτερου μέρους της χώρας οδήγησε σε νέο brain drain, καθώς φεύγουν μαζικά γιατροί, δάσκαλοι, κυβερνητικοί υπάλληλοι που είτε γίνονταν στόχος από τους Ταλιμπάν είτε διαφωνούσαν με την ακραία αντι-δυτική στάση που εξέφραζαν οι Ταλιμπάν. Σε αυτό το μεταναστευτικό κύμα υπάρχει ένας αυξανόμενος αριθμός μειονοτικών εθνοτικών και θρησκευτικών ομάδων με πιο χαρακτηριστική την εθνοτική ομάδα των Hazara, οι οποίοι ως Σίτες Μουσουλμάνοι κινδύνευαν από τους Ταλιμπάν, τους Σουνίτες Μουσουλμάνους (Ruiz,2002). Από το 1996 έως το 2001, δηλαδή καθ' όλη την περίοδο διακυβέρνησης των Ταλιμπάν χιλιάδες Hazara εκτελέστηκαν (International Organization for Migration, 2014, σελ.60 Jackson, 2009, σελ 12).

Το 1999, οι Αφγανοί πρόσφυγες στο Ιράν υπολογίζονταν στους 1.400.000(Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης ,1999). Σύμφωνα με την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, το 2000, πάνω από 172.000 Αφγανοί βρήκαν καταφύγιο στο γειτονικό Πακιστάν. Το Σεπτέμβριο του 2001, περίπου 2.000.000 Αφγανοί πρόσφυγες κατοικούσαν στο Πακιστάν και 1.500.000 στο Ιράν ενώ σύμφωνα και πάλι με την UNHCR από το 1997 έως το 2001, περίπου 100.000 Αφγανοί αιτήθηκαν άσυλο σε διάφορες Ευρωπαϊκές χώρες (Barlas, 2022,σελ.7 Ruiz,2002).

Ο παρακάτω πίνακας, **Πίνακας 5**, παρουσιάζει τις μεταναστευτικές ροές των Αφγανών στο Πακιστάν από το 1979 έως το 2001.

Πίνακας 5

Source: Government of Pakistan and UNHCR, 2005

Σύμφωνα με τον Πίνακα 5, το Πακιστάν δέχτηκε τη μεγαλύτερη εισροή μεταναστών από το Αφγανιστάν αμέσως μετά την Σοβιετική Εισβολή με τον αριθμό τους να φτάνει τους 1.060.212 . Καθ' όλη τη διάρκεια της Σοβιετικής Εισβολής οι μεταναστευτικές ροές προς το Πακιστάν ήταν μεγάλες. Παρά την απόσυρση των Σοβιετικών το 1989, οι ροές συνεχίστηκαν έως την ανατροπή του Najibullah από την κυβέρνηση του Αφγανιστάν το 1992. Οι συγκρούσεις μεταξύ των mujahedeen συντήρησαν τις μεταναστευτικές ροές που όμως ήταν μειωμένες έως το 1995, όταν άρχισαν οι Ταλιμπάν να εξαπλώνονται στη χώρα και να κυβερνούν επιβάλλοντας τη Sharia. Από το 2001 και μετά οι μεταναστευτικές εκροές ήταν μικρές φτάνοντας το 2005 τους 4.998 ανθρώπους.

Πολιτικές εξελίξεις και 3^ο μεταναστευτικό κύμα

Το 3^ο κύμα μετανάστευσης προκλήθηκε το 2001 ως αποτέλεσμα των εκτεταμένων και σφοδρών συγκρούσεων των Ταλιμπάν με τους συμμάχους των ΗΠΑ (International Organization for Migration, 2014, σελ. 32). Οι ΗΠΑ και συμμαχικές δυνάμεις κήρυξαν τον πόλεμο στους Ταλιμπάν το 2001 καθώς οι τελευταίοι αρνήθηκαν να παραδώσουν στις αμερικανικές αρχές τον Osama Bin Laden αρχηγό της al Qaeda και τον βασικό υπαίτιο των τρομοκρατικών επιθέσεων της 11^{ης} Σεπτεμβρίου 2001 στους Δίδυμους Πύργους της Νέας Υόρκης και στο Αμερικανικό Πεντάγωνο καθώς και των πολύνεκρων επιθέσεων στις Αμερικανικές Πρεσβείες του Ναϊρόμπι της Κένυας και της Dar es Salaam της Τανζανίας το 1998 (Federal Bureau of Investigation, 2016· Jackson, 2009, σελ. 12· Qamar, 2013, σελ. 44) . Στις 7 Οκτωβρίου του 2001, οι ΗΠΑ και οι σύμμαχοί της επιτέθηκαν στο Αφγανιστάν από αέρος. Οι συγκρούσεις επί εδάφους ήταν κυρίως μεταξύ των μαχητών Ταλιμπάν και των πολεμιστών της Βορείου Συμμαχίας που είχαν τη στήριξη των ΗΠΑ και των συμμάχων τους (Ruiz, 2002).

Η παρέμβαση των Αμερικανών αρχικά οδήγησε σε μαζικές μεταναστευτικές εκροές προς τρίτες χώρες αλλά και σε εσωτερικούς εκτοπισμούς μεγάλων τμημάτων του πληθυσμού που προσπαθούσαν να φύγουν από τις περιοχές των συγκρούσεων για να βρουν ασφαλές καταφύγιο (Ruiz, 2002). Δεν ήταν όμως μόνο οι συγκρούσεις που οδήγησαν σε μαζικές μεταναστεύσεις. Τόσο οι μαχητές της Βορείου Συμμαχίας όσο και οι αμερικανικές στρατιωτικές δυνάμεις φαίνεται να εμπλέκονται σε μαζικές δολοφονίες μαχητών Ταλιμπάν και σε κακοποιήσεις και δολοφονίες εναντίον της εθνοτικής ομάδας Pashtun. Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα των δυνάμεων της Βορείου Συμμαχίας που φαίνεται να βασάνισαν και να σκότωσαν 2000 Ταλιμπάν στην περιοχή του Βόρειου Αφγανιστάν και να στοχοποίησαν τις ομάδες Pashtun της ίδιας περιοχής (Jackson, 2009, σελ. 12-13). Λόγω των εκτεταμένων συγκρούσεων πολλές περιοχές του Αφγανιστάν δεν ήταν ασφαλείς, συνεπώς υπήρξε αναγκαστική διακοπή της ανθρωπιστικής βοήθειας (Ruiz, 2002). Υπολογίζεται ότι την περίοδο αμέσως μετά την αμερικανική παρέμβαση 200.000 με 300.000 Αφγανοί

εγκατέλειψαν τη χώρα ψάχνοντας καταφύγιο είτε σε γειτονικές χώρες είτε μακρύτερα (Barlas, 2022,σελ. 8).

Στις 5 Δεκεμβρίου 2001, υπογράφηκε η Συμφωνία της Βόννης μεταξύ των αρχηγών των μεγάλων φατριών του Αφγανιστάν βάση της οποίας σχηματίστηκε μία προσωρινή αρχή που είχε νομιμοποίηση να κυβερνήσει μέχρι το σχηματισμό προσωρινής κυβέρνησης από τη Loya Jirga, δηλαδή το σημαντικό συμβούλιο αποτελούμενο από αρχηγούς φυλών(Hille, 2020). Στόχος της συμφωνίας ήταν η επίτευξη σταθερότητας και ενός ασφαλούς περιβάλλοντος στο Αφγανιστάν (*Afghanistan's Bonn Agreement One Year Later. A Catalog of Missed Opportunities*, 2002). Η Συμφωνία αντιμετώπισε πολλές δυσκολίες στην εφαρμογή της λόγω της πλήρους καταστροφής του κρατικού συστήματος από τους πολυετείς πολέμους και της ανεπαρκούς βοήθειας της διεθνούς κοινότητας προς το Αφγανιστάν. Η Συμφωνία της Βόννης είχε αρκετά τρωτά σημεία όπως η έλλειψη πρόβλεψης αφοπλισμού των τοπικών διοικητών και των φατριών στις οποίες ηγούνταν και στους οποίους τελικά δόθηκαν σημαντικές θέσεις στην προσωρινή κυβέρνηση ενισχύοντας έτσι τη δύναμή τους αντί να τη μειώσουν και η έλλειψη πρόβλεψης για τη δημιουργία ενός οργάνου στο οποίο θα λογοδοτούσαν όσοι διέπραξαν εγκλήματα τις προηγούμενες δεκαετίες ,στους οποίους τελικά δόθηκε αμνηστία το 2005 (*Afghanistan's Bonn Agreement One Year Later. A Catalog of Missed Opportunities*, 2002' Jackson, 2009, σελ 13, 15).

Παρά το Σύνταγμα του 2004 και τις προσπάθειες ανοικοδόμησης του κράτους που τελικά περιορίστηκαν στην πρωτεύουσα Καμπούλ και στην περιοχή γύρω από αυτή υπήρξε ελάχιστη πολιτική πρόοδος και οι συνθήκες για τους περισσότερους Αφγανούς δε βελτιώθηκαν ιδιαίτερα. Συγκεκριμένα οι πρόσβαση σε βασικές υπηρεσίες όπως αυτές της εκπαίδευσης και της υγείας ήταν ακόμη ελάχιστη(*Afghanistan's Bonn Agreement One Year Later. A Catalog of Missed Opportunities*, 2002' Jackson, 2009, σελ 13).

Αυτή την περίοδο ο μισός πληθυσμός ζει σε συνθήκες ακραίας φτώχειας και περισσότερα από τα μισά παιδιά υποφέρουν από μόνιμο υποσιτισμό. Οι συνεχείς συγκρούσεις σε συνδυασμό με κάποιους ακόμη παράγοντες που θα αναφερθούν παρακάτω αυξάνουν την ανεργία, η οποία φτάνει μέχρι και το 40% (Jackson, 2009, σελ 14).

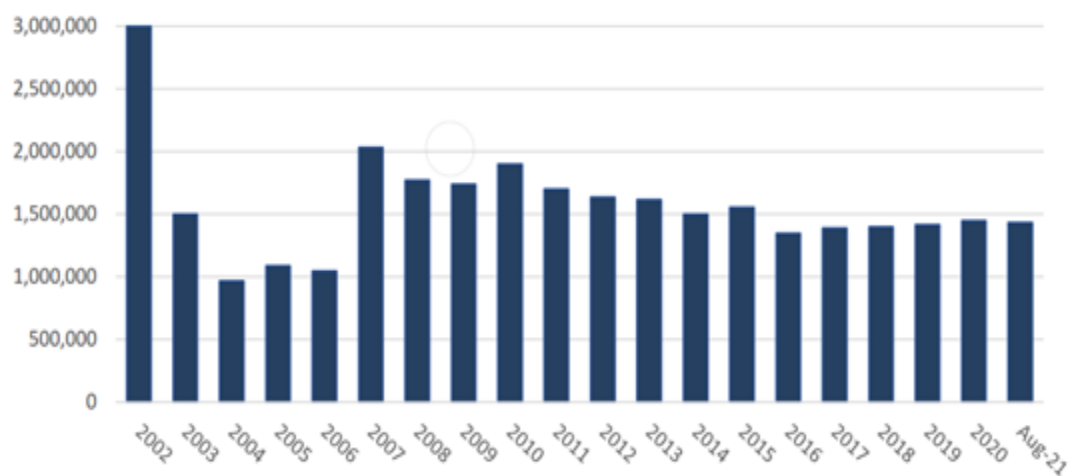
Οι συνθήκες ασφάλειας στη χώρα επιδεινώθηκαν τα επόμενα χρόνια και από το 2009 και έπειτα οι Ταλιμπάν αρχίζουν και πάλι να εξαπλώνονται σε διάφορα σημεία της χώρας(Jackson, 2009, σελ .14).

Ο παρακάτω πίνακας, Πίνακας 6, παρουσιάζει τον αριθμό των καταγεγραμμένων Αφγανών προσφύγων στο Πακιστάν από το 2002 έως τον Αύγουστο του 2021.

Πίνακας 6

Number of registered Afghan refugees in Pakistan, 2002 - August 2021

Data: UNHCR

Overview of registered Afghan refugee population in Pakistan from 1 January 2002 to 31 August 2021¹⁰⁷

Σύμφωνα με τα στοιχεία του Πίνακα 6, η αμερικανική παρέμβαση των ΗΠΑ και των συμμάχων της στο Αφγανιστάν το φθινόπωρο του 2001 προκάλεσε μαζικές μεταναστευτικές ροές στο γειτονικό Πακιστάν. Τα επόμενα χρόνια, οι προσπάθειες αποκατάστασης της ειρήνης και της ασφάλειας μείωσαν τις μεταναστευτικές εκροές, οι οποίες όμως άρχισαν να αυξάνονται από το 2006 και έπειτα καθώς οι προσπάθειες για παγίωση ενός ασφαλούς περιβάλλοντος στη χώρα αποτυγχάνουν. Αυτή την περίοδο, οι Ταλιμπάν αρχίζουν να ενισχύονται και να καταλαμβάνουν περιοχές του Αφγανιστάν. Τέλος, ο Πίνακας 6 αναφέρεται μόνο στους καταγεγραμμένους Αφγανούς πρόσφυγες. Αυτό σημαίνει ότι οι Αφγανοί πρόσφυγες στο Πακιστάν είναι πολύ περισσότεροι καθώς πολλοί αποφασίζουν να μη δηλωθούν διότι οι πολιτικές των γειτονικών χωρών και ιδίως του Πακιστάν και του Ιράν είναι πολύ αυστηρές για τους Αφγανούς που εισέρχονται σ' αυτές και πολύ συχνά οδηγούν σε απέλασή τους.

Ο Πίνακας 7 δείχνει τον αριθμό των Αφγανών προσφύγων στην Ισλαμική Δημοκρατία του Ιράν από το 1993 – 2012.

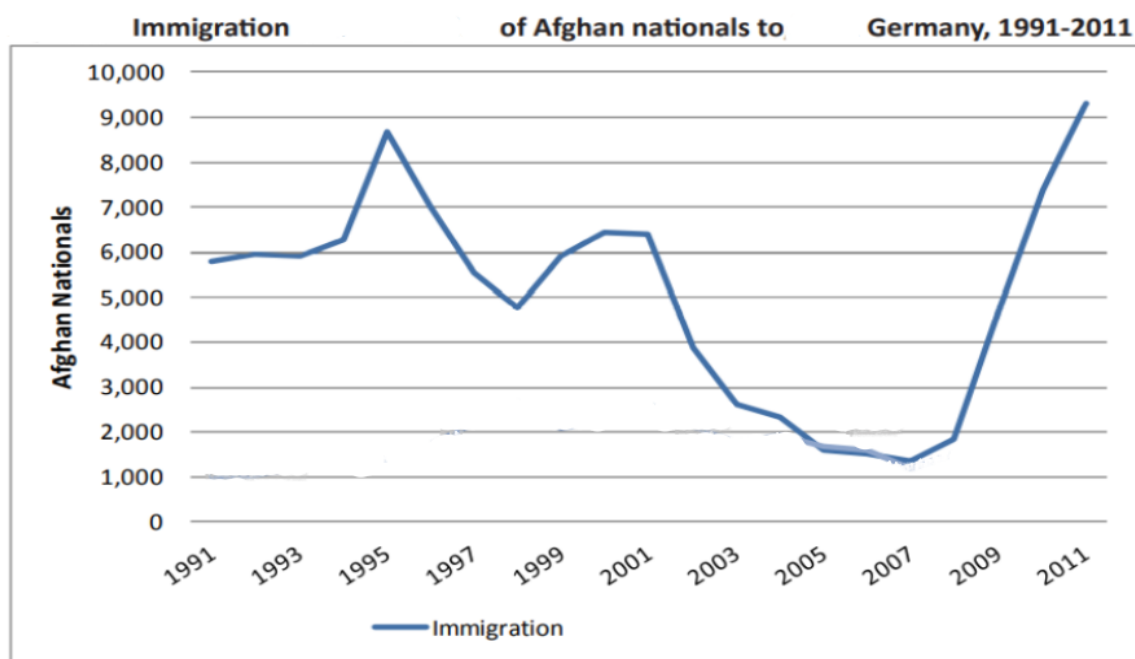
Πίνακας 7

Από το 1993, ο αριθμός των Αφγανών προσφύγων στο Ιράν μειώνεται. Αυτό οφείλεται σε αρκετούς παράγοντες με τον 1^ο να αφορά τις πολιτικές εξελίξεις στο Αφγανιστάν. Το 1992, κατέρρευσε η κυβέρνηση του Najibullah, τον οποίο είχαν τοποθετήσει οι Σοβιετικοί στην Αφγανική κυβέρνηση αμέσως μετά την αποχώρησή τους από τη χώρα. Παρά τις συγκρούσεις των φατριών mujahedeen για το ποιος θα πάρει την εξουσία οι εκροές μειώθηκαν συνολικά προς τρίτες χώρες. Ο 2^{ος} παράγοντας αφορά την συμφωνία επαναπατρισμού που σύναψε η Ισλαμική Δημοκρατία του Ιράν με την UNHCR για τους Αφγανούς πρόσφυγες στην επικράτειά του. Αν και η συμφωνία δεν είχε τα αναμενόμενα αποτελέσματα ωστόσο μείωσε τον αριθμό των Αφγανών προσφύγων. Ο 3^{ος} παράγοντας ήταν η αυστηροποίηση της μεταναστευτικής πολιτικής του Ιράν. Η χώρα αυτή την περίοδο βιώνει δύσκολες οικονομικές συνθήκες με υψηλή ανεργία. Γι' αυτή την κατάσταση κατηγορούνται σε μεγάλο βαθμό οι Αφγανοί πρόσφυγες. Η Ιρανική Κυβέρνηση αυστηροποιεί την εργατική νομοθεσία που αφορά τους πρόσφυγες και πολλοί απ' αυτούς χάνουν τη δουλειά τους. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα πολλοί Αφγανοί να εγκαταλείψουν το Ιράν αλλά και να ανακοπούν τα μεταναστευτικά ρεύματα των Αφγανών προς το Ιράν. Τέλος, στο πλαίσιο της αυστηροποίησης της ιρανικής μεταναστευτικής πολιτικής πραγματοποιείται ένας σημαντικός αριθμός απελάσεων (Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 1999 International Organization for Migration, 2014, σελ. 32) .

Ο Πίνακας 8 παρουσιάζει τους αριθμούς των Αφγανών που εισέρχονταν στη Γερμανία κάθε χρόνο από το 1991 έως το 2011. Η Γερμανία είναι η κύρια χώρα προορισμού των Αφγανών προσφύγων στην ΕΕ.

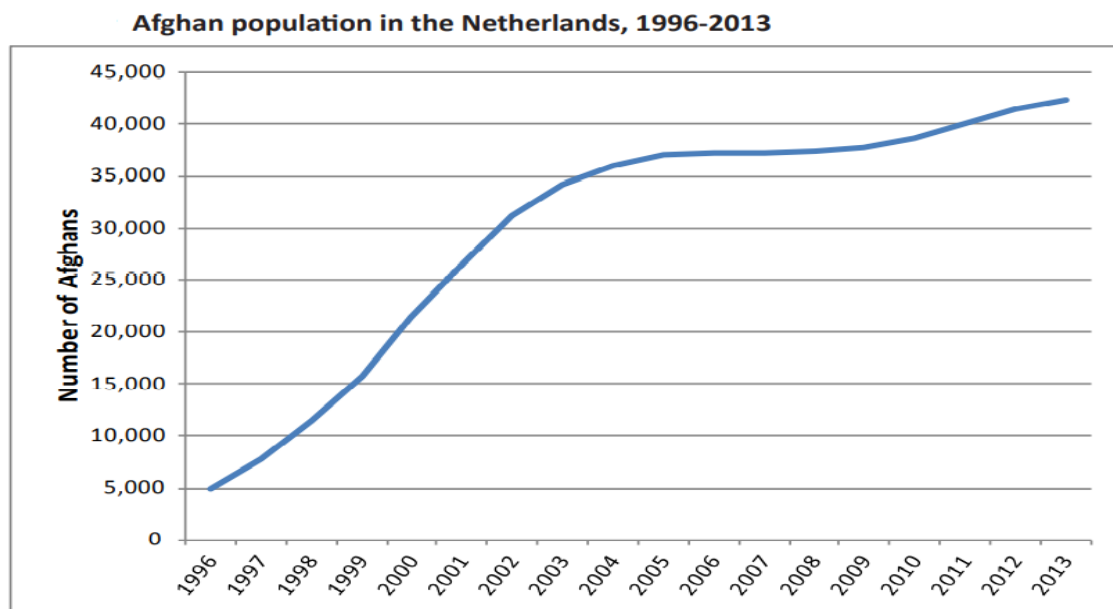
Πίνακας 8

Source: BMI and BAMF, 2012.

Ο Πίνακας 9 παρουσιάζει τους αριθμούς των Αφγανών που εγκαταστάθηκαν στην Ολλανδία από το 1996 έως το 2013.

Πίνακας 9

Source: CBS, 2013a.

Άλλες χώρες που δέχονται μεταναστευτικές εισροές Αφγανών προσφύγων είναι:

- Οι ΗΠΑ όπου το 2011 υπήρχαν 65.560 Αφγανοί μετανάστες(International Organization for Migration, 2014, σελ.63).
- Ο Καναδάς όπου το 2006 υπήρχαν καταγεγραμμένοι 48.090 Αφγανοί, αριθμός σχεδόν διπλάσιος από το 2001 όταν είχαν καταγραφεί 25.230 Αφγανοί μετανάστες (International Organization for Migration, 2014, σελ.64).
- Το Ηνωμένο Βασίλειο όπου το 2012 ήταν 60.000 οι καταγεγραμμένοι Αφγανοί, αριθμός πάνω από τρεις φορές σε σχέση με το 2001 που οι καταγεγραμμένοι Αφγανοί μετανάστες ήταν 14.481. Πιστεύεται ότι ο αριθμός τους είναι πολύ μεγαλύτερος στο ΗΒ (International Organization for Migration, 2014, σελ.68) .
- Η Σουηδία, η Δανία και Νορβηγία όπου το 2011 καταγράφηκαν 17,489, 11,134 και 11,068 αντίστοιχα Αφγανοί μετανάστες(International Organization for Migration, 2014, σελ.69) .

Τόσο η Ελλάδα όσο και η Τουρκία φιλοξενούν μεγάλο αριθμό Αφγανών. Ο ακριβής αριθμός τους όμως είναι δύσκολο να καθοριστεί. Πάντως οι δύο χώρες θεωρούνται χώρες διέλευσης Αφγανών μεταναστών και προσφύγων (International Organization for Migration, 2014, σελ.70).

Επαναπατρισμοί Αφγανών

Η αμερικανική παρέμβαση του 2001 αν και αρχικά προκάλεσε μεγάλες μεταναστευτικές εκροές από το Αφγανιστάν, τελικά οδήγησε πολλούς Αφγανούς να επιστρέψουν στην πατρίδα τους. Έτσι, το 2002 οι επαναπατρισμοί Αφγανών έφτασαν τα 2.000.000.

Τα προγράμματα επαναπατρισμού ξεκίνησαν τη δεκαετία του '90. Συγκεκριμένα το Πακιστάν ξεκίνησε το 1^ο πρόγραμμα επαναπατρισμού Αφγανών μεταναστών το 1990 και το Ιράν το 1992. Από το 1992 έως το 1995, μέσω του προγράμματος επαναπατρισμού του Ιράν περισσότεροι από 1.300.000 Αφγανοί επέστρεψαν στη χώρα τους. Τα προγράμματα επαναπατρισμού και των δύο χωρών έγιναν έπειτα από συμφωνία με την UNHCR (International Organization for Migration, 2014, σελ.31-32).

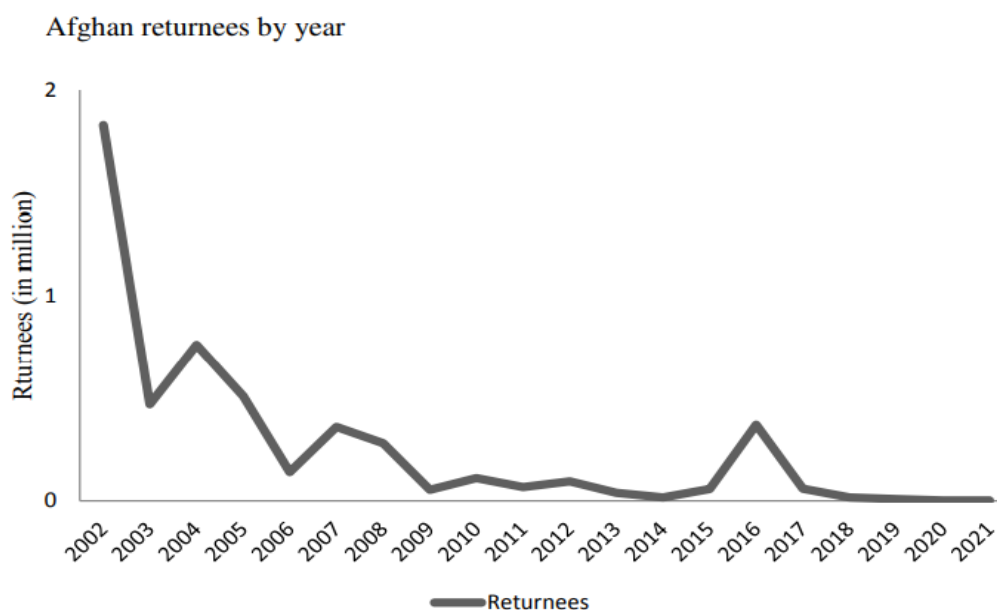
Το 2002, το Αφγανιστάν υπέγραψε με το Ιράν, το Πακιστάν και την UNHCR μία νέα συμφωνία εθελοντικού επαναπατρισμού Αφγανών πολιτών. Η νέα αυτή προσπάθεια σε συνδυασμό με τη βελτιωμένη πολιτική κατάσταση στο Αφγανιστάν που από τα τέλη του 2001 είχε οριστεί προσωρινή κυβέρνηση με πρόεδρο τον Karzai, τις προσπάθειες για ανοικοδόμηση της χώρας και εδραίωση ενός ασφαλούς περιβάλλοντος και, βέβαια, τις χρηματοδοτήσεις που είχαν υποσχεθεί από πολλές χώρες ότι θα δινόντουσαν έδωσαν ελπίδα σε πολλούς Αφγανούς για παγίωση

ειρήνης στη χώρα τους. Έτσι, από το 2002 έως το 2006 υπολογίζεται ότι επέστρεψαν περίπου 4.800.000 Αφγανοί στην πατρίδα τους (Barlas, 2022,σελ.11).

Ο παρακάτω πίνακας – Πίνακας 10 – δείχνει τους συνολικούς επαναπατρισμούς Αφγανών κατά έτος από το 2002 έως το 2021.

Πίνακας 10

Source: UNHCR, 2022c

Πολιτικές εξελίξεις και 4^ο μεταναστευτικό κύμα

Το τελευταίο κύμα μετανάστευσης από το Αφγανιστάν προκλήθηκε τον Αύγουστο του 2021. Συγκεκριμένα στις 15 Αυγούστου, οι Ταλιμπάν κατέλαβαν την Καμπούλ, πρωτεύουσα της χώρας, η οποία ήταν η τελευταία μεγάλη πόλη που αντιστεκόταν στις επιθέσεις τους, που είχαν αρχίσει αρκετούς μήνες νωρίτερα (BBC News, 2021).

Η άνοδος των Ταλιμπάν ήρθε ως αποτέλεσμα της αποχώρησης των αμερικανικών στρατευμάτων και των συμμάχων τους από το Αφγανιστάν, όπως είχε οριστεί από τη Συμφωνία της Ντόχα το Φεβρουάριο του 2020. Η Συμφωνία που είναι γνωστή και ως Συμφωνία για την ειρήνη στο Αφγανιστάν υπεγράφη ανάμεσα στις ΗΠΑ και τους Ταλιμπάν και όριζε τη σταδιακή απόσυρση των ξένων στρατευμάτων από τη χώρα με αντάλλαγμα το τέλος των εχθροπραξιών από τις πολιτοφυλακές των Ταλιμπάν (Έθνος, 2020). Παρά την αρχική μείωση της βίας υπήρξε κλιμάκωσή της από τον Οκτώβριο του 2020 που οδήγησε σε ραγδαία επιδείνωση της ασφάλειας, που με τη

σειρά της αύξησε τις μεταναστευτικές ροές προς τρίτες χώρες και τους εσωτερικούς εκτοπισμούς (United Nations High Commissioner for Refugees, 2021).

Υπολογίζεται ότι από τις 15 Αυγούστου του 2021 και για τους επόμενους μήνες εισέρχονταν στο γειτονικό Ιράν 4000 με 5000 Αφγανοί ημερησίως, των οποίων ο αριθμός έφτασε το Νοέμβριο του 2021 τις 300.000 και μέχρι τις 31 Ιουλίου 2022 έφτασε το 1.000.000 (Norwegian Refugee Council, 2021 Operational Data Portal Refugee Situations). Εκτός από το Ιράν υπολογίζεται ότι έως την 28^η Φεβρουαρίου 2022 250.000 νέοι Αφγανοί πρόσφυγες εισήλθαν στο Πακιστάν. Συνολικά υπολογίζεται ότι οι νέες αφίξεις Αφγανών στις γειτονικές χώρες από την 14^η /15^η Αυγούστου 2020 έως την 31^η Ιουλίου 2022 έφτασαν τις 1.268.730 (Operational Data Portal Refugee Situations).

Ο Πίνακας 11 παρουσιάζει τις νέες αφίξεις Αφγανών στις γειτονικές χώρες Ιράν, Πακιστάν, Ουζμπεκιστάν και Τατζικιστάν.

Πίνακας 11

Source: <https://data.unhcr.org/en/situations/afghanistan>

Ο Πίνακας 12 παρουσιάζει τις νέες αφίξεις Αφγανών στο Πακιστάν μηνιαίως από το Μάιο του 2021 έως τον Ιανουάριο του 2022.

Πίνακας 12

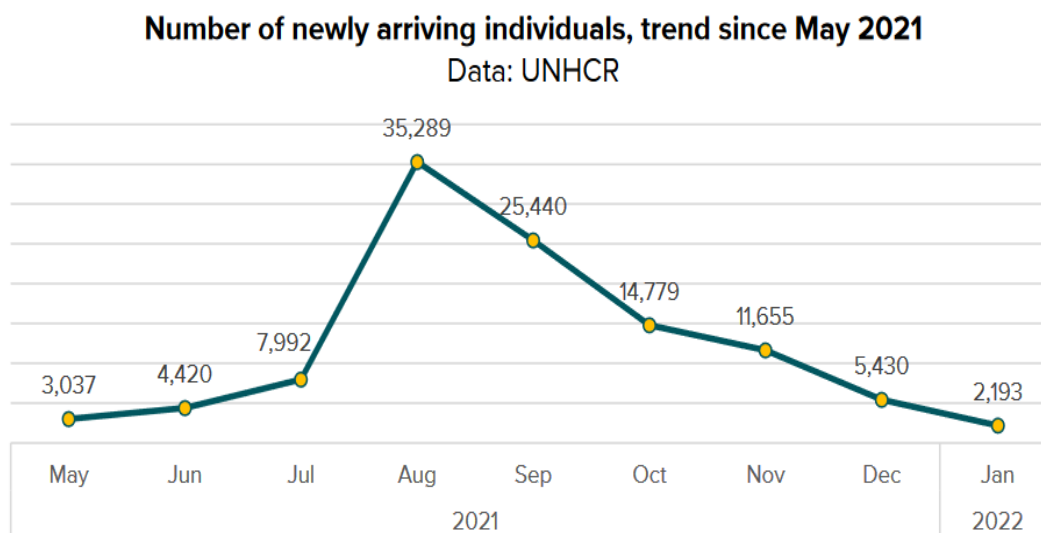
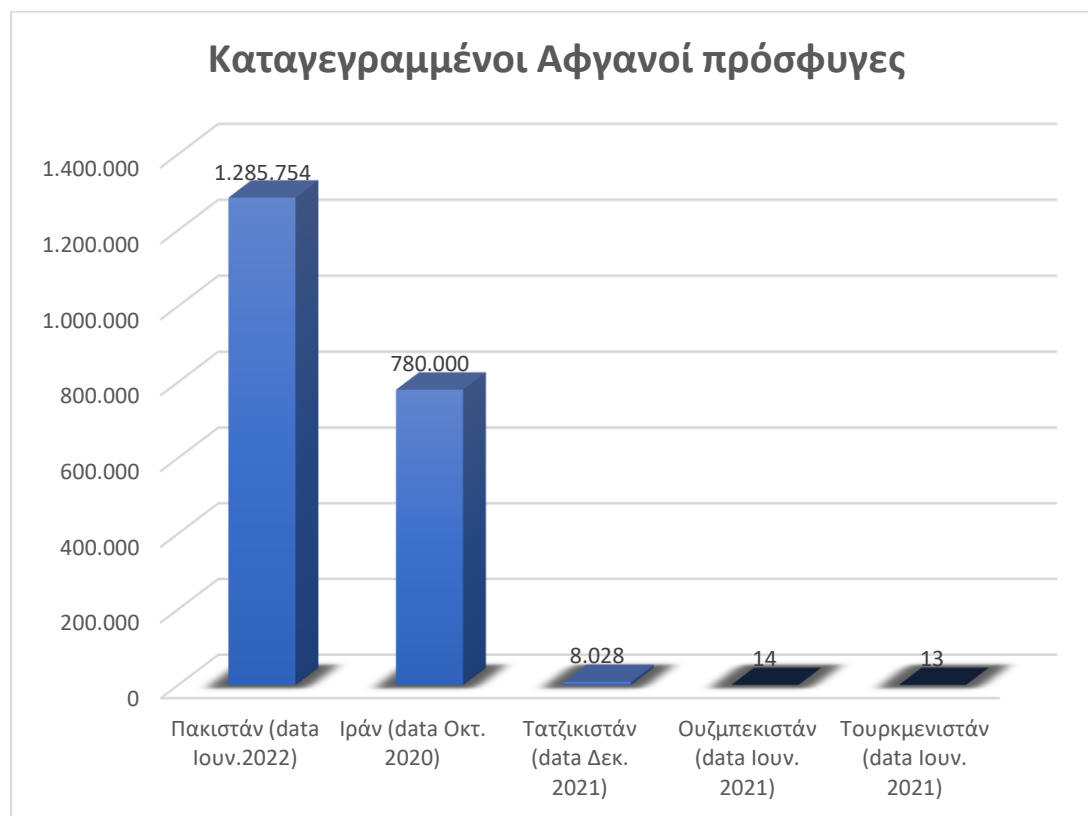

Figure 4: Monthly trend of newly arriving Afghans in Pakistan between May 2021 and January 2021²⁶

Σύμφωνα με τον παραπάνω πίνακα οι μηνιαίες αφίξεις των Αφγανών στο Πακιστάν άρχισαν να αυξάνονται από τον Ιούνιο του 2021. Αυτή την περίοδο είχε ήδη αποσυρθεί ένας μεγάλος αριθμός ξένων στρατευμάτων από τη χώρα και την ίδια στιγμή οι Ταλιμπάν καταλάμβαναν όλο και μεγαλύτερο μέρος της επικράτειας του Αφγανιστάν, επιβάλλοντας τη Sharia. Η κορύφωση της προσφυγικής ροής καταγράφηκε τον μήνα Αύγουστο, όταν οι Ταλιμπάν κατέλαβαν την πρωτεύουσα της χώρας, Καμπούλ. Τους επόμενους μήνες οι προσφυγικές εκροές προς το Πακιστάν συνεχίστηκαν με μειούμενο ρυθμό καθώς οι Ταλιμπάν ήλεγχαν όλα τα σημεία εξόδου από τη χώρα. Επίσης, το Πακιστάν, όπως και το Ιράν, αποφάσισε να κλείσει τα σύνορά του με το Αφγανιστάν και να μη δεχτεί άλλους προσφυγές. Συνεπώς, τόσο ο έλεγχος των Ταλιμπάν στα σύνορα όσο και η αυστηρή μεταναστευτική πολιτική του Πακιστάν μείωσε τις εκροές Αφγανών προσφύγων (BBC News,2021).

Στον παρακάτω πίνακα -Πίνακα 13- αναφέρονται οι καταγεγραμμένοι Αφγανοί πρόσφυγες στις γειτονικές χώρες του Αφγανιστάν : Πακιστάν, Ιράν, Τατζικιστάν, Ουζμπεκιστάν και Τουρκμενιστάν.

Πίνακας 13

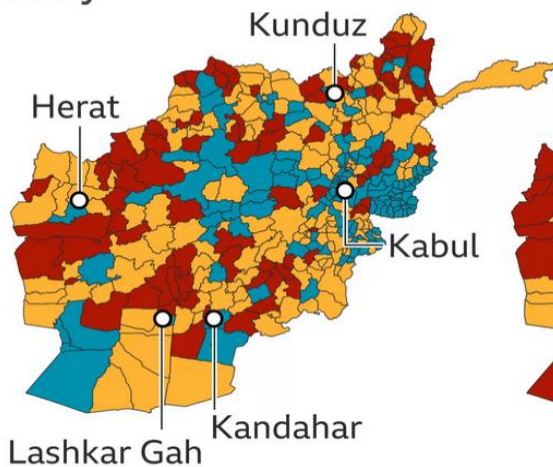
Source: <https://data.unhcr.org/en/situations/afghanistan>

Οι καταγεγραμμένοι Αφγανοί πρόσφυγες σε Ιράν, Πακιστάν, Τατζικιστάν, Ουζμπεκιστάν και Τουρκμενιστάν ανέρχονται συνολικά στους 2.073.809. Όμως ο πραγματικός αριθμός τους και ειδικά στο Ιράν και το Πακιστάν είναι πολύ μεγαλύτερος καθώς ένας πάρα πολύ μεγάλος αριθμός Αφγανών που ζουν σ' αυτές δεν έχουν λάβει την ιδιότητα του πρόσφυγα και είτε αναγνωρίζονται ως μετανάστες στους οποίους έχει δοθεί άδεια διαμονής είτε είναι Αφγανοί χωρίς έγγραφα (BBC News,2021). Το 90% των Αφγανών που εγκατέλειψαν τη χώρα τους βρήκε καταφύγιο στο Ιράν και το Πακιστάν. Τέλος, περίπου 3.500.000 Αφγανοί αναγκάστηκαν να εκτοπιστούν εσωτερικά για να ξεφύγουν από τις συνεχόμενες συγκρούσεις (United Nations High Commissioner for Refugees,2021).

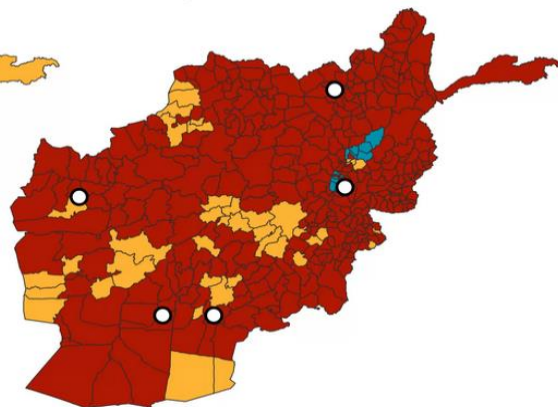
Ο παρακάτω πίνακας- Πίνακας 14- δείχνει τις περιοχές που είχαν υπό τον έλεγχό τους οι Ταλιμπάν, τις περιοχές που ήλεγχε η κυβέρνηση Ghani και τις αμφισβητούμενες περιοχές στις 9 Ιουλίου 2021 και στις 15 Ιουλίου 2021.

Πίνακας 14

9 July

15 August

Contested

167

Government

141

Taliban control

90

41

12

345

*Contested is where fighting is ongoing or strong Taliban presence

Source: BBC Research. Districts according to 2005 government boundaries

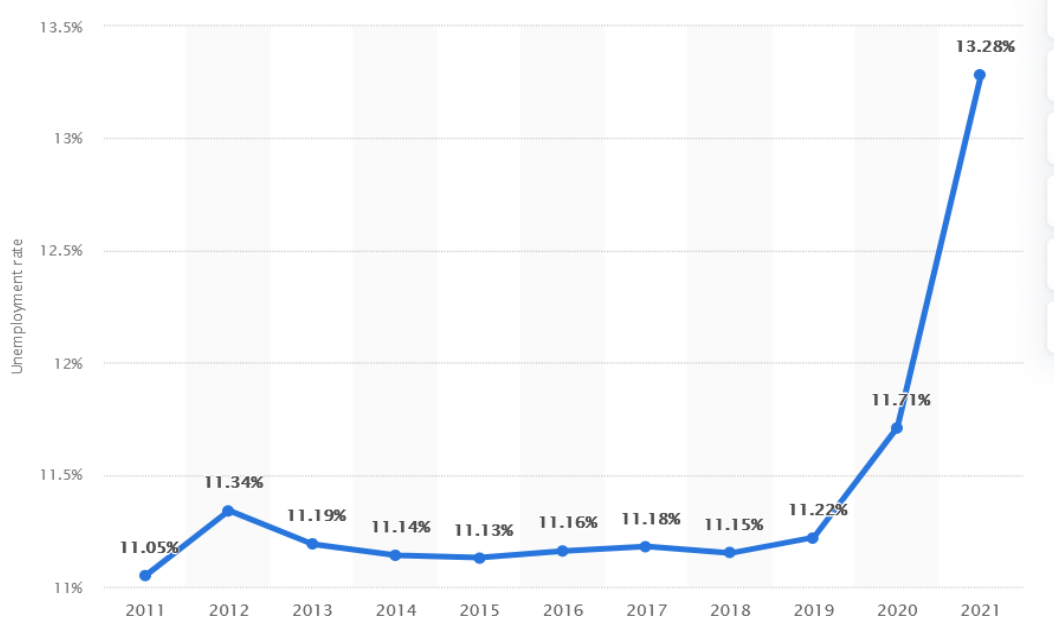
BBC

Μέσα σε ένα μήνα οι Ταλιμπάν κατέλαβαν τις 33 από τις 34 επαρχίες του Αφγανιστάν οδηγώντας τους Αφγανούς σε μία από τις μεγαλύτερες προσφυγικές κρίσεις της σύγχρονης ιστορίας τους (United Nations High Commissioner for Refugees, 2021).

Οι συνεχόμενες πολυετείς συγκρούσεις και η άνοδος των Ταλιμπάν στην εξουσία οδήγησε σε οικονομική κατάρρευση τη χώρα και χιλιάδες Αφγανούς στο να χάσουν την εργασία τους. Το Αφγανιστάν στήριζε την οικονομία του στην αγροτική παραγωγή. Όμως οι ένοπλες συγκρούσεις ανάγκασαν τους Αφγανούς να εγκαταλείψουν τα σπίτια και τη γη τους ώστε να ξεφύγουν από τις εχθροπραξίες. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα τη συρρίκνωση της οικονομίας της χώρας και πολλοί εκτοπισμένοι πολίτες βρέθηκαν άνεργοι. Βέβαια, οι συγκρούσεις δεν είναι ο μοναδικός παράγοντας που αύξησε την ανεργία στη χώρα. Οι εκτεταμένες περιόδους ξηρασίας που βιώνει η χώρα τα τελευταία τουλάχιστον 40 χρόνια και ο δημογραφικός παράγοντας διαδραμάτισαν καθοριστικό ρόλο στην αύξηση του ρυθμού ανεργίας. Ο Πίνακας 15 παρουσιάζει το ρυθμό ανεργίας στο Αφγανιστάν από το 2011 έως το 2021.

Πίνακας 15

Αφγανιστάν: Ρυθμός Ανεργίας, 2011-2021

© Statista 2022

Η κατάληψη της εξουσίας από τους Ταλιμπάν αύξησε κατακόρυφα την ανεργία της χώρας. Μέσα στο 2021 περίπου μισό εκατομμύριο Αφγανοί έχασαν τη δουλειά τους και έως το Μάρτιο του 2022 ο αριθμός των ανέργων ξεπέρασε τους 900.000. Οι γυναίκες ήταν αυτές που κυρίως επηρεάστηκαν από το νέο καθεστώς καθώς οι Ταλιμπάν απαγόρευσαν την εργασία των γυναικών σ' όλους τους επαγγελματικούς κλάδους εκτός αυτού της υγείας (New Delhi Television Ltd, 2022).

Οι ήδη δύσκολες συνθήκες διαβίωσης των Αφγανών χειροτέρευαν έτι παραπάνω καθώς η διεθνής κοινότητα ελαχιστοποίησε την ανθρωπιστική βοήθεια στη χώρα αμέσως μετά την κατάληψη της χώρας από τους Ταλιμπάν (New Delhi Television Ltd, 2022). Υπολογίζεται τουλάχιστον ο μισός πληθυσμός της χώρας έχει τεράστια ανάγκη για ανθρωπιστική βοήθεια (Norwegian Refugee Council, 2021).

Καταπάτηση ανθρωπίνων δικαιωμάτων

Οι πολιτικές εξελίξεις της χώρας αποτέλεσαν καθοριστικό παράγοντα για την απόφαση των ανθρώπων να μεταναστεύσουν. Όμως δεν ήταν ο μόνος λόγος που οδήγησε τους πολίτες σε μαζικές εκροές και εσωτερικούς εκτοπισμούς. Άλλος ένας καίριος παράγοντας ήταν και είναι η συστηματική καταπάτηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και ειδικά των γυναικών και των κοριτσιών. Η παραβίαση των γυναικείων δικαιωμάτων δεν αποτελεί χαρακτηριστικό μόνο της διακυβέρνησης των Ταλιμπάν αλλά αποτελεί πάγια τακτική όλων των κυβερνήσεων εδώ και αιώνες. Η υποδούλωση, δηλαδή, των γυναικών δεν είναι γνώρισμα μόνο της πολιτικής των Ταλιμπάν που κυβερνούν με βάση το νόμο της Sharia αλλά είναι ένα διακριτό χαρακτηριστικό των φυλετικών κοινωνιών του Αφγανιστάν.

Η κοινωνία του Αφγανιστάν αποτελείται κυρίως από εθνοτικές ομάδες με γνωστότερες αυτές των Pashtun, που αποτελεί την κυρίαρχη εθνοτική ομάδα, των Τατζίκων, των Hazaras, των Ουζμπέκων και των Aimaq (Ahmed-Ghosh, 2003,σελ. 2). Υπάρχουν, βέβαια, πολλές ακόμη εθνοτικές ομάδες πολύ λιγότερες αριθμητικά που ζουν στη χώρα. Η κάθε εθνοτική ομάδα έχει το δικό της σύστημα αξιών, δηλαδή τους δικούς της κανόνες συμπεριφοράς. Καθώς η εθνοτική ομάδα των Pashtun υπερτερεί κατά πολύ αριθμητικά από τις υπόλοιπες, αφού αποτελούν περίπου το 40% του συνολικού πληθυσμού της χώρας και καθώς είναι η ομάδα από την οποία καταγόταν η βασιλική οικογένεια που κυβερνούσε για αιώνες τη χώρα, το δικό τους σύστημα αξιών, το Pashtunwali, είναι το πιο διαδεδομένο (Ahmed-Ghosh, 2003, σελ.2` Rzehak,2011).

Το Pashtunwali είναι ο κώδικας τιμής όλων των Pashtun και διαδιδόταν προφορικά από τη μια γενιά στην άλλη για αιώνες μέχρι τη δεκαετία του '50, όταν για πρώτη φορά εμφανίστηκαν οι πρώτες καταγεγραμμένες αναφορές των κανόνων. Πρόκειται για κανόνες σωστής, ηθικής συμπεριφοράς που πρέπει να διέπουν κάθε πτυχή της ζωής των ανθρώπων. Το Pashtunwali περιελάμβανε μεταξύ άλλων και εθιμοτυπικούς "νομικούς κανόνες", δηλαδή κανόνες που μπορούν να διευθετήσουν τις συγκρούσεις μεταξύ των ανθρώπων ή οικογενειών της ίδιας φυλής ή ακόμη και μεταξύ των φυλών της ίδιας εθνοτικής ομάδας (Rzehak,2011). Πρόκειται δηλαδή για ένα παράλληλο νομικό σύστημα με αυτό του επίσημου κράτους που ακολουθείται από τις φυλές των Pashtun. Κατά την ίδια λογική η κάθε εθνοτική ομάδα έχει το δικό της νομικό σύστημα. Αυτά τα νομικά συστήματα που στηρίζονται στα έθιμα των φυλών έχουν συνήθως μικρές διακρίσεις μεταξύ τους (Rzehak,2011).

Τα παραδοσιακά συστήματα αξιών των φυλών συνέβαλαν ουσιαστικά στον καθορισμό της θέσης της γυναίκας και του ρόλου της στην κοινωνία του Αφγανιστάν. Σύμφωνα με τους φυλετικούς κανόνες και νόμους, οι γυναίκες δεν έχουν τη δυνατότητα να επιλέξουν τον άνδρα που θα παντρευτούν. Αυτή είναι ευθύνη και υποχρέωση του πατέρα τους στον οποίο θα πρέπει να υπακούν απόλυτα. Αφού παντρευτούν τον άνδρα που θα διαλέξει ο πατέρας τους οι γυναίκες είναι υποχρεωμένες να υπακούν απόλυτα στο σύζυγο και την οικογένειά του. Οι άνδρες έχουν το δικαίωμα να ασκούν απόλυτο έλεγχο στις γυναίκες τους, δηλαδή οι

γυναίκες δεν έχουν το δικαίωμα να αποφασίζουν για τον εαυτό τους. Ακόμη, δεν έχουν το δικαίωμα να ζητήσουν διαζύγιο ενώ στις ελάχιστες περιπτώσεις που τους επιτραπεί κάτι τέτοιο δεν μπορούν να είναι κηδεμόνες των παιδιών τους. Επιπλέον, είναι υποχρεωμένες να φορούν συγκεκριμένη ενδυμασία, δηλαδή τη μπούρκα. Ο γάμος για την οικογένεια της νεαρής κοπέλας είναι ένας τρόπος να ενισχυθεί οικονομικά η οικογένεια γι' αυτό και ο καθορισμός της προίκας είναι πολύ σημαντικός καθώς και το δικαίωμα της πολυγαμίας. Τέλος, οι γάμοι είναι και ένας τρόπος για να σταματήσει μία σύγκρουση ανάμεσα σε δύο φυλές ή γενικότερα για να επιτευχθεί μία συμμαχία ανάμεσα σε δύο ομάδες (Ahmed-Ghosh,2003,σελ. 2-3' International Organization for Migration, 2014, σελ.112).

Οι βαθιά ριζωμένες κοινωνικές αντιλήψεις που εκφράζονται μέσα από τα παραδοσιακά συστήματα αξιών καθορίζουν και το ρόλο του άνδρα. Οι άνδρες έχουν ανώτερη κοινωνική θέση από τις γυναίκες, έχουν το δικαίωμα στην πατρική περιουσία και είναι αυτοί που αποφασίζουν τόσο για τις γυναίκες τους όσο και για ολόκληρη την οικογένεια. Μέσα από τα παραδοσιακά συστήματα αξιών ενισχύεται η ανδρική κυριαρχία ενώ ο ρόλος των γυναικών είναι ιδιαίτερα περιορισμένος (Ahmed-Ghosh,2003,σελ.5).

Τα συστήματα αξιών των φυλών ήταν και συνεχίζουν να είναι πολύ ισχυρά κυρίως στις αγροτικές περιοχές του Αφγανιστάν εκεί όπου οι νόμοι της κεντρικής κυβέρνησης είχαν ελάχιστη έως καθόλου δυναμική. Στη σύγχρονη ιστορία του Αφγανιστάν υπήρξαν άνθρωποι που προσπάθησαν να εκσυγχρονίσουν τη θέση της γυναίκας μέσα σε ένα ευρύτερο πλαίσιο κοινωνικών αλλαγών, το οποίο προσπάθησαν να το επιβάλλουν με νόμους. Ο πρώτος που το έκανε ήταν ο Abdur Rahman στα τέλη του 20^{ου} και αρχές του 21^{ου} αιώνα, οποίος παρά το ότι θεωρούσε τις γυναίκες κατώτερες από τους άνδρες επηρεάστηκε θετικά από τη σύζυγό του Bobo Jan. Οι μεταρρυθμίσεις του περιελάμβαναν αύξηση του ορίου ηλικίας γάμου για τα κορίτσια, κατάργηση του εθίμου σύμφωνα με το οποίο όταν μια γυναίκα χήρευε ήταν υποχρεωμένη να παντρευτεί τον κοντινότερο συγγενή του άνδρα της, δικαίωμα στο διαζύγιο υπό συγκεκριμένες προϋποθέσεις και δικαίωμα στην πατρική και συζυγική περιουσία (Ahmed-Ghosh,2003,σελ.3).

Μετά το θάνατο του Abdur Rahman, την εξουσία ανέλαβε ο γιος του Habibullah Khan. Κατά τη διάρκεια της βασιλείας του συνέχισε τις κοινωνικές αλλαγές του πατέρα του που είχαν ως βασικό άξονα την ενίσχυση της θέσης της γυναίκας στην κοινωνία του Αφγανιστάν. Μία από τις βασικές του μεταρρυθμίσεις ήταν η επιβολή πλαφόν στην προίκα. Αυτό πρακτικά σήμαινε σημαντική μείωση των εσόδων των οικογενειών των κοριτσιών που έβλεπαν τους γάμους ως ένα μέσο για οικονομική ενίσχυση της οικογένειας. Κατά τη βασιλεία του άνοιξαν σχολεία για τα νεαρά κορίτσια και άρχισε να καλλιεργείται η άποψη ότι η μόρφωση των γυναικών είναι προς όφελος της κοινωνίας μελλοντικά. Οι κοινωνικές μεταρρυθμίσεις του όμως άρχισαν να ανησυχούν τους αρχηγούς των φυλών που τις έβλεπαν ως απειλή για την εξουσία τους αλλά και για την ανδρική κυριαρχία γενικότερα (Ahmed-Ghosh,2003,σελ.3-4).

Η δολοφονία του Habibullah έφερε στην εξουσία τον γιο του Amanullah, ο οποίος επηρεασμένος από τα ταξίδια του στην Ευρώπη και την Τουρκία προσπάθησε να εκσυγχρονίσει το ρόλο της γυναίκας ενθαρρύνοντάς τες να μορφωθούν και να συμμετέχουν ενεργά στην κοινωνία. Η εκστρατεία για τον περιορισμό της πολυγαμίας και την προτροπή των γυναικών να μη φορούν μπούρκα στόχευε όχι μόνο στις γυναίκες της πόλης αλλά και σ' αυτές της υπαίθρου. Η ίδια η βασίλισσα Soraya θέλοντας να δώσει το παράδειγμα έβγαλε τη μαντίλα της δημόσια και το ίδιο έκαναν στη συνέχεια οι γυναίκες των αξιωματούχων. Οι μεταρρυθμίσεις του Amanullah μεγάλωσαν το χάσμα ανάμεσα στην κεντρική κυβέρνηση και τους αρχηγούς των φυλών που έβλεπαν την παρέμβαση του κράτους στους θεσμούς της οικογένειας ως απειλή του κοινωνικού τους ρόλου. Έτσι, λοιπόν, προέβαλαν αντιστάσεις τόσο στην κατάργηση της πολυγαμίας όσο και στην κατάργηση της προίκας που σήμαινε οικονομικές απώλειες για τις οικογένειες. Αυτό όμως στο οποίο αντέδρασαν εντόνως ήταν στην εισαγωγή της εκπαίδευσης για τα κορίτσια, τα οποία μάλιστα ενθαρρύνονταν να συνεχίσουν σε υψηλότερες βαθμίδες εκπαίδευσης, δίνοντας έτσι σε πολλές νεαρές κοπέλες μία νέα διέξοδο εκτός από το γάμο. Οι αντιδράσεις ήταν τόσο έντονες στα τέλη της δεκαετίας του '20 που αποσταθεροποίησαν το καθεστώς του Amanullah, ο οποίος στην προσπάθειά του να διατηρήσει την εξουσία του κατήργησε πολλές από τις μεταρρυθμίσεις που είχε εισάγει. Τελικά, το 1929 αναγκάστηκε να παραιτηθεί (Ahmed-Ghosh,2003,σελ.4-5).

Στα επόμενα χρόνια έγιναν κάποιες μεταρρυθμίσεις που αφορούσαν τις γυναίκες αλλά ήταν περιορισμένες καθώς είχαν ως στόχο να μην προκαλέσουν τις αντιδράσεις των αρχηγών των φυλών και των μουλάδων, που ήταν οι ντόπιοι θρησκευτικοί ηγέτες. Από τη δεκαετία του '50 και έπειτα αρχίζει να καλλιεργείται πιο σταθερά η άποψη ότι η συμμετοχή των γυναικών στην αγορά εργασίας θα μπορούσε να συνεισφέρει στην οικονομική ανάπτυξη της χώρας. Το Σύνταγμα του 1964 δίνει για πρώτη φορά στις γυναίκες του Αφγανιστάν το δικαίωμα του «εκλέγειν και εκλέγεσθαι» και σιγά-σιγά γίνονται κοινωνικές και πολιτικές ζυμώσεις που ενδυναμώνουν το ρόλο τους. Στα τέλη της δεκαετίας του '70, συγκεκριμένα το 1978, το κομμουνιστικό κόμμα PDPA παίρνει την εξουσία της χώρας και αρχίζουν να εφαρμόζονται οριζόντια μέτρα που καταργούν την προίκα και αυξάνουν το όριο ηλικίας γάμου για τα κορίτσια στα 16 έτη και για τα αγόρια στα 18 έτη. Τον Οκτώβριο του 1978, η κυβέρνηση με μία απόφασή της κάνει γνωστή την πρόθεσή της να διασφαλίσει ίσα δικαιώματα για τις Αφγανές γυναίκες. Τα μέτρα της κυβέρνησης βαθαίνουν το ρήγμα ανάμεσα σ' αυτή και τις φυλές που κατοικούν εκτός των μεγάλων αστικών κέντρων.

Οι μετέπειτα πολιτικές εξελίξεις με τη δεκάχρονη εισβολή των Σοβιετικών οδήγησαν τη χώρα σε εμφύλιο πόλεμο που διήρκησε από το 1992 έως το 1996. Σ' αυτήν την περίοδο η άνοδος των Mujahedeen είχε ως αποτέλεσμα να καταργηθούν όλα τα δικαιώματα που είχαν κατοχυρωθεί κατά τα προηγούμενα χρόνια (Ahmed-Ghosh,2003,σελ.5-6). Οι ομάδες mujahedeen που διεκδικούν την εξουσία επιβάλλουν το νόμο της Sharia στις περιοχές που καταλαμβάνουν. Έτσι, λοιπόν, το Αφγανιστάν βιώνει ένα νέο- για τα δεδομένα της πλειονότητας των φυλών-

σύστημα αξιών. Οι γυναίκες σταδιακά αποκλείστηκαν από την κοινωνική ζωή και το 1994 τους επιβλήθηκε η μπούρκα, ένδυμα που καλύπτει τα πάντα από το κεφάλι μέχρι τα νύχια και το οποίο στην περιοχή των ματιών φέρει ένα δίχτυ. Απαγορεύτηκε η εκπαίδευση των κοριτσιών και η εργασία των γυναικών. Η περίοδος του εμφύλιου πολέμου χαρακτηρίστηκε από πρωτοφανείς κτηνωδίες σε βάρος όλων των ανθρώπων και ιδιαίτερα των γυναικών. Τα περιστατικά βιασμών, ακρωτηριασμών και δολοφονιών τους αυξήθηκαν σε μεγάλο βαθμό (Ahmed-Ghosh,2003,σελ.6-7). Το 1996, οι Ταλιμπάν ήρθαν για πρώτη φορά στην εξουσία και συνέχισαν την ακραία πολιτική αποκλεισμού των γυναικών από την κοινωνική, οικονομική και πολιτική ζωή της χώρας. Επέβαλαν μία ακραία ερμηνεία του νόμου της Sharia σύμφωνα με την οποία δεν επιτρεπόταν στις γυναίκες να βγουν από το σπίτι χωρίς τη συνοδεία ενός άνδρα συγγενή, απαγορεύτηκε να φορούν make up και παπούτσια σε έντονα χρώματα. Συνεχίστηκε η επιβολή της μπούρκα, η απαγόρευση να πηγαίνουν σχολείο, να σπουδάζουν, να εργάζονται και, βέβαια, να παίρνουν μέρος στην πολιτική (Ahmed-Ghosh,2003,σελ.7' Amnesty international UK,2022).

Η υποδούλωση των γυναικών στο Αφγανιστάν χρησιμοποιήθηκε από τους Αμερικανούς και τους συμμάχους τους ως ένας επιπλέον λόγος της στρατιωτικής τους παρέμβασης στη χώρα το 2001 (Ahmed-Ghosh,2003, σελ.1). Από το 2002, η Αφγανική κυβέρνηση υποστηριζόμενη από τους δυτικούς κατοχύρωσε με νόμους τα δικαιώματα των γυναικών προσπαθώντας να ενισχύσει το ρόλο τους. Ανάμεσα στα δικαιώματα που κατοχυρώθηκαν ήταν το δικαίωμά τους να ψηφίζουν και να συμμετέχουν στα εκλεγμένα σώματα, το δικαίωμα να εργάζονται και το δικαίωμα να έχουν δικές τους επιχειρήσεις. Παρά τη συνταγματική κατοχύρωση των νόμων από την επίσημη Αφγανική κυβέρνηση οι περισσότεροι απ' αυτούς δεν εφαρμόστηκαν ή εφαρμόστηκαν σε μικρό βαθμό καθώς ήταν δύσκολο η πολύφυλετική κοινωνία του Αφγανιστάν να αποδεχτεί νόμους με δυτικές επιρροές που απειλούσαν την ίδια τη δομή της φυλετικής κοινωνίας, όπου οι άνδρες είχαν την απόλυτη εξουσία στις γυναίκες.

Αν και οι αντιδράσεις ήταν έντονες η ζωή των γυναικών βελτιώθηκε αισθητά σε σχέση με τα προηγούμενα χρόνια, ιδίως για τις γυναίκες της Καμπούλ. Επίσης, αυξήθηκε κατά πολύ ο αριθμός των νεαρών κοριτσιών που λάμβαναν εκπαίδευση. Υπολογίζεται ότι, το 2011 με 2012, 3.000.000 κορίτσια ήταν εγγεγραμμένα στο σχολείο ενώ την περίοδο που η χώρα βρισκόταν υπό την κυριαρχία των Ταλιμπάν (1996-2001) ο αριθμός τους ήταν μόλις μερικές χιλιάδες (Hozgoinova,2014, σελ.1-2).

Καθ' όλη τη διάρκεια του 20^{ου} αιώνα, η θέση της γυναίκας χρησιμοποιήθηκε από βασιλιάδες, αρχηγούς φυλών, πολιτικούς και κυβερνήσεις για να παγιώσουν την εξουσία τους. Από την άλλη, οι κυβερνήσεις των οποίων οι κοινωνικές αλλαγές είχαν ως βασικό πυλώνα τον εκσυγχρονισμό του ρόλου της γυναίκας αποσταθεροποιήθηκαν και τελικά ανατράπηκαν. Η αδυναμία εκσυγχρονισμού αφορούσε ένα σύνολο παραγόντων: το αδύναμο κεντρικό κράτος είχε εμφανή αδυναμία να επιβάλλει μέτρα για αλλαγές σ' όλη τη χώρα. Έτσι, στα αστικά κέντρα

και ειδικότερα στην Καμπούλ υπήρχε εφαρμογή των μέτρων αλλά όχι στην ύπαιθρο. Εκεί οι φυλές είχαν μεγάλη δύναμη και οι άνθρωποι ακολουθούσαν το παραδοσιακό φυλετικό σύστημα αξιών που έχει τις ρίζες του μέσα στους αιώνες. Το αδύναμο κράτος δεν μπορούσε να ανταγωνιστεί τις δυνατές φυλές που αντιδρούσαν στις αλλαγές και ειδικά όσες αφορούσαν το status των γυναικών. Ακόμη, ο γεωγραφικός παράγοντας αποτέλεσε εμπόδιο καθώς στο Αφγανιστάν υπάρχουν εκατοντάδες φυλές που ζουν σχεδόν απομονωμένες στις ορεινές περιοχές της χώρας και η επιρροή του κεντρικού κράτους σ' αυτές ήταν ανύπαρκτη. Τέλος, οι εκάστοτε κεντρικές κυβερνήσεις δεν συνέδεσαν τις κοινωνικές αλλαγές με την οικονομική ανάπτυξη της υπαίθρου.

Στις 15 Αυγούστου 2021, οι Ταλιμπάν κατέλαβαν την Καμπούλ αφού προηγουμένως είχαν καταλάβει σχεδόν το σύνολο της χώρας. Η άνοδός τους στην εξουσία συνοδεύτηκε με την επιβολή του νόμου της Sharia. Στις 17 Αυγούστου έδωσαν την πρώτη συνέντευξη τύπου όπου διαβεβαίωσαν ότι τα δικαιώματα των γυναικών θα διασφαλιστούν "μέσα στο πλαίσιο του νόμου της Sharia", ότι δε θα διαπραχθούν βιαιότητες και δε θα υπάρξουν διακρίσεις σε βάρος των γυναικών (UN WOMEN,2021,σελ. 8, 13).

Παρά τις διαβεβαιώσεις τους η κατάσταση για τις γυναίκες και τα κορίτσια χειροτέρευσε σταδιακά καταργώντας σχεδόν όλα τα δικαιώματα που είχαν κατοχυρωθεί από το Σύνταγμα του 2004. Στις 21 Οκτωβρίου 2021, ανακοινώθηκαν νέα μέτρα που αφορούσαν τον περιορισμό της ελευθερίας κίνησης των γυναικών και την υποχρεωτική επιβολή της μπούρκα. Σε σύντομο χρονικό διάστημα από τη στιγμή κατάληψης της χώρας η πλειοψηφία των γυναικών έχασε τη δουλειά τους με εξαίρεση ελάχιστους τομείς εργασίας όπως είναι αυτοί της υγείας και της εκπαίδευσης. Ειδικά στον τομέα της υγείας, οι γυναίκες εργαζόμενες είναι απαραίτητες καθώς, σύμφωνα με τους Ταλιμπάν, οι γυναίκες μπορούν να εξεταστούν μόνο από γυναίκες γιατρούς ενώ όσον αφορά τον τομέα της εκπαίδευσης επειδή οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί είναι γυναίκες η μαζική απόλυσή τους προκάλεσε προβλήματα και στην εκπαίδευση των αγοριών. Τα υγειονομικά και παιδαγωγικά επαγγέλματα είναι από τα ελάχιστα που γίνονται κάπως αποδεκτά και στα οποία επιτρέπεται η εργασία των γυναικών (UN WOMEN,2021,σελ.3-4). Αντίθετα με αυτά, η πλειονότητα των δημοσιογράφων γυναικών έχασαν την εργασία τους καθώς τις απαγορεύτηκε να εμφανίζονται στην τηλεόραση, όπως, επίσης, απαγορεύτηκε η εμφάνιση γυναικών ηθοποιών σε τηλεοπτικές σειρές και τελικά απαγορεύτηκε η ίδια η τηλεόραση. Συνεπώς, η οποία πολυφωνία και ελευθερία λόγου υπήρχε απαγορεύτηκε. Οι περισσότεροι δημοσιογράφοι, άνδρες και γυναίκες, εγκατέλειψαν όσο το δυνατόν πιο γρήγορα τη χώρα μετά την άνοδο των Ταλιμπάν φοβούμενοι ότι θα φυλακιστούν ή θα εκτελεστούν (UN WOMEN,2021,σελ.4). Η απώλεια εργασίας των γυναικών οδήγησε σε ραγδαία αύξηση της φτώχειας καθώς οι οικογένειες έχασαν ένα εισόδημα που ήταν απαραίτητο για την επιβίωσή τους (UN WOMEN,2021,σελ.4). Υπολογίζεται ότι ο αποκλεισμός των γυναικών από την εργασία μείωσε το ΑΕΠ της χώρας κατά 5%

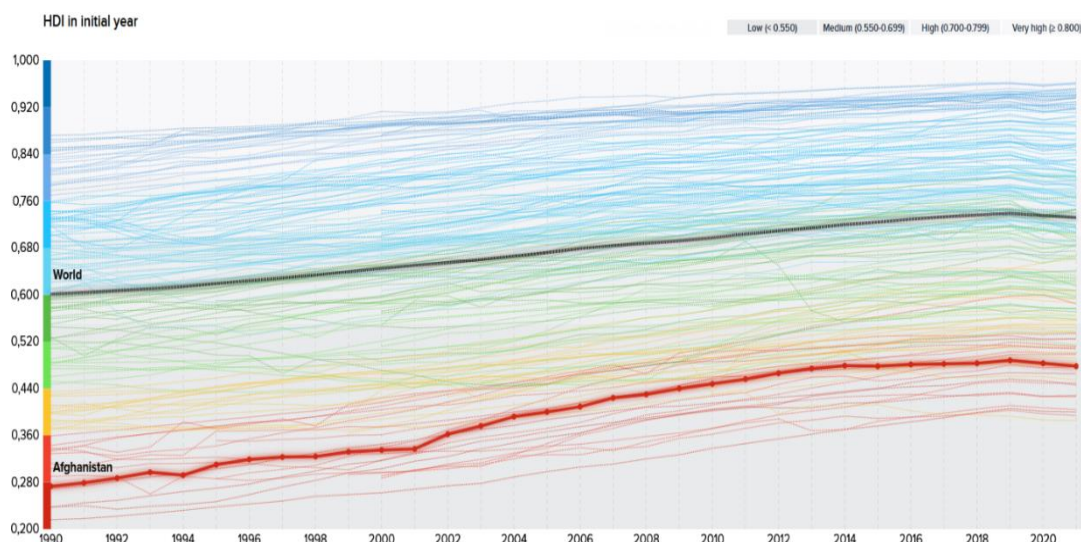
(UN WOMEN, 2021, σελ.2). Ένα ακόμη δικαίωμα που καταπάτησαν οι Ταλιμπάν είναι το δικαίωμα στην εκπαίδευση των κοριτσιών. Ο περιορισμός της πρόσβασης στην εκπαίδευση σημαίνει ότι μελλοντικά δε θα μπορούν να λάβουν ανώτερη εκπαίδευση, άρα, να διεκδικήσουν θέσεις εργασίας για τις οποίες απαιτούνται υψηλότερα προσόντα(UN WOMEN, 2021, σελ.5). Αυτή τη στιγμή η παρουσία τους στην πολιτική ζωή της χώρας είναι ανύπαρκτη(UN WOMEN, 2021,σελ.6). Στο Αφγανιστάν όπου κυβερνούν οι Ταλιμπάν, η οικονομική ανεξαρτησία των γυναικών, που μπορεί να επιτευχθεί μόνο μέσω της εκπαίδευσης και της εργασίας, δεν είναι αποδεκτή. Η πρόσβαση των γυναικών στην υγεία, επίσης, περιορίστηκε αυξάνοντας τους θανάτους των εγκύων γυναικών αλλά και τη θνησιμότητα μωρών και εμβρύων (UN WOMEN, 2021,σελ.6). Οι γυναίκες τελικά περιορίστηκαν στο σπίτι με τη βία εναντίον τους να αυξάνεται κατακόρυφα.

Άλλος ένας παράγοντας που αναγκάζει πολλές οικογένειες να εγκαταλείψουν τη χώρα είναι η λαθρεμπορία κυρίως γυναικών και παιδιών για σεξουαλική εκμετάλλευση και σε κάποιες περιπτώσεις για καταναγκαστική εργασία. Παρά το ότι πολλές γυναίκες έχουν πέσει θύματα trafficking ελάχιστες είναι εκείνες που βρήκαν το θάρρος να μιλήσουν καθώς αν και θύματα αντιμετωπίζονται ως εγκληματίες και σε πολλές περιπτώσεις φυλακίζονται ή εκτελούνται ως τιμωρία. Αντίθετα, οι θύτες σπάνια τιμωρούνται γι' αυτές τους τις πράξεις (International Organization for Migration, 2014, σελ.109· Jackson, 2009, σελ.18). Στο Αφγανιστάν, οι βιασμοί γυναικών, παιδιών ακόμη και ανδρών είναι πολύ συχνό φαινόμενο και χρησιμοποιείται από τους Ταλιμπάν ως ένα μέσο για να εκφοβίσουν τον πληθυσμό ή ως αντίποινα προς μειονοτικές εθνοτικές ομάδες (Jackson, 2009,σελ.18). Άλλο ένα συχνό φαινόμενο που αντίκειται στα ανθρώπινα δικαιώματα είναι οι πολύ συχνοί γάμοι παιδιών ηλικίας κάτω των 18 ή και 15 ετών, φαινόμενο που για πολλούς αποτελεί μέρος της ευρύτερης σεξουαλικής εκμετάλλευσης παιδιών. Το φαινόμενο είναι ιδιαίτερα διαδεδομένο στις αγροτικές περιοχές του Αφγανιστάν όπου η φτώχεια είναι ακόμη μεγαλύτερη από τα αστικά κέντρα και το επίπεδο μόρφωσης χαμηλότερο (International Organization for Migration, 2014, σελ.111-112).

Οι γυναίκες και τα παιδιά δεν είναι οι μόνοι που υφίστανται καταπάτηση των δικαιωμάτων τους και βία. Μία από τις μειονοτικές ομάδες που βρίσκεται σε μεγάλο κίνδυνο είναι η κοινότητα ΛΟΑΤ+ . Η ομοφυλοφιλία θεωρούνταν παράνομη ακόμη και πριν από την κατάληψη της χώρας από τους Ταλιμπάν. Το 2016, μέσω ΜΚΟ που δραστηριοποιούνταν στο Αφγανιστάν γνωστοποιήθηκε ότι η αστυνομία βίαζε ομοφυλόφιλους άνδρες (LIFO,2021). Η κατάσταση για τις μειονότητες φύλου είναι πλέον ακόμη πιο επικίνδυνη καθώς οι Ταλιμπάν θέλουν την πλήρη εξόντωση τους από την αφγανική κοινωνία. Η τιμωρία για τους ομοφυλόφιλους είναι ο θάνατος είτε δια λιθοβολισμού είτε με το γκρέμισμα ενός τοίχου πάνω τους (Βεργολιά,2022· Κωδωνάς,2021). Η κατάφωρη παραβίαση των δικαιωμάτων τους τους αναγκάζει να εγκαταλείψουν το Αφγανιστάν και να ζητούν άσυλο στις δυτικές χώρες.

Ο Πίνακας 16 παρουσιάζει τον Δείκτη Ανθρώπινης Ανάπτυξης (Human Development Index, HDI). Πρόκειται για στατιστικό δείκτη που κατατάσσει τις χώρες με βάση την ανθρώπινη ανάπτυξη και αποτελεί τον σταθμιστικό μέσο τριών μεταβλητών: προσδόκιμο ζωής, βαθμό εκπαίδευσης και ποιότητα ζωής που χαρακτηρίζεται από το κατά κεφαλήν ΑΕΠ.

Πίνακας 16

Source: <https://hdr.undp.org/data-center/human-development-index#/indicies/HDI>

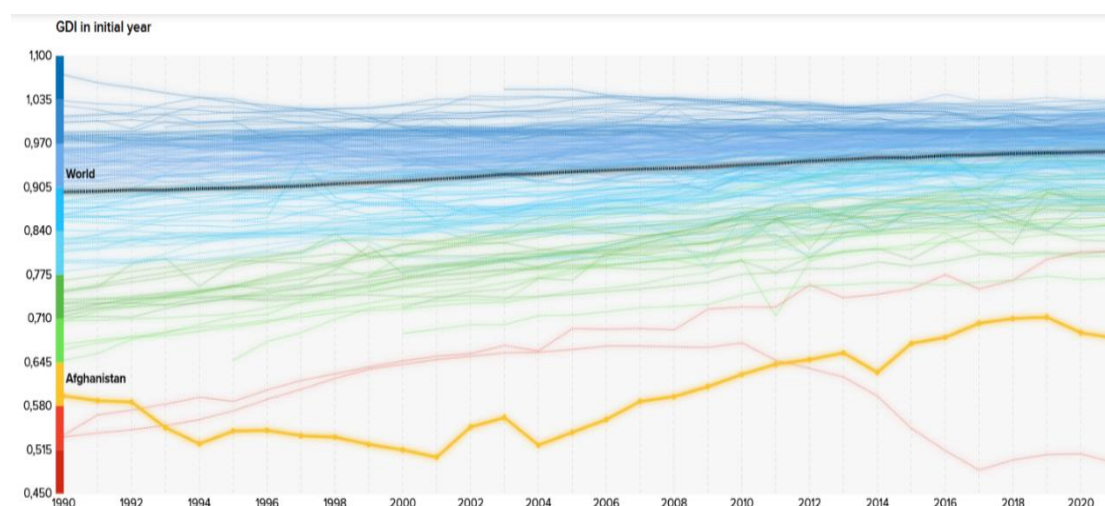
ΠΙΝΑΚΑΣ 1. Κλίμακα HDI.

Τιμές H.D.I.	
H.D.I. ≥ 0.90	Πολύ Ανεπτυγμένη (Very High Human Development (or developed))
$0.8 \leq \text{H.D.I.} < 0.90$	Υψηλά Ανεπτυγμένη (High Human Development (or developing))
$0.5 < \text{H.D.I.} < 0.80$	Μεσαία Ανεπτυγμένη (Medium High Human Development (or developing))
H.D.I. < 0.50	Λίγο Ανεπτυγμένη/Υποανάπτυκτη (Low High Human Development (or developing))

Πηγή: United Nations Development Programme's

Ο Πίνακας 17 παρουσιάζει τον Δείκτη Έμφυλης Ανάπτυξης (Gender Development Index, GDI). Πρόκειται για δείκτη που μετρά την απόσταση μεταξύ των φύλων σε σχέση με το προσδόκιμο ζωής, την εκπαίδευση και τα εισοδήματα.

Πίνακας 17

Source: <https://hdr.undp.org/gender-development-index#/indicies/GDI>

Όπως φαίνεται και στον Πίνακα 16 και στον Πίνακα 17, το Αφγανιστάν κατατάσσεται στις λίγο ανεπτυγμένες χώρες/υποανάπτυκτες και η διαφορά με το μέσο όρο σε παγκόσμιο επίπεδο τόσο του Δείκτη Παγκόσμιας Ανάπτυξης όσο και του Δείκτη Έμφυλης Ανάπτυξης είναι πολύ μεγάλη. Βέβαια, από το 2001/2002 διαφαίνεται μικρή, σταθερά ανοδική πορεία και των δύο δεικτών μέχρι τουλάχιστον το 2020.

Πίνακας 18

Όσον αφορά το WPS Index (Women, Peace and Security Index) το Αφγανιστάν τόσο το 2019 όσο και το 2021 κατατάχθηκε τελευταίο από ένα σύνολο 170 χωρών.

Ο δείκτης WPS προσπαθεί να αξιολογήσει τη θέση της γυναίκας στις χώρες λαμβάνοντας υπόψη επιμέρους δείκτες μεταξύ των οποίων είναι η εκπαίδευση, η συμμετοχή στην αγορά εργασίας και οι διακρίσεις που υφίσταται

<https://giwps.georgetown.edu/wp-content/uploads/2021/10/WPS-Index-2021-Summary.pdf>).

Source: <file:///C:/Users/30694/Downloads/Gender-alert-Womens-rights-in-Afghanistan-en.pdf>

Φυσικές καταστροφές και μετανάστευση

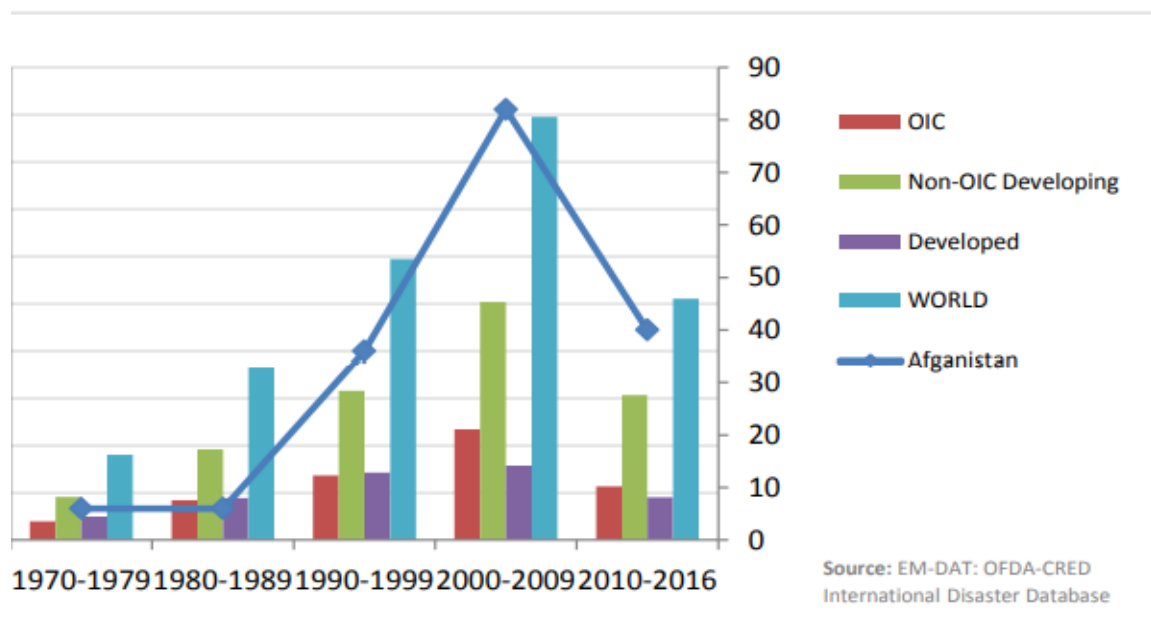
Οι πολυετείς συγκρούσεις στο Αφγανιστάν είχαν ως αποτέλεσμα να καταστραφούν οι δομές του κράτους και, άρα, οι μηχανισμοί αντιμετώπισης κρίσεων. Αυτό για το Αφγανιστάν που είναι μία από τις φτωχότερες και λιγότερο αναπτυγμένες χώρες παγκοσμίως σημαίνει ότι οι κίνδυνοι που προέρχονται από τη φύση μπορούν να μετατρέπονται σε φυσικές καταστροφές με απώλειες ακόμη και για τη ζωή των ανθρώπων (Organization of Islamic Cooperation, *Managing natural disasters in Afghanistan. Risks, vulnerabilities, and general guidelines*, σελ. 1).

Το Αφγανιστάν είναι μία χώρα ιδιαίτερα επιρρεπής σε φυσικές καταστροφές που προκαλούνται από τις επαναλαμβανόμενες και παρατεταμένες ξηρασίες, τις πολύ συχνές πλημμύρες, τους σεισμούς και τις κατολισθήσεις (Afghanistan—Multi-hazard risk assessment, 2018, p.VII).

Από τη δεκαετία του '70, οι φυσικές καταστροφές έχουν αυξηθεί σε παγκόσμιο επίπεδο και πιστεύεται ότι αυτό σχετίζεται σε μεγάλο βαθμό με την κλιματική αλλαγή. Ο παρακάτω πίνακας, Πίνακας 19, παρουσιάζει την τάση στις φυσικές καταστροφές από το 1970 έως το 2016.

Πίνακας 19

Trends in Natural Disaster (1970-2016)

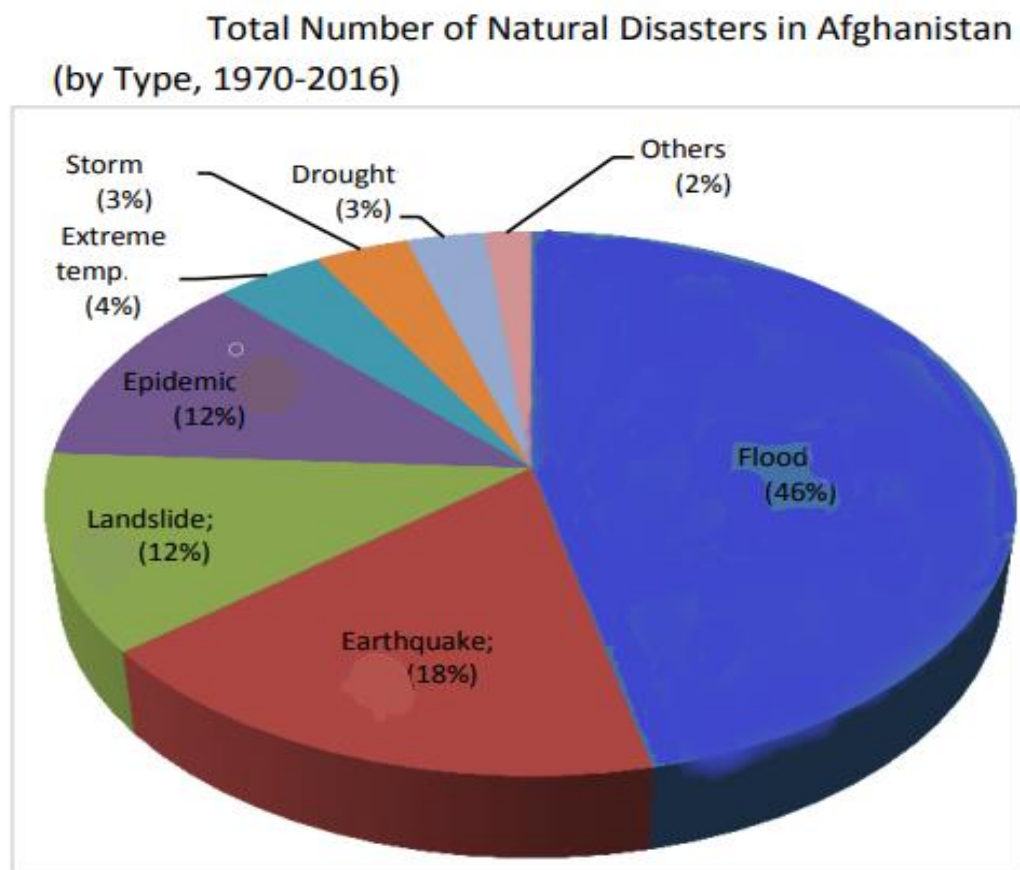

Η ράβδος με το κόκκινο χρώμα παρουσιάζει την τάση στις φυσικές καταστροφές στις χώρες μέλη του Οργανισμού Ισλαμικής Συνεργασίας (OIC), όπου ανήκει και το Αφγανιστάν, η πράσινη ράβδος δείχνει την τάση στις αναπτυσσόμενες χώρες που

δεν ανήκουν στον Οργανισμό Ισλαμικής Συνεργασίας, η μωβ ράβδος αναφέρεται στην τάση για φυσικές καταστροφές στις αναπτυσσόμενες χώρες και η μπλε ράβδος αναφέρεται στην παγκόσμια τάση. Σύμφωνα με τον Πίνακα 19, καθ' όλη τη διάρκεια των σχεδόν 60 ετών, το Αφγανιστάν πλήττεται από πολλές περισσότερες φυσικές καταστροφές σε σχέση με τις υπόλοιπες χώρες του Οργανισμού Ισλαμικής Συνεργασίας ενώ από το 1985 παρουσιάζει κατακόρυφη αύξηση φυσικών καταστροφών που στα τέλη της δεκαετίας του 2000 φτάνει σε ιστορικό υψηλό που ξεπερνά ακόμη και το παγκόσμιο ποσοστό.

Ο παρακάτω πίνακας, Πίνακας 20, παρουσιάζει τον συνολικό αριθμό των φυσικών καταστροφών ανά τύπο που έπληξαν το Αφγανιστάν από το 1970 έως το 2016.

Πίνακας 20

Source: EM-DAT: The OFDA/CRED International Disaster Database.

Όπως φαίνεται στον Πίνακα 20, οι πλημμύρες είναι η πιο συχνή φυσική καταστροφή αποτελώντας σχεδόν το 50% των συνολικών φυσικών καταστροφών που πλήττουν τη χώρα. Ακολουθούν οι σεισμοί όσον αφορά τη συχνότητα

εμφάνισης και οι κατολισθήσεις που προκαλούνται σε μεγάλο βαθμό τόσο από ισχυρούς σεισμούς, κυρίως στην περιοχή του Hindu Kush, στο κεντρικό και δυτικό Αφγανιστάν, όσο και από έντονες πλημμύρες (International Organization for Migration, 2014, p.50-51).

Πλημμύρες

Οι πλημμύρες- το πιο συχνό φυσικό φαινόμενο- σε μία χώρα φτωχή χωρίς μηχανισμούς προειδοποίησης ή αντιμετώπισης φυσικών καταστροφών προκαλούν πολύ συχνά σοβαρά προβλήματα (Ranghieri κα, 2017, σελ.5). Οι πλημμύρες προκαλούνται συνήθως από τις πολύ έντονες βροχοπτώσεις που πλήττουν το Αφγανιστάν κυρίως την περίοδο της Άνοιξης σε συνδυασμό με την έντονη γεωμορφολογία του. Στα πολύ ψηλά βουνά του βρίσκονται οι πηγές από όπου απορρέουν τα ποτάμια, το νερό των οποίων προέρχεται τόσο από τις βροχοπτώσεις όσο και από το λιώσιμο των πάγων. Όταν οι βροχοπτώσεις είναι έντονες και το λιώσιμο των πάγων γίνεται με γρηγορότερους ρυθμούς λόγω της αύξησης της θερμοκρασίας το αποτέλεσμα είναι η υπερχειλίση των ποταμών. Αυτό σε συνδυασμό με τις ιδιαίτερα απότομες πλαγιές των πολύ ψηλών βουνών- από τα ψηλότερα του κόσμου- οδηγεί σε πλημμύρες (Ranghieri κα, 2017, σελ. 6). Μία τέτοια πλημμύρα προκλήθηκε τον Μάιο του 2012 στην επαρχία Sari Pul, όπου ο ομώνυμος ποταμός υπερχειλίσε και πλημμύρισε την πόλη Sari Pul με αποτέλεσμα να υπάρξουν ανθρώπινες απώλειες και περίπου 10.000 άνθρωποι να εκτοπιστούν (International Organization for Migration, 2014, p. 50).

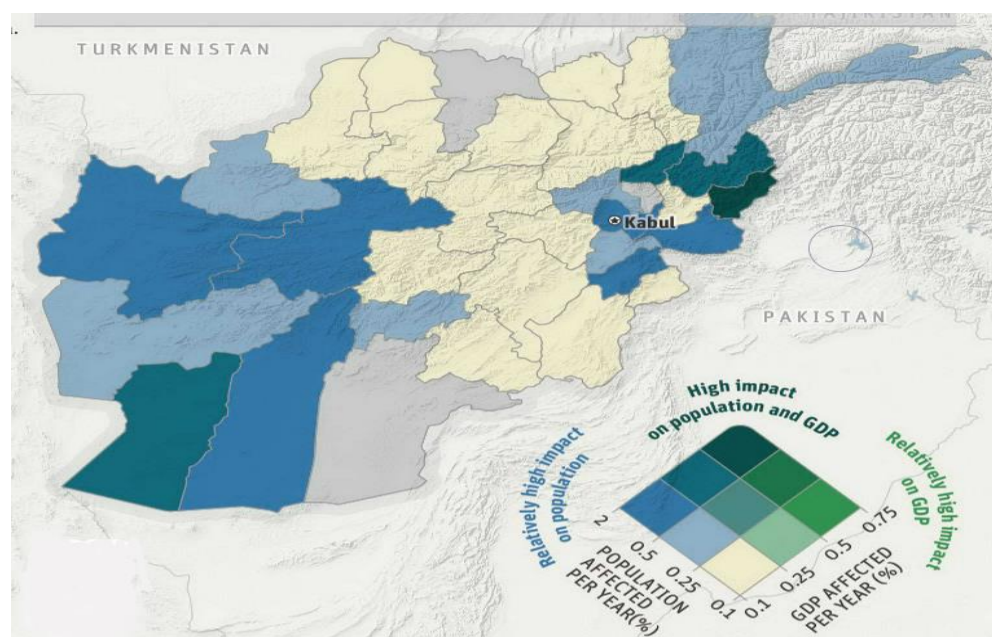
Οι πλημμύρες συρρικνώνουν τα εισοδήματα των αγροτών καθώς καταστρέφουν τις καλλιέργειες. Δεδομένου ότι στο Αφγανιστάν περίπου το 75% του πληθυσμού βιοπορίζεται από την αγροτική παραγωγή οι απώλειες για πάρα πολλά νοικοκυριά είναι καταστροφικές (OCHA, 2021). Η καταστροφή των καλλιεργειών από τις πλημμύρες συμβάλλει στην επιδείνωση της επισιτιστικής κρίσης, καθώς οι άνθρωποι δεν έχουν αρκετή τροφή για τους ίδιους ή για τα ζώα τους, και επίσης συμβάλλει στην περιστολή της οικονομίας της χώρας. Οι πλημμύρες καταστρέφουν, ακόμη, δημόσιες και ιδιωτικές περιουσίες αφήνοντας ανθρώπους άστεγους και, βέβαια, σε αρκετές περιπτώσεις έχουν προκαλέσει κατολισθήσεις μεγάλων μαζών λάσπης (Business Standard, 2022). Οι άνθρωποι και ειδικά αυτοί της υπαίθρου που είναι κατά βάση αγρότες αναγκάζονται να εγκαταλείψουν τον τόπο τους ώστε να καταφέρουν να επιβιώσουν καθώς σε πολλές περιπτώσεις χάνουν όλα τους τα υπάρχοντα.

Υπολογίζεται ότι κάθε έτος επηρεάζονται πάνω από 2000 άνθρωποι στην περιοχή της Kabul και περίπου 100.000 έως 250.000 συνολικά σε όλη τη χώρα (IFRC, 2021· Ranghieri κα, 2017, σελ.6). Τον Ιούλιο και τον Αύγουστο του 2022 υπολογίζεται ότι επηρεάστηκαν πάνω από 78.000 άνθρωποι στο Αφγανιστάν λόγω των πολύ έντονων βροχοπτώσεων που έπληξαν τα νότια και ανατολικά τμήματα της χώρας (Afghanistan—Multi-hazard risk assessment, 2018, p. 23). Τέλος, πιστεύεται ότι

μέχρι το 2050 ο αριθμός των ανθρώπων που επηρεάζονται από πλημμυρικά φαινόμενα κατά έτος θα διπλασιαστεί (Ranghieri κα, 2017, σελ. 6).

Ο παρακάτω πίνακας, Πίνακας 21, παρουσιάζει τις περιοχές στις οποίες οι πλημμύρες έχουν μεγάλη επίπτωση στον πληθυσμό και το ΑΕΠ, σχετικά μεγάλη επίπτωση στον πληθυσμό και σχετικά μεγάλη επίπτωση στο ΑΕΠ.

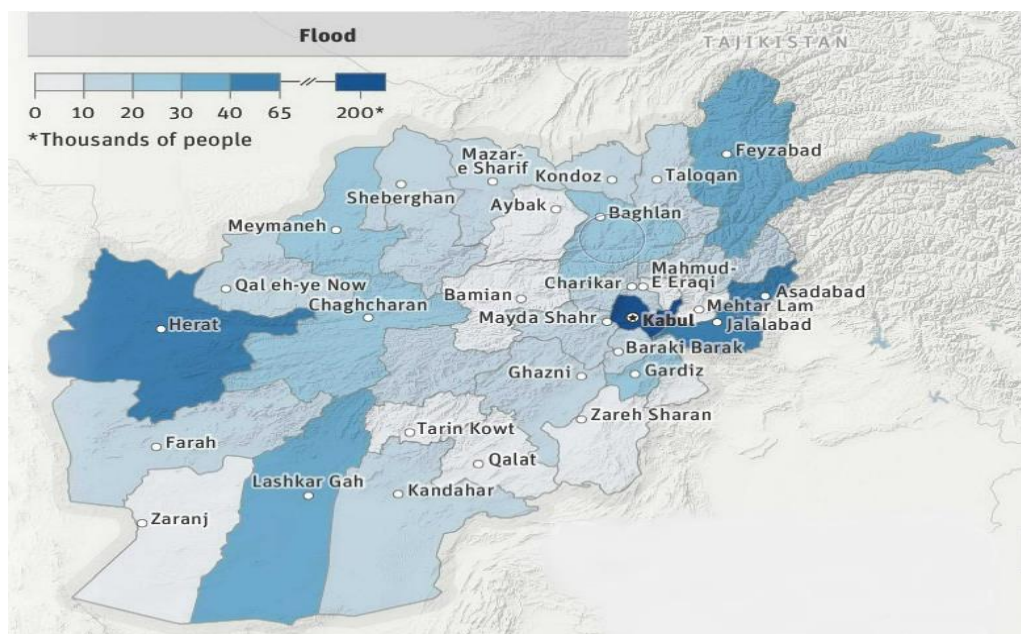
Πίνακας 21

Source: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/284301491559464423/pdf/114097-WP-P155025-PUBLIC-afghanistan-low.pdf>

Ο Πίνακας 22 αναφέρει τον πληθυσμό που ζει σε περιοχές επικίνδυνες να πληγούν από πλημμύρες. Από τον πίνακα φαίνεται ότι οι περισσότεροι άνθρωποι που κινδυνεύουν από πλημμύρες ζουν στην Kabul. Αυτό οφείλεται στο ότι η Kabul είναι η πολυπληθέστερη πόλη του Αφγανιστάν, και, άρα σε περίπτωση πλημμύρας οι καταστροφές και οι ανθρώπινες απώλειες είναι μεγάλες. Η επαρχία Herat στο βορειοδυτικό Αφγανιστάν με την τρίτη πολυπληθέστερη πόλη στη χώρα είναι επίσης μία περιοχή ιδιαίτερα επιρρεπής σε πλημμύρες.

Πίνακας 22

Source: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/284301491559464423/pdf/114097-WP-P155025-PUBLIC-afghanistan-low.pdf>

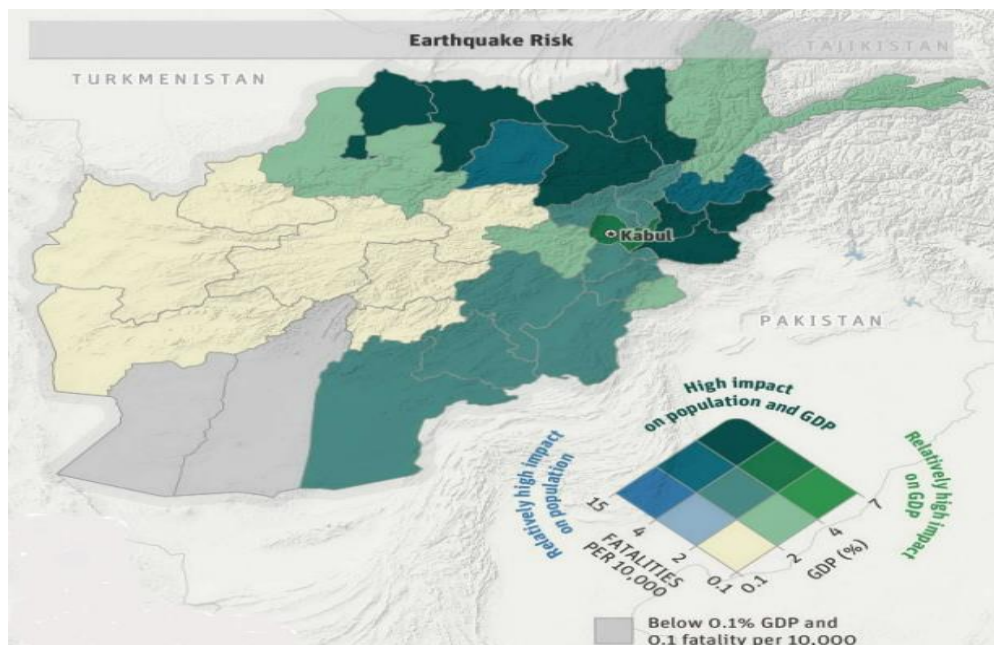
Σεισμοί

Οι σεισμοί αποτελούν το δεύτερο πιο συχνό φυσικό φαινόμενο που πλήττει το Αφγανιστάν, όπως δείχνει ο πίνακας 20, ενώ ταυτόχρονα είναι αυτοί που έχουν προκαλέσει το μεγαλύτερο αριθμό θανάτων από τη δεκαετία του '80 και έπειτα (Ranghieri κα, 2017, σελ. 5). Το βόρειο και ανατολικό Αφγανιστάν και συγκεκριμένα η ευρύτερη περιοχή γύρω από το Hindu Kush είναι επιρρεπής στους σεισμούς καθώς εκεί ενώνονται και συγκρούονται δύο τεκτονικές πλάκες, η Ινδική και η Ευρασιατική. Η σύγκρουση αυτών είναι που έδωσε αυτά τα πολύ ψηλά βουνά που αποτελούν το Hindu Kush και σ' αυτή οφείλονται οι σεισμοί που συνήθως είναι από μέτριοι έως ισχυροί (Pardo, 2022). Υπολογίζεται ότι κάθε χρόνο τουλάχιστον δύο σεισμοί της τάξεως των 5 με 6 βαθμών της κλίμακας Ρίχτερ πλήττουν το Αφγανιστάν ενώ σε πολλές περιπτώσεις στα ορεινά τμήματα προκαλούνται κατολισθήσεις όπως συνέβη τον Ιούλιο του 2012, όταν μετά από σεισμό προκλήθηκαν κατολισθήσεις που κόστισαν τη ζωή σε 80 άτομα (International Organization for Migration, 2014, p.50-51). Το Μάρτιο του 2002, ένας ισχυρός σεισμός στην περιοχή του Hindu Kush επηρέασε πάνω από 100.000 ανθρώπους ενώ τουλάχιστον 1.200 έχασαν τη ζωή τους. Τον Οκτώβριο του 2015, ένας ακόμη σεισμός στην ίδια περιοχή είχε ως αποτέλεσμα περισσότεροι από 35.000 άνθρωποι να χάσουν τα σπίτια τους και ακόμη περισσότεροι να τραυματιστούν (Ranghieri κα, 2017, σελ. 8).

Ο παρακάτω πίνακας- Πίνακας 23- δείχνει τις σεισμογενείς περιοχές του Αφγανιστάν και χρησιμοποιώντας τις διαβαθμίσεις του πράσινου χρώματος προβάλλονται οι περιοχές στις οποίες υπάρχουν μεγάλες επιπτώσεις στον

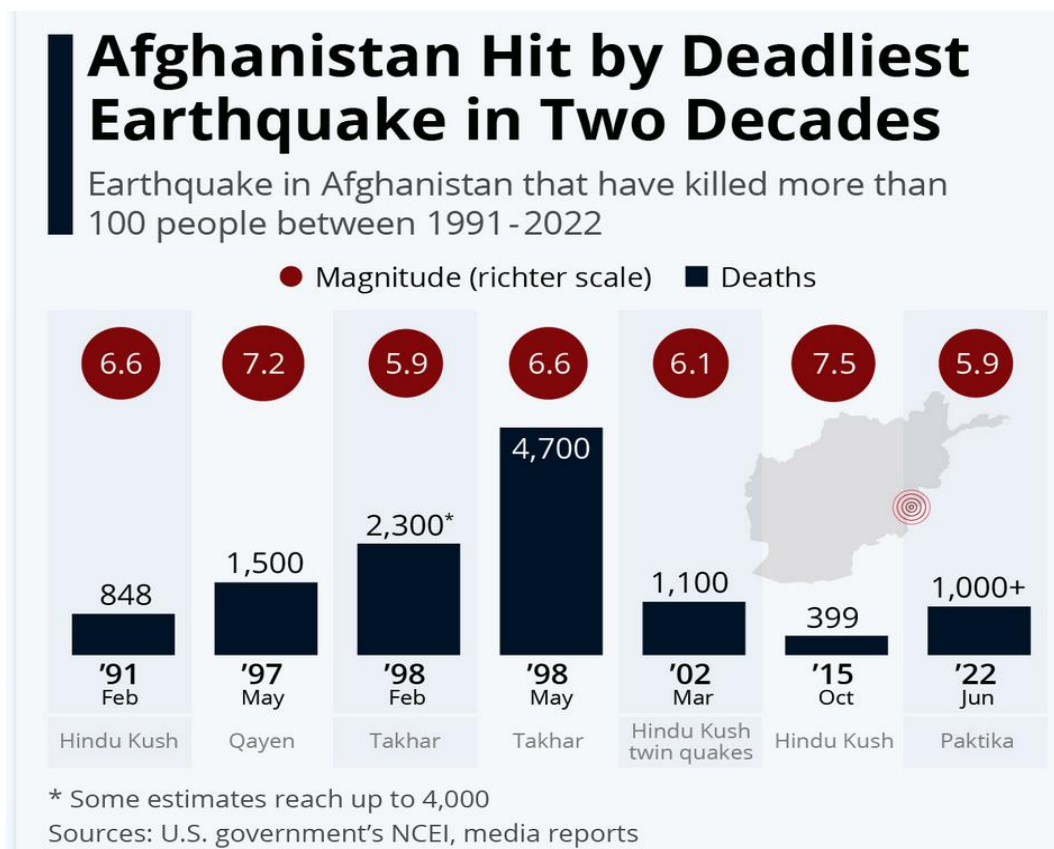
πληθυσμό και στο ΑΕΠ και οι περιοχές με σχετικά μεγάλες επιπτώσεις στον πληθυσμό και το ΑΕΠ.

Πίνακας 23

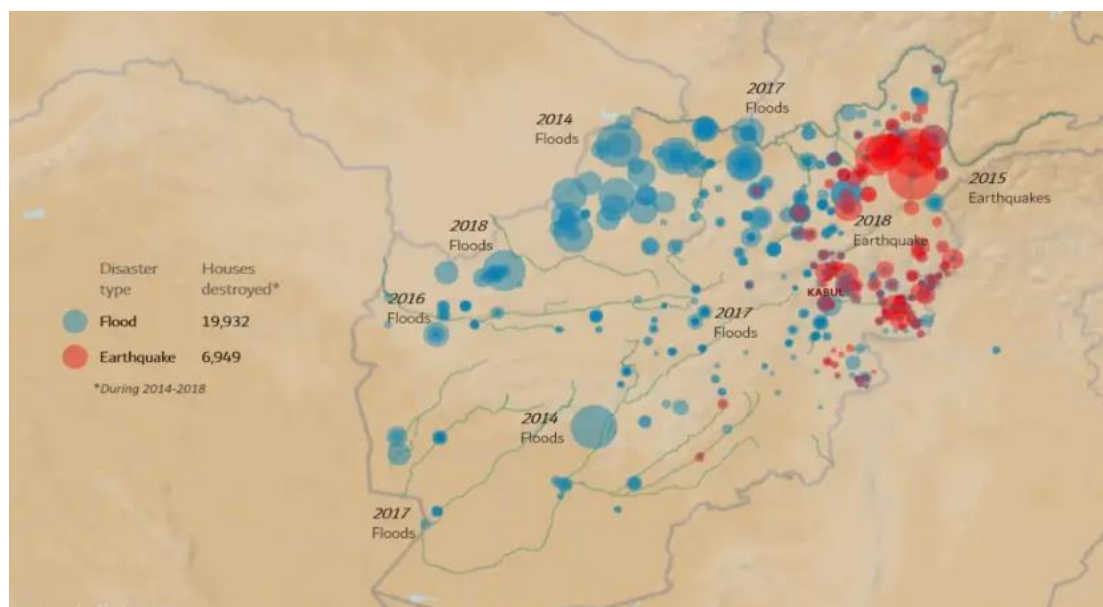
Source: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/284301491559464423/pdf/114097-WP-P155025-PUBLIC-afghanistan-low.pdf>

Ο Πίνακας 24 αναφέρει τους πιο ισχυρούς σεισμούς -άνω των 5,9 της κλίμακας Ρίχτερ- που έπληξαν τη χώρα από το 1991 έως το 2022. Αναφέρονται επίσης, οι θάνατοι που προκλήθηκαν απ' αυτούς. Όπως φαίνεται η περιοχή με τη μεγαλύτερη συχνότητα σεισμών είναι αυτή του Hindu Kush. Οι Takhar και Paktika είναι επαρχίες που βρίσκονται βόρεια και νότια αντίστοιχα της οροσειράς Hindu Kush και επηρεάζονται άμεσα απ' αυτή. Τέλος, να επισημανθεί ότι οι απώλειες είτε είναι υλικές είτε αφορούν ανθρώπινες ζωές πιστεύεται ότι είναι αρκετά μεγαλύτερες από αυτές που καταγράφονται καθώς οι περισσότερες από τις περιοχές γύρω από το Hindu Kush είναι πολύ ορεινές και απομονωμένες και είναι πολύ δύσκολο να καταμετρηθούν (οι απώλειες), όπως επίσης είναι ιδιαίτερα δύσκολο να φτάσει βοήθεια σ' αυτές.

Ο Πίνακας 25 παρουσιάζει τα σπίτια που καταστράφηκαν από τους σεισμούς και τις πλημμύρες από το 2014 έως το 2018 στο Αφγανιστάν. Όσο μεγαλύτερο είναι το μέγεθος του κύκλου τόσο περισσότερα είναι και τα σπίτια που καταστράφηκαν. Όπως φαίνεται από τον πίνακα, οι περιοχές που έχουν πληγεί από τους σεισμούς βρίσκονται όλες γύρω από το Hindu Kush, που αποτελεί μία από τις πλέον σεισμογενείς περιοχές του πλανήτη.

Πίνακας 25

Source: Data: [UN OCHA Afghanistan](#), OpenStreetMap, Google Maps, Mapbox.

Παρατεταμένες ξηρασίες

Τις τελευταίες δεκαετίες το Αφγανιστάν πλήττεται από επαναλαμβανόμενες και παρατεταμένες ξηρασίες ποικίλων εντάσεων που συμβάλλουν στο να δυσχεραίνουν έτι περισσότερο τη ζωή των ανθρώπων που ήδη υποφέρουν από μακροχρόνιες συγκρούσεις, σεισμούς, πλημμύρες, πολύ μεγάλη ανεργία και τεράστια καταπίεση.

Οι ξηρασίες θεωρούνται αποτέλεσμα της κλιματικής αλλαγής καθώς στο Αφγανιστάν από τη δεκαετία του '50 κιόλας η θερμοκρασία άρχισε να αυξάνεται. Τα τελευταία χρόνια έχει καταγραφεί αύξηση κατά μέσο όρο 1,8° C στο μεγαλύτερο μέρος της χώρας ενώ στις νότιες περιοχές η κατά μέσο όρο αύξηση ανέρχεται σε πάνω από 2° C (OCHA, 2021). Από τις πιο σοβαρές περιόδους ξηρασίας που βίωσε η χώρα υπήρξαν τα διαστήματα 1998 έως 2006 και 2008 έως 2009 ενώ τα τελευταία 4 χρόνια έχει πληγεί δύο φορές από σοβαρές ξηρασίες, το 2018 και 2021 που συνεχίζει μέχρι σήμερα (Afghanistan—Multi-hazard risk assessment, 2018, p.39). Οι τελευταίες δύο περιόδους ξηρασίας θεωρούνται οι χειρότερες της τριαντακονταετίας (OCHA, 2021).

Η κλιματική αλλαγή δεν επηρέασε μόνο τη θερμοκρασία αλλά και τις βροχοπτώσεις και χιονοπτώσεις στη χώρα. Οι περισσότεροι χειμώνες είναι πλέον αρκετά ξηροί το οποίο σημαίνει μικρής έντασης βροχοπτώσεις και χιονοπτώσεις κυρίως στο βόρειο Αφγανιστάν (Afghanistan—Multi-hazard risk assessment, 2018, p. 41· OCHA, 2021). Τα ανεπαρκή επίπεδα βροχής και χιονιού οδηγούν σε πολύ σοβαρά προβλήματα καθώς η γεωργία του Αφγανιστάν στηρίζεται σε μεγάλο βαθμό σε αυτές τις υδάτινες πηγές για την άρδευση. Συνεπώς, η έλλειψη νερού οδηγεί σε μείωση της αγροτικής παραγωγής σε μία χώρα όπου ο πρωτογενής τομέας είναι αυτός από τον

οποίο βιοπορίζεται το 75% με 85% του συνολικού πληθυσμού (Afghanistan—Multi-hazard risk assessment, 2018, p. 41` OCHA, 2021).

Η μείωση της γεωργικής παραγωγής σημαίνει μείωση των τροφίμων που είναι διαθέσιμα για κατανάλωση πρωτίστως από το ίδιο το νοικοκυριό καθώς στο Αφγανιστάν τα περισσότερα νοικοκυριά και ειδικά αυτά της υπαίθρου είναι αυτάρκη, δηλαδή καταναλώνουν αυτά που παράγουν. Η μείωση αυτών των τροφίμων σημαίνει ότι οι οικογένειες αναγκάστηκαν να περιορίσουν τα ημερήσια γεύματά τους και την ποσότητα αυτών. Οι συνεχείς και παρατεταμένες ξηρασίες έχουν προκαλέσει σοβαρή επισιτιστική ανασφάλεια στους Αφγανούς. Αυτή τη στιγμή περίπου 22.800.000 άνθρωποι, δηλαδή περίπου ο μισός πληθυσμός της χώρας, βρίσκονται στη Φάση 3 και 4 σύμφωνα με το Integrated Food Security Phase Classification, δηλαδή σε Κρίση (Φάση 3) ή σε Κατάσταση Έκτακτης Ανάγκης (Φάση 4), ενώ η επαρχία της Ghor που είναι μία από τις πιο ευάλωτες της χώρας βρίσκεται σε Φάση 5, δηλαδή αντιμετωπίζει λιμό (OCHA, 2021).

Η έλλειψη βασικών τροφίμων στην αγορά όπως είναι το σιτάρι λόγω ξηρασίας είχε ως αποτέλεσμα οι τιμές αυτών των προϊόντων να αυξηθούν κατακόρυφα. Συνεπώς, η πρόσβαση της πλειονότητας των Αφγανών στη βασική τροφή βρίσκεται σε σοβαρό κίνδυνο. Τους πρώτους μήνες του 2021, οι τιμές των βασικών αγαθών αυξήθηκαν 10 έως 20% σε σχέση με το 2020 που είχαν, επίσης, αυξηθεί σε σχέση με το προηγούμενο έτος (OCHA, 2021). Οι άνθρωποι, λοιπόν, για να επιβιώσουν άρχισαν να πωλούν όλα τους τα υπάρχοντα ώστε να καταφέρουν να εξασφαλίσουν την τροφή τους ενώ πολλοί απ' αυτούς κατέφυγαν σε δανεισμό. Υπολογίζεται ότι αυτή τη στιγμή το 90% του πληθυσμού αντιμετωπίζει ανεπαρκή κατανάλωση τροφής (OCHA, 2021).

Οι παρατεταμένες ξηρασίες οδήγησαν πολλούς γεωργούς και κτηνοτρόφους στην ανεργία. Οι ανεπαρκείς ποσότητες υδάτινων πηγών είχαν ως αποτέλεσμα την αποτυχία των καλλιεργειών από την οποία επηρεάστηκαν όχι μόνο οι άνθρωποι αλλά και τα ζώα για τα οποία υπήρχε λιγότερη τροφή και λιγότερο νερό. Σύμφωνα με την κυβέρνηση του Αφγανιστάν, το 2021 περισσότερα από 3.000.000 ζώα κινδύνεψαν να πεθάνουν λόγω έλλειψης τροφής και νερού (OCHA, 2021). Στην επαρχία Badghis το 40% περίπου των ζώων χάθηκε λόγω έλλειψης νερού και τροφής (Reuters, 2018). Πολλοί από τους ανθρώπους της υπαίθρου που ασχολούνταν με τη γη και τα ζώα έμειναν άνεργοι σε μία χώρα που ήδη βρισκόταν στα πρόθυρα οικονομικής κατάρρευσης. Ο εκτοπισμός και στη συνέχεια η μετανάστευσή τους αποτέλεσε το μόνο τρόπο για να επιβιώσουν.

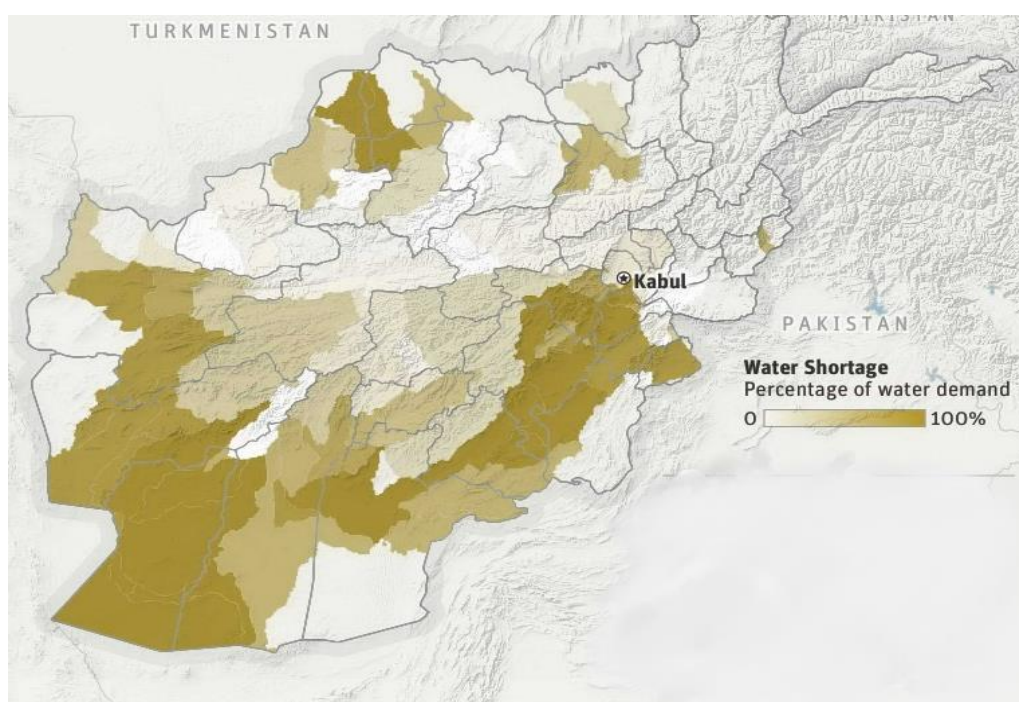
Η ανεργία και η επισιτιστική ανασφάλεια στη χώρα είναι ακόμη μεγαλύτερη για οικογένειες με γυναίκες χήρες, ανάπηρους και παιδιά. Καθώς οι Ταλιμπάν απαγόρευαν στις γυναίκες να εργάζονται αυτές οι οικογένειες δεν έχουν πλέον κανένα εισόδημα με αποτέλεσμα να είναι αντιμέτωπες με το λιμό. Οι μόνοι τρόποι για να επιβιώσουν είναι είτε η πενία είτε το να λάβουν ανθρωπιστική βοήθεια, η οποία όμως μετά την κατάληψη της χώρας από τους Ταλιμπάν είναι δυσκολότερο από ποτέ να φτάσει σ' αυτούς που το έχουν ανάγκη (IFRC, 2022` OCHA, 2021).

Η επισιτιστική κρίση που βιώνει το Αφγανιστάν έχει ως αποτέλεσμα περίπου 3.000.000 παιδιά να βρίσκονται σε κίνδυνο υποσιτισμού και να είναι ευάλωτα σε αρρώστιες (IFRC, 2022). Η ανεπαρκής τροφή οδήγησε τους γονείς τους να μειώσουν τον αριθμό των γευμάτων τους ενώ η έλλειψη νερού για προσωπική υγιεινή έχει ως αποτέλεσμα την έξαρση ασθενειών όπως η ιλαρά και η υδαρής διάρροια καθώς το ανοσοποιητικό τους είναι ευάλωτο (OCHA, 2021).

Βιώνοντας τη χειρότερη ανθρωπιστική κρίση των τελευταίων 30 χρόνων οι Αφγανοί εγκαταλείπουν τη χώρα τους ώστε να καταφέρουν να επιβιώσουν (IFRC, 2022).

Ο Πίνακας 26 δείχνει τις περιοχές με τη μεγαλύτερη έλλειψη νερού στο Αφγανιστάν έως το 2015.

Πίνακας 26

Source: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/284301491559464423/pdf/114097-WP-P155025-PUBLIC-afghanistan-low.pdf>

Από το 2015 η κατάσταση όσον αφορά την επάρκεια νερού έχει χειροτερέψει λόγω των πολύ έντονων και εκτεταμένων ξηρασιών που βιώνει η χώρα τα τελευταία 4 χρόνια. Το 2021, η ποσότητα των καλλιεργειών της χώρας μειώθηκε κατά 2 τόνους λόγω της έλλειψης νερού. Ενώ η τελευταία έχει επηρεάσει περισσότερο από τα 2/3 του πληθυσμού της χώρας (OCHA, 2021; OCHA, 2021).

Ο παρακάτω πίνακας- Πίνακας 27- αποτυπώνει την κατάσταση επισιτιστικής (αν)ασφάλειας κατά το 1^ο μισό του 2021 στο Αφγανιστάν όπως προκύπτει από το IPC, δηλαδή το Integrated Food Security Phase Classification που αποτελεί ένα σύνολο αναλυτικών εργαλείων και διαδικασιών τα οποία αναλύουν και κατηγοριοποιούν την κατάσταση επισιτιστικής ασφάλειας σύμφωνα με τα διεθνή

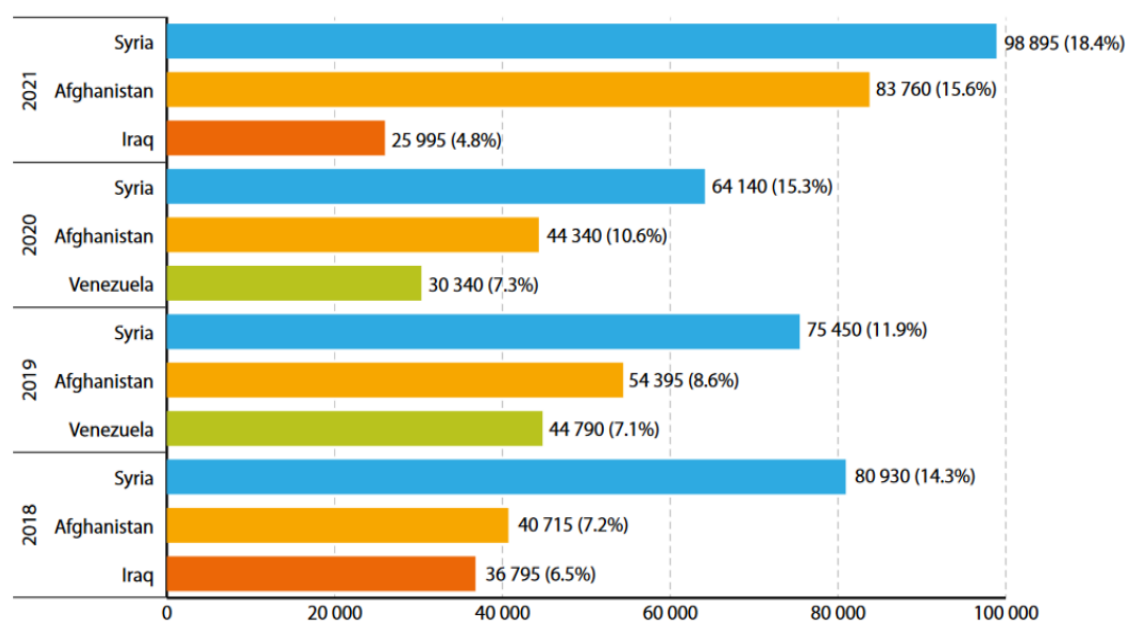
από τον Αύγουστο του 2021 -βρίσκει καταφύγιο στις γειτονικές χώρες και ένας μικρότερος αριθμός αναζητά μια καλύτερη ζωή σε χώρες της ΕΕ. Οι τελευταίες δύο ξηρασίες που προκάλεσαν κατακόρυφη αύξηση της επισιτιστικής κρίσης αύξησαν τις εκροές μεταναστών ενώ από την Άνοιξη του '21 όταν οι Ταλιμπάν άρχισαν να καταλαμβάνουν όλο και περισσότερες επαρχίες, οι εκροές αυτές μεγάλωσαν.

Ο παρακάτω πίνακας- Πίνακας 28- δείχνει τις τρεις εθνικότητες με τον μεγαλύτερο αριθμό μεταναστών που αιτούνται άσυλο για 1^η φορά στην ΕΕ την περίοδο από το 2018 έως το 2021. Όπως φαίνεται, οι Αφγανοί είναι συστηματικά η 2^η εθνικότητα αιτούντων για 1^η φορά άσυλο στην ΕΕ με τους Σύρους να καταλαμβάνουν την 1^η θέση.

Ο Πίνακας 29 παρουσιάζει τις 15 πιο πολυπληθείς εθνικότητες που ζήτησαν άσυλο για 1^η φορά στην ΕΕ το 2021. Οι Αφγανοί αποτελούν τη 2^η σε σειρά εθνικότητα με σχεδόν 90.000 αιτούντες άσυλο.

Πίνακας 28

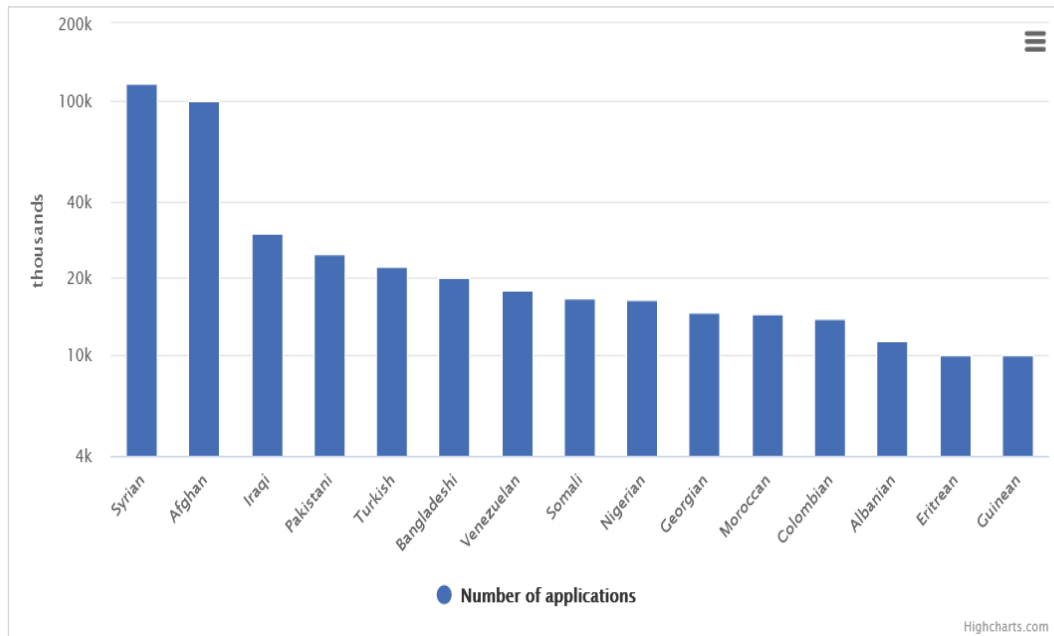
Top 3 citizenships of first-time asylum applicants: number and % of total first-time applications, EU and Norway

Source: Eurostat ([migr_asyappctza](#))

Πίνακας 29

Top 15 nationalities of first time asylum applicants (2021)

Source: [Eurostat](#)

Κεφάλαιο 3

Η στρατηγική της ΕΕ για τη διαχείριση της προσφυγικής και ανθρωπιστικής κρίσης στο Αφγανιστάν.

Η μετανάστευση ανθρώπων από και προς την ευρωπαϊκή ήπειρο είναι συνεχής. Η ίδρυση της ΕΟΚ το 1958 και έπειτα της ΕΕ άρχισε να προσελκύει όλο και περισσότερους μετανάστες και πρόσφυγες από τρίτες χώρες κυρίως της Ασίας και της Αφρικής. Τα τελευταία χρόνια όμως οι προσφυγικές και μεταναστευτικές ροές έγιναν όλο και μεγαλύτερες. Έτσι, το 2015, η ΕΕ αποτέλεσε το βασικό προορισμό χιλιάδων μεταναστών και προσφύγων κυρίως από τη Συρία αλλά και από άλλες χώρες όπως το Ιράκ και το Αφγανιστάν. Τότε για πρώτη φορά στην ιστορία της η ΕΕ ήρθε αντιμέτωπη με караβάνια ανθρώπων που έφταναν στα εξωτερικά της σύνορα τόσο από τις διαδρομές της Ανατολικής και Κεντρικής Μεσογείου όσο και από τη Βαλκανική οδό. Η αναποτελεσματική της αντίδραση οδήγησε σε διεθνή κατακραυγή καθώς κάποια κράτη μέλη της αποφάσισαν μονομερώς να αποτρέψουν τους πρόσφυγες και μετανάστες να εισέλθουν στα εδάφη τους υψώνοντας συρμάτινους φράχτες στα σύνορά τους όπως έκανε η Ουγγαρία (Το Θέμα, 2015).

Το μεγαλύτερο βάρος της τότε μεταναστευτικής κρίσης επωμίστηκαν η Ελλάδα και η Ιταλία, χώρες που τα σύνορά τους αποτελούν και εξωτερικά σύνορα της ΕΕ. Η Ελλάδα αποτελεί την πρώτη χώρα της ΕΕ στην οποία εισέρχονται οι πρόσφυγες και οι μετανάστες που ακολουθούν τη διαδρομή της Ανατολικής Μεσογείου ενώ η Ιταλία αποτελεί την πρώτη χώρα της ΕΕ στην οποία εισέρχονται όσοι ακολουθούν τη διαδρομή της Κεντρικής Μεσογείου. Αναπόφευκτα, λοιπόν, αυτές οι δύο χώρες φιλοξένησαν δυσανάλογα μεγάλο αριθμό υπηκόων τρίτων χωρών σε σχέση με τις υπόλοιπες χώρες της ΕΕ και, βέβαια, επωμίστηκαν την ευθύνη για την επεξεργασία των αιτήσεων διεθνούς προστασίας όπως ορίζει ο Κανονισμός του Δουβλίνου σύμφωνα με τον οποίο το πρώτο κράτος μέλος της ΕΕ στο οποίο εισέρχεται ο μετανάστης είναι αυτό που έχει την ευθύνη για την εξέταση αυτών των αιτήσεων (Jean Monnet European Centre of Excellence, 2021).

Παρά κάποιες προσπάθειες ευρωπαϊκών χωρών να δείξουν αλληλεγγύη προς την Ελλάδα και την Ιταλία, η κατάσταση δεν καλυτέρευσε καθώς σε ένα μόλις έτος- το 2015- εισήλθαν πάνω από 1.000.000 μετανάστες και πρόσφυγες εκ των οποίων περίπου οι 850.000 ήταν μέσω της Ελλάδας και της Ιταλίας (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 2017· Jean Monnet European Centre of Excellence, 2021).

Έχοντας διδαχθεί από την αναποτελεσματική της αντίδραση στη μεταναστευτική κρίση του 2015, η ΕΕ το 2020 ψήφισε το νέο σύμφωνο για τη μετανάστευση και το άσυλο το οποίο περιλαμβάνει αναθεώρηση του Κανονισμού του Δουβλίνου και παροχή περισσότερης αλληλεγγύης ανάμεσα στα κράτη μέλη καθώς και γρηγορότερες διαδικασίες στο σύστημα ασύλου και μετανάστευσης (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 2017).

Η κατάληψη του Αφγανιστάν από τους Ταλιμπάν τον Αύγουστο του 2021 προκάλεσε πολύ μεγάλη ανησυχία στην ΕΕ μεταξύ άλλων και για τις επικείμενες μεταναστευτικές εισροές στις ευρωπαϊκές χώρες. Έτσι, η ΕΕ προσπάθησε όχι απλώς να μην υποπέσει στα ίδια σφάλματα του παρελθόντος αλλά και να κινηθεί γρήγορα και αποτελεσματικά. Ένας από τους πρώτους στόχους της ήταν να συνδράμει κατά το μέγιστο δυνατό τις γειτονικές χώρες του Αφγανιστάν και κυρίως το Πακιστάν και το Ιράν στις οποίες είχαν ήδη αρχίσει να καταφθάνουν στα σύνορά τους δεκάδες χιλιάδες Αφγανοί που ήθελαν να ξεφύγουν από το καθεστώς των Ταλιμπάν. Η βοήθεια δόθηκε τόσο προς τα κράτη όσο και προς τους διεθνείς οργανισμούς που δραστηριοποιούνται σ' αυτά και που προσφέρουν βοήθεια στους πρόσφυγες. Η στήριξη προς αυτούς ήταν κυρίως οικονομική και είχε ως στόχο να δημιουργηθούν ασφαλή κέντρα υποδοχής που θα προσφέρουν αξιοπρεπή διαβίωση στους πρόσφυγες (Συμβούλιο της ΕΕ, 2021). Δόθηκε ιδιαίτερη έμφαση από την ΕΕ στο να στηριχθούν όλοι όσοι έχουν ανάγκη και ειδικά οι γυναίκες και τα κορίτσια καθώς όπως αναφέρει η Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες ένα μεγάλο ποσοστό αυτών, το 35%, δηλώνει ότι δέχεται βία λόγω φύλου και νιώθει ανασφάλεια στους προσφυγικούς καταυλισμούς (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 2022). Η ΕΕ αποφάσισε, επίσης, τη συνεργασία μ' αυτές τις χώρες στον τομέα της ανταλλαγής πληροφοριών καθώς και την άμεση πραγματοποίηση ελέγχων ασφαλείας των προσώπων που εγκαταλείπουν το Αφγανιστάν. Βασικός στόχος αυτών των ενεργειών είναι η περιστολή του trafficking και της λαθραίας διακίνησης μεταναστών (Συμβούλιο της ΕΕ, 2021). Στόχος της συνεργασίας της ΕΕ με τις γειτονικές χώρες του Αφγανιστάν είναι να συγκρατήσουν τα κύματα μεταναστευτικών ροών στις χώρες τους. Να μην υπάρχουν κίνητρα που θα ωθήσουν τους πρόσφυγες και μετανάστες να φύγουν από τις χώρες που ήδη τους φιλοξενούν και, άρα, να τους αποτρέψουν να ξεκινήσουν το μακρύ ταξίδι μέχρι την Ευρώπη. Σ' αυτό έρχονται να συμβάλλουν και οι ενημερωτικές εκστρατείες που χρηματοδοτούνται από την ΕΕ και έχουν ως στόχο να καταρρίψουν τα επιχειρήματα που συνήθως χρησιμοποιούν οι διακινητές μεταναστών κυρίως μέσω του διαδικτύου θέλοντας να αποθαρρύνουν τους πιθανούς μελλοντικούς μετανάστες να ξεκινήσουν το ταξίδι προς την Ευρωπαϊκή Ήπειρο (Συμβούλιο της ΕΕ, 2021).

Η χρηματοδότηση της ΕΕ για το Αφγανιστάν φτάνει το 1 δισεκατομμύριο € και όπως είναι φυσικό η μερίδα του λέοντος πηγαίνει σε διεθνείς οργανισμούς που δραστηριοποιούνται μέσα στο Αφγανιστάν. Η χρηματοδότηση επικεντρώνεται στην προσπάθεια αντιμετώπισης της ανθρωπιστικής κρίσης που βιώνουν οι Αφγανοί στηρίζοντας προγράμματα που εστιάζουν στη διατήρηση των μέσων διαβίωσης και των βασικών αναγκών τους καθώς και σε εμβολιασμούς, δημιουργία καταφυγίων και σε δράσεις για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων ειδικά αυτών των γυναικών και των κοριτσιών (Η Ναυτεμπορική, 2021· Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 2022). Βέβαια, καθώς οι χρηματοδοτήσεις από τα κράτη, το ΔΝΤ και την Παγκόσμια Τράπεζα έχουν παγώσει από τον Αύγουστο του 2021 όταν οι Ταλιμπάν κατέλαβαν το σύνολο της χώρας, αυτή η ανθρωπιστική βοήθεια είναι ανεπαρκής να αποτρέψει την ανθρωπιστική κρίση που βιώνει το Αφγανιστάν. Στόχος της παροχής

ανθρωπιστικής βοήθειας της ΕΕ είναι να ανακουφισθεί και να ωφεληθεί άμεσα ο αφγανικός λαός και οι γειτονικές χώρες που έχουν σηκώσει το βάρος της προσφυγικής κρίσης καθώς υπολογίζεται ότι το 90% των Αφγανών προσφύγων φιλοξενείται στο Πακιστάν και το Ιράν (Η Ναυτεμπορική, 2021· Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 2022). Καθώς δε διαφαίνεται οι Ταλιμπάν να τηρήσουν τις δεσμεύσεις τους αναφορικά με τα δικαιώματα των γυναικών και των κοριτσιών και το σεβασμό προς τις μειονοτικές ομάδες και, άρα, δε θα τηρήσουν τους βασικούς όρους που έθεσε η διεθνής κοινότητα για οποιαδήποτε σχέση με τις νέες de facto αρχές ώστε να υπάρξει αποδέσμευση της αναπτυξιακής βοήθειας και κάποια συνεργασία, χωρίς να γίνει αναγνώριση της κυβέρνησής τους ως νόμιμη, η ανθρωπιστική βοήθεια από την ΕΕ -αν ανεπαρκής- είναι πολύ ουσιαστική για τον αφγανικό λαό(Ευρωπαϊκό Συμβούλιο και Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης,2021).

Η ΕΕ ζήτησε από τα κράτη μέλη της να σταματήσουν οι επαναπροωθήσεις Αφγανών μεταναστών είτε προς το Αφγανιστάν είτε προς τρίτες χώρες από τις οποίες υπάρχει κίνδυνος να τους επαναπροωθήσουν στο Αφγανιστάν. Αντίθετα η ΕΕ ζήτησε να υπάρξει εγγυημένη προστασία για τους Αφγανούς πρόσφυγες και ιδιαίτερα για ανθρώπους που βρίσκονται υπό άμεσο κίνδυνο από το καθεστώς των Ταλιμπάν όπως είναι άτομα της ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας, γυναίκες δικηγόροι, εισαγγελείς, καλλιτέχνιδες, αθλήτριες και ακτιβίστριες για τα δικαιώματα των γυναικών (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 2022).

Η ΕΕ, ακόμη, αποφάσισε να υποστηρίξει μελλοντικά μέσω ευρωπαϊκής χρηματοδότησης όλες τις χώρες που θα φιλοξενήσουν Αφγανούς πρόσφυγες στα πλαίσια ενός πολυετούς προγράμματος (Η Ναυτεμπορική, 2021). Στόχος είναι να δοθούν κίνητρα σ' αυτές τις χώρες να δεχτούν να φιλοξενήσουν ή να συνεχίσουν να φιλοξενούν πρόσφυγες από το Αφγανιστάν.

Για την αποτροπή μεγάλων εισροών μεταναστών στα εξωτερικά σύνορα στηρίζει τόσο τις εθνικές αρχές που είναι υπεύθυνες για τη φύλαξη των συνόρων όσο και τον Frontex, τον Οργανισμό Ευρωπαϊκής Συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής, που συνεργάζεται με τις εκάστοτε εθνικές αρχές και συνδράμει αποτελεσματικά στο έργο τους.

Συμπεράσματα

Η επιστροφή των Ταλιμπάν στην εξουσία οδήγησε τη χώρα και πάλι στο σκοταδισμό. Η γρήγορη αποχώρηση των αμερικανικών δυνάμεων και των συμμάχων τους από τη χώρα θεωρήθηκε νίκη για τους ακραίους ισλαμιστές και ήττα για τους δυτικούς. Ο αληθινά, όμως, χαμένος είναι ο αφγανικός λαός που θα πρέπει να επιβιώσει σε χείριστες συνθήκες διαβίωσης. Η κατάσταση είναι ακόμη χειρότερη για τις ευάλωτες κοινωνικές ομάδες όπως είναι οι γυναίκες, τα κορίτσια, οι ανάπηροι, οι οικογένειες που δεν υπάρχει αρσενικό μέλος ως κεφαλή, και για τις μειονότητες όπως είναι η ΛΟΑΤ+ κοινότητα. Οι αρχικές υποσχέσεις των Ταλιμπάν για διατήρηση της ελεύθερης κίνησης των γυναικών, της ίσης πρόσβασης των κοριτσιών στην εκπαίδευση, της απρόσκοπτης πρόσβασης των γυναικών στην ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, τη διατήρηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων που κατακτήθηκαν κατά την προηγούμενη εικοσαετία και το σχηματισμό συμπεριληπτικής κυβέρνησης αποδείχθηκαν ψεύτικες. Γι' αυτούς τους ανθρώπους το μέλλον είναι ζοφερό, δεν υπάρχει καμία ελπίδα για καλύτερη ζωή μέσα στο Αφγανιστάν.

Κατά το παρελθόν οι συνεχείς συγκρούσεις κατάστρεψαν τον κρατικό μηχανισμό μετατρέποντας το Αφγανιστάν σε μία χώρα που δεν μπορούσε να κυβερνηθεί πια και αυτή η κατάσταση έφερε στην εξουσία τελικά ισλαμιστικές ομάδες. Ο ρόλος των φυλών και των πολεμάρχων ήταν αρνητικά καθοριστικός καθώς εμποδίστηκε η δημιουργία μιας ισχυρής κεντρικής κυβέρνησης που θα διοικούσε από την πρωτεύουσα Καμπούλ. Αυτή η αδυναμία οικοδόμησης ισχυρού κεντρικού κράτους ενίσχυε τους πολεμάρχους που διατηρούσαν ή επέκτειναν την εξουσία τους στις διάφορες περιοχές κρατώντας τη χώρα μόνιμα κατακερματισμένη.

Η αδύναμη κεντρική κυβέρνηση αδυνατούσε να συνδέσει τις εκάστοτε κοινωνικές αλλαγές με την οικονομική ανάπτυξη της υπαίθρου. Έτσι, τα διάφορα μέτρα ανάπτυξης εφαρμόζονταν στις πόλεις αλλά η υπαίθρος έμενε στο περιθώριο μεγαλώνοντας ακόμη περισσότερο το ήδη βαθύ χάσμα μεταξύ αστικών κέντρων και υπαίθρου και ειδικά της ορεινής υπαίθρου.

Το Αφγανιστάν βιώνει τις συνέπειες της κλιματικής αλλαγής εδώ και τουλάχιστον 50 χρόνια. Οι παρατεταμένες ξηρασίες και οι ξαφνικές πλημμύρες καταστρέφουν κάθε χρόνο ένα μεγάλο μέρος της σοδειάς των ανθρώπων οδηγώντας τους σε επισιτιστική ανασφάλεια. Σήμερα, η χώρα βιώνει πολύ σοβαρή επισιτιστική κρίση με ολέθριες συνέπειες για την ίδια την ανθρώπινη ζωή. Βέβαια, ως μία από τις φτωχότερες χώρες του κόσμου, το Αφγανιστάν δεν έχει αποτελεσματικούς μηχανισμούς αντιμετώπισης φυσικών φαινομένων γι' αυτό το λόγο τα θύματα τόσο από σεισμούς όσο και από πλημμύρες είναι πολλά κάθε χρόνο. Χώρες με αποτελεσματικούς μηχανισμούς αντιμετώπισης φυσικών καταστροφών και σχετικά εύρωστες οικονομίες είναι σε θέση να αντιμετωπίσουν τις περισσότερες φυσικές καταστροφές χωρίς να υπάρχουν ανθρώπινες απώλειες, το Αφγανιστάν όμως όχι.

Η πολύ φτωχή και πολύπαθη αυτή χώρα δεν είναι σε θέση να θρέψει τους κατοίκους της. Μετά από 3 μεταναστευτικά κύματα κατά το παρελθόν όπου εκατομμύρια Αφγανοί εγκατέλειψαν τη χώρα, άλλο ένα νέο αναδύθηκε το 2021.

Η ΕΕ μέσα από κάποιες δράσεις προσπαθεί να διαχειριστεί την προσφυγική κρίση κυρίως με το να συγκρατήσει τα κύματα των προσφύγων στις γειτονικές χώρες του Αφγανιστάν μέσω χρηματοδοτήσεων. Έχει αντιληφθεί την ανάγκη να υπάρξει μια στρατηγική για την αντιμετώπιση της ανθρωπιστικής κρίσης που βιώνει η χώρα. Όμως, προς το παρόν η ύπαρξη μιας στρατηγικής για το Αφγανιστάν είναι ακόμη πολύ μακριά.

Ένα ακόμη πράγμα που αντιλήφθηκε η ΕΕ καλύτερα από ποτέ, μετά την αποχώρηση των αμερικανικών και συμμαχικών στρατευμάτων από το Αφγανιστάν, απόφαση στην οποία δεν είχε κανένα απολύτως λόγο, είναι η επιτακτική ανάγκη της να αναπτύξει στρατηγική αυτονομία ώστε να μπορεί να διαδραματίζει στρατηγικό ρόλο στην παγκόσμια ασφάλεια.

Τέλος, πιθανότατα η κατάσταση στο Αφγανιστάν να είναι πολύ χειρότερη από αυτή που φανταζόμαστε. Τους πραγματικούς αριθμούς των ανθρώπων που δολοφονούνται από τους Ταλιμπάν, των ανθρώπων που είναι θύματα trafficking, των παιδικών καταναγκαστικών γάμων που αποτελεί μέρος του trafficking, των ανθρώπων που υποφέρουν από ψυχικές ασθένειες λόγω των καταστάσεων που βιώνουν, των ανθρώπων που απαγάγονται και, βέβαια, των εσωτερικά εκτοπισμένων και των προσφύγων δεν θα τους μάθουμε ποτέ. Φαίνεται ότι το ενδιαφέρον των μεγάλων δυνάμεων έχει μετατοπιστεί στον Ειρηνικό Ωκεανό και το Αφγανιστάν ήδη πέρασε στη λήθη για άλλη μία φορά όπως τότε μετά την αποχώρηση των Σοβιετικών από τη χώρα. Φαίνεται τελικά σαν μία επανάληψη της ίδιας ιστορίας.

Βιβλιογραφία

Ελληνική Βιβλιογραφία

Βενέτης, Ε. (2013) 'Το Σύμφωνο της Βαγδάτης', *Η Καθημερινή*. Διαθέσιμο στο: <https://www.kathimerini.gr/world/505791/to-symfono-tis-vagdatis/> (Πρόσβαση 10 Αυγούστου 2022)

Βεργολιά, Μ. (2022) ' Αφγανιστάν: Μια επίγεια κόλαση για τους ΛΟΑΤΚΙ+', *The Good Life*, 22 Ιουλίου. Διαθέσιμο στο: <https://www.in.gr/2022/07/28/life/lgbtqi/afganistan-mia-epigeia-kolasi-gia-tous-loatki/> [Πρόσβαση 24 Νοεμβρίου 2022]

Έθνος (2020) 'Αφγανιστάν: Ιστορική συμφωνία Ταλιμπάν & ΗΠΑ - Φεύγουν τα αμερικανικά στρατεύματα', 29 Φεβρουαρίου. Διαθέσιμο στο: <https://www.ethnos.gr/World/article/91351/afganistanistorikhsymfoniatalimpanhpafevgoyntaamerikanikastrateymata> [Ημερομηνία πρόσβασης 10 Νοεμβρίου 2022]

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (2017) Η απάντηση της ΕΕ στην μεταναστευτική πρόκληση. 11 Ιουλίου. Διαθέσιμο στο : <https://www.europarl.europa.eu/news/el/headlines/society/20170629STO78629/i-apan-tisi-tis-ee-stin-metanasteutiki-proklisi> (Πρόσβαση: 2 Ιαν. 2023)

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (2017) *Η μεταναστευτική κρίση στην Ευρώπη*. 10 Αυγούστου. Διαθέσιμο στο : <https://www.europarl.europa.eu/news/el/headlines/society/20170629STO78631/i-metanasteutiki-krisi-stin-euro-pi> (Πρόσβαση: 2 Ιαν. 2023)

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (2022). Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 7ης Απριλίου 2022 σχετικά με την κατάσταση στο Αφγανιστάν, και ιδίως την κατάσταση των δικαιωμάτων των γυναικών (2022/2571(RSP)). P9_TA(2022)0128. Διαθέσιμο στο: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.C_.2022.434.01.0086.01.ELL&toc=OJ%3AC%3A2022%3A434%3ATOC (Πρόσβαση: 2 Ιαν. 2023)

Ευρωπαϊκό Κέντρο Αριστείας Jean Monnet (2021) *Κανονισμός Δουβλίνο III*. 7 Απριλίου. Διαθέσιμο στο : <https://jmce.gr/portal/2021/07/12/kanonismos-doyvlino-iii/> (Πρόσβαση: 2 Ιαν. 2023)

Ευρωπαϊκό Συμβούλιο και Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2021) «*Η χαοτική αποχώρηση από το Αφγανιστάν μας επιβάλλει να επισπεύσουμε την ειλικρινή περίσκεψη αναφορικά με την ευρωπαϊκή άμυνα*» [Ενημερωτικό δελτίο]. 2 Σεπτεμβρίου. Διαθέσιμο στο: <https://www.consilium.europa.eu/el/european->

council/president/news/2021/09/02/20210902-pec-newsletter-afghanistan/

(Πρόσβαση: 2 Ιαν. 2023)

Η Ναυτεμπορική (2021) 'Κομισιόν: Πακέτο στήριξης 1 δισ. ευρώ για το Αφγανιστάν', 12 Οκτωβρίου. Διαθέσιμο στο :

<https://www.naftemporiki.gr/finance/1176539/komision-paketo-stirixis-1-dis-evro-gia-to-afganistan/> (Πρόσβαση: 2 Ιαν. 2023)

Κωδωνάς, Π. (2021) 'Αφγανιστάν: Οι Ταλιμπάν είναι αποφασισμένοι να αφανίσουν τους "αμαρτωλούς ΛΟΑΤΚΙ+', *News 24 7*. Διαθέσιμο στο:

<https://www.news247.gr/kosmos/afganistan-oi-talimpan-einai-apofasismenoi-na-afanisoun-toys-amartoloys-loatki.9331301.html> [Πρόσβαση 24 Νοεμβρίου 2022]

LIFO (2021) 'Οι ΛΟΑΤΚΙ Αφγανοί απειλούνται με εξόντωση από τους Ταλιμπάν. Τώρα, που είναι πιο σαφές από ποτέ, το μακελειό που περιμένει τη γκέι κοινότητα στο Αφγανιστάν, τώρα πρέπει να υπάρξει ανθρωπιστική δράση', 19 Αυγούστου.

Διαθέσιμο στο: <https://www.lifo.gr/now/world/oi-loatki-afganoi-apeiloyntai-me-exontosi-apo-toys-talimpan> [Πρόσβαση 24 Νοεμβρίου 2022]

Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (1999). *Πρόγραμμα δράσης για το Αφγανιστάν*.

Βρυξέλλες. Διαθέσιμο στο: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-11424-1999-INIT/el/pdf> [Πρόσβαση 4 Νοεμβρίου 2022]

Συμβούλιο της ΕΕ (2021) *Αφγανιστάν: Δήλωση του Ύπατου Εκπροσώπου εξ ονόματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης* [Δελτίο Τύπου]. 17 Αυγούστου. Διαθέσιμο στο:

<https://www.consilium.europa.eu/el/press/press-releases/2021/08/17/afghanistan-declaration-by-the-high-representative-on-behalf-of-the-european-union/>

(Πρόσβαση: 2 Ιαν. 2023)

Συμβούλιο της ΕΕ (2021) *Δήλωση σχετικά με την κατάσταση στο Αφγανιστάν* [Δελτίο Τύπου]. 31 Αυγούστου. Διαθέσιμο στο:

<https://www.consilium.europa.eu/el/press/press-releases/2021/08/31/statement-on-the-situation-in-afghanistan/> (Πρόσβαση: 2 Ιαν. 2023)

Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2021). *Συμπεράσματα του Συμβουλίου σχετικά με το Αφγανιστάν* (Βρυξέλλες, 15 Σεπτεμβρίου 2021). Διαθέσιμο στο :

<https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-11713-2021-REV-2/el/pdf>

(Πρόσβαση: 2 Ιαν. 2023)

Το Θέμα (2015) 'Ουγγαρία: Υψώνεται ο φράχτης κατά της εισροής μεταναστών', 13 Αυγούστου. Διαθέσιμο στο :
<https://www.protothema.gr/world/article/500503/ouggaria-upsonetai-o-frahtis-kata-tis-eisrois-metanaston/> (Πρόσβαση: 2 Ιαν. 2023)

Αγγλική Βιβλιογραφία

Afghanistan's Bonn Agreement One Year Later. A Catalog of Missed Opportunities, Human Rights Watch, (2002, Dec. 5). Available at:
<https://www.hrw.org/news/2002/12/05/afghanistans-bonn-agreement-one-year-later> [Accessed 4 Nov.2022]

Afghanistan—Multi-hazard risk assessment (2018) Washington, DC: World Bank. Available at: file:///C:/Users/30694/Downloads/Afghanistan_MHRA-3.pdf [Accessed 21 Dec. 2022]

Ahmed-Ghosh, H. (2003). 'A History of Women in Afghanistan: Lessons Learnt for the Future or Yesterdays and Tomorrow: Women in Afghanistan', *Journal of International Women's Studies*, 4(3), 1-14.
Available at: <https://vc.bridgew.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1577&context=jiws> [Accessed 24 Nov.2022]

Amnesty international UK (2022) ' *Women in Afghanistan: The Back Story*' Available at: <https://www.amnesty.org.uk/womens-rights-afghanistan-history> [Accessed 24 Nov.2022]

Barfield, T. (2010) *Afghanistan: a cultural and political history*. United States of America: Princeton University

Barlas, W. (2022) 'Population Movements in Afghanistan: A Historical Overview, Migration Trends under the Taliban Regime, and Future Outlooks', *Munich Personal RePEc Archive*, 12 August. Available at:
https://mpra.ub.uni-muenchen.de/114179/1/MPRA_paper_114179.pdf [Accessed 4 Nov. 2022]

BBC News (2021) *Afghanistan conflict: Kabul falls to Taliban as president flees*. Available at: <https://www.bbc.com/news/world-asia-58223231> [Accessed 10 Nov. 2022]

BBC News (2021) *Afghanistan: How many refugees are there and where will they go?* Available at: <https://www.bbc.com/news/world-asia-58283177> [Accessed 10 Nov. 2022]

Business Standard (2022) 'Over 200,000 affected by natural disasters in Afghanistan: Report', 28 September. Available at: https://www.business-standard.com/article/international/over-200-000-affected-by-natural-disasters-in-afghanistan-report-122092800044_1.html [Accessed: 21 Dec. 2022]

European Union Agency for Asylum (2022), *Pakistan - Situation of Afghan refugees*, Luxembourg: Publications Office of the European Union. Available at: https://coi.euaa.europa.eu/administration/easo/PLib/2022_05_EUAA_COI_Report_Pakistan_Situation_of_Afghan_refugees.pdf [Accessed 4 Nov. 2022]

Federal Bureau of Investigation (2016). *East African Embassy Bombings*. Available at : <https://www.fbi.gov/history/famous-cases/east-african-embassy-bombings> [Accessed 4 Nov. 2022]

Hille, C. (2020) 'Clans in Afghanistan'. In Hille, C ed. *Clans and Democratization: Chechnya, Albania, Afghanistan, and Iraq*. Brill. Available at: <https://brill.com/view/book/9789004415485/BP000011.xml> (Accessed 2 July 2022)

Hozyainova, A. (2014). 'Sharia and Women's Rights in Afghanistan. Special Report', *United States Institute of Peace*. Available at: https://www.usip.org/sites/default/files/SR347-Sharia_and_Women%E2%80%99s_Rights_in_Afghanistan.pdf [Accessed 24 Nov.2022]

International Organization for Migration (2022) *World Migration Report 2022*. Available at: <https://worldmigrationreport.iom.int/wmr-2022-interactive/> [Accessed 26 Oct. 2022]

International Organization for Migration (2014) *Afghanistan Migration Profile*. Kabul: International Organization for Migration Afghanistan. Available at: <file:///C:/Users/30694/Desktop/Afghanistan%20Migration%20Profile.pdf>

Jackson, A. (2009), *The cost of war. Afghan Experiences of Conflict, 1978 – 2009*. Available at: https://www-cdn.oxfam.org/s3fs-public/file_attachments/afghanistan-the-cost-of-war_14.pdf [Accessed 4 Nov. 2022]

Kamrany, N. (2013) 'Ending the 30-year war in Afghanistan', *Middle East Institute*. Available at: <https://www.mei.edu/publications/ending-30-year-war-afghanistan> (Accessed 2 August 2022)

Khalilzad, Z. (1995) 'Afghanistan in 1994: Civil War and Disintegration.' *Asian Survey*, vol. 35, no. 2, pp. 147–52. Available at: <https://doi.org/10.2307/2645023> [Accessed 26 Oct. 2022]

Liakhovsky, A. (2000) 'The Civil war in Afghanistan'. *National Security and the Future*, vol 1, no. 1, pp. 185- 212. Available at : <https://hrcak.srce.hr/file/28765>

Nagar, A. & Ranghieri, F. (2019) 'Building a more resilient Afghanistan', *World Bank*, 22 January. Available at: <https://medium.com/world-of-opportunity/building-a-more-resilient-afghanistan-2fb3b07b56d0> [Accessed 21 Dec. 2022]

New Delhi Television Ltd (2022) 'Nearly A Million Afghans Lose Jobs Since Taliban Takeover: Report'. Available at: <https://www.ndtv.com/world-news/unemployment-surges-in-afghanistan-as-900-000-lose-jobs-since-taliban-takeover-report-2961274> [Accessed 10 Nov.2022]

Norwegian Refugee Council (10 November 2021) 'Humanitarian needs in Iran rise as 300,000 Afghans arrive since Taliban takeover', *Norwegian Refugee Council*. Available at: <https://www.nrc.no/news/2021/november/humanitarian-needs-in-iran-rise-as-300000-afghans-arrive-since-taliban-takeover/> [Accessed 10 Nov. 2021]

Operational Data Portal Refugee Situations. Available at: <https://data.unhcr.org/en/situations/afghanistan> [Accessed 10 Nov. 2022]

Organization of Islamic Cooperation, *Managing natural disasters in Afghanistan risks, vulnerabilities and general guidelines*. Available: <https://sesricdiag.blob.core.windows.net/sesric-site-blob/files/article/575.pdf> [Accessed: 21 Dec. 2022]

Pardo, E. (2022) 'What causes earthquakes in Afghanistan? A large earthquake that struck Afghanistan Wednesday has killed hundreds of people. What caused it?', DW, 22 June. Available at: <https://www.dw.com/en/what-causes-earthquakes-in-afghanistan/a-62221330> [Accessed 21 Dec. 2022]

Qamar, F. (2013) 'The Rise and Fall of Taliban Regime (1994-2001) In Afghanistan: The Internal Dynamics', *IOSR Journal Of Humanities And Social Science*, vol 19 (Issue 1), pp. 35-46. Available at: <file:///C:/Users/30694/Downloads/RiseandFallofTaliban.pdf> [Accessed 27 Oct. 2022]

Ranghieri, Federica; Fallesen, Ditte Marie Gammelgaard; Jongman, Brenden; Balog, Simone Andrea Breunig; Mashahid, Sayed Sharifullah; Siercke, Guillermo A.; Simpson, Alanna Leigh (2017) *Disaster risk profile: Afghanistan (English)*. Washington, D.C.: World Bank Group. Available at: <http://documents.worldbank.org/curated/en/284301491559464423/Disaster-risk-profile-Afghanistan> [Accessed 21 Dec. 2022]

Reuters (2018) 'More Afghans displaced by drought than conflict, U.N. says', 11 September. Available at: <https://www.reuters.com/article/us-afghanistan->

[drought/more-afghans-displaced-by-drought-than-conflict-u-n-says-idUSKCN1LR0UZ](#)
[Accessed 21 Dec. 2022]

Ruiz, H. (2002), 'Afghanistan: conflict and displacement 1978 to 2001', *Forced Migration Review*, (13), p.p.18-10. Available at:
<https://www.fmreview.org/september-11th-has-anything-changed/ruiz> [Accessed 4 Nov. 2022]

Ruttig, T. (2012) 'How Tribal Are the Taleban? Afghanistan's largest insurgent movement between its tribal roots and Islamist ideology', *Afghanistan Analysts Network*. Available at: <https://www.afghanistan-analysts.org/wp-content/uploads/downloads/2012/10/20100624TR-HowTribalAretheTaleban-FINAL.pdf> [Accessed 4 Nov. 2022]

Ruttig, T. (2013) 'How it all began. A short look at the pre- 1978 origins of Afghanistan's conflicts', *Afghanistan Analysts Network*. Available at:
<https://www.afghanistan-analysts.org/wp-content/uploads/downloads/2013/02/20130111Ruttig-How It All Began FINAL.pdf>
(Accessed 25 July 2022)

Rzehak, L. (2011), 'Doing Pashto. Pashtunwali as the ideal of honourable behaviour and tribal life among the Pashtuns', *Afghanistan Analysts Network*. Available at:
<https://www.afghanistan-analysts.org/wp-content/uploads/downloads/2012/10/20110321LR-Pashtunwali-FINAL.pdf> [Accessed 24 Nov.2022]

The British Museum. *King Muhammad Nadir Shah*. Διαθέσιμο στο:
<https://www.britishmuseum.org/collection/term/BIOG150244> (Accessed 10 Oct. 2022)

The International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies (IFRC) (2022) 'Afghanistan: Hunger and poverty surge as drought persists', 17 June. Available at:
<https://www.ifrc.org/press-release/afghanistan-hunger-and-poverty-surge-drought-persists> [Accessed 21 Dec. 2022]

The International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies (IFRC) (2021) 'Final Report Afghanistan: Flash Floods', 31 May. Available at:
<file:///C:/Users/30694/Desktop/MDRAF006dfr-6.pdf> [Accessed: 21 Dec. 2022]

United Nations High Commissioner for Refugees (2021) '*Afghanistan Humanitarian Crisis: A Timeline*'. Available at: <https://www.unhcr.ca/news/afghanistan-humanitarian-crisis-timeline/> [Accessed 10 Nov. 2022) *United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (OCHA)* (2021) 'Afghanistan: Drought - 2021-

2022'. Available at: <https://reliefweb.int/disaster/dr-2021-000022-afg> [Accessed: 21 Dec. 2022]

United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (OCHA) (2021) 'Drought, pandemic, and economic freefall: Afghanistan's looming humanitarian crisis', 27 September. Available at: <https://reliefweb.int/report/afghanistan/drought-pandemic-and-economic-freefall-afghanistan-s-looming-humanitarian-crisis> [Accessed 21 Dec. 2022]

UN WOMEN (2021) '*Gender alert I: Women's rights in Afghanistan: Where are we now?*'. Available at: <https://www.unwomen.org/sites/default/files/2021-12/Gender-alert-Womens-rights-in-Afghanistan-en.pdf> [Accessed 24 Nov.2022]

Ιστοσελίδες

<https://www.humanitarianresponse.info/sites/www.humanitarianresponse.info/files/documents/files/IPC-Factsheet.pdf>